

TOMIS

Anul VIII, nr. 18 (104), 25 septembrie, 1973

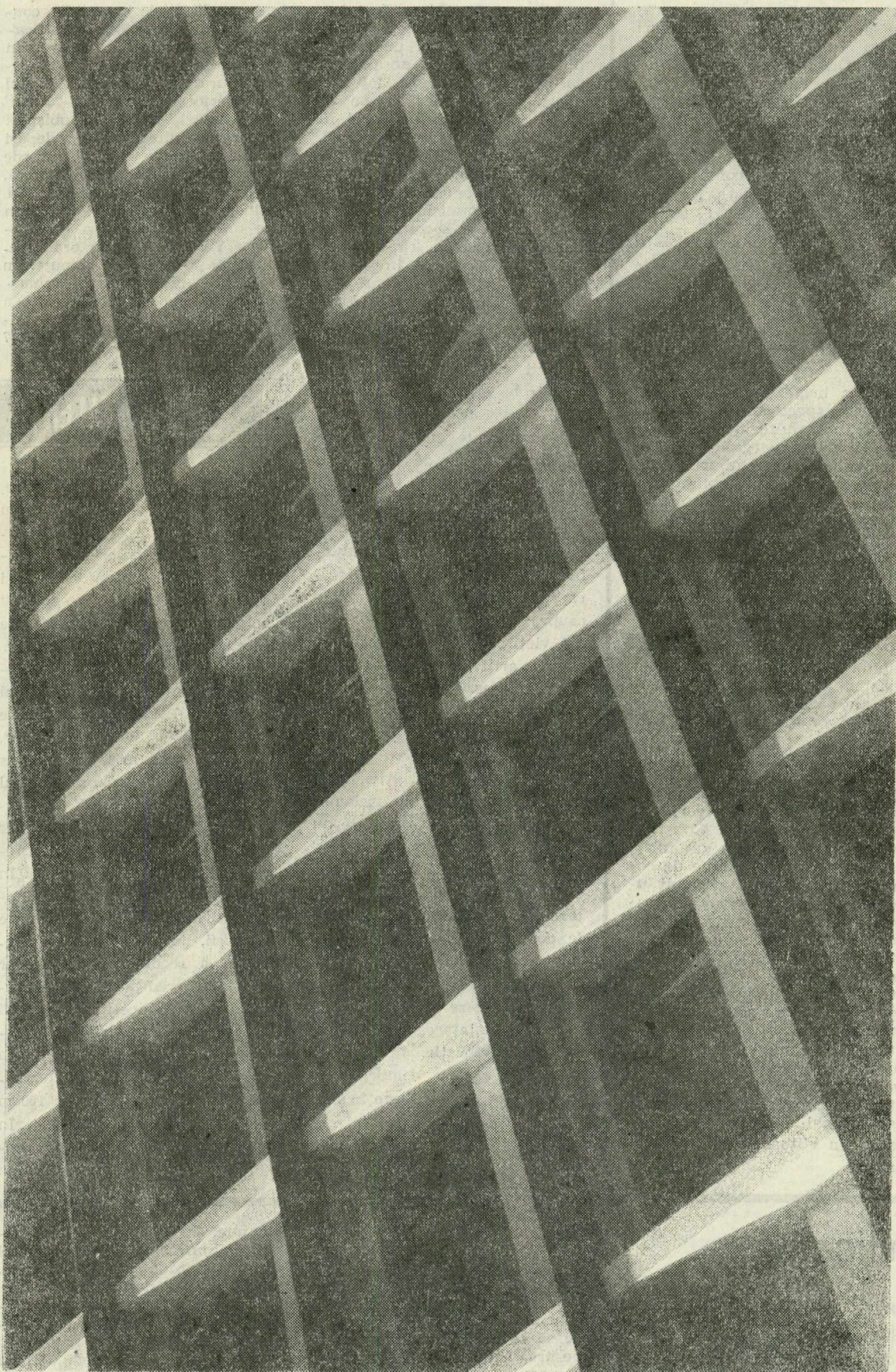
16 pagini, 1,50 lei

PONTICA '73

Luna octombrie va marca declanșarea în orașul și județul Constanța a finalei dialogului cultural cu viața PONTICA '73, ansamblu de manifestări politico-educative și cultural-artistice de masă, menit să răspundă, prin conținutul său, prin formele sale varii, imperativelor cuprinse în Programul ideologic al partidului. De altfel, manifestările reunite sub titlul Pontica '73 vor fi continuarea firească a unui șir de acțiuni cultural-educative desfășurate pe parcursul întregului an, între care am numi concursul „Steaua litoralului”, „Serbările mării” și alte manifestări cu un pronunțat caracter de masă. Întregul șir de manifestări stă sub egida Consiliului județean al Frontului Unității Socialiste. Finala din acest an a Ponticii va fi mai bogată, mai adecvată sarcinilor educaționale, cerințelor sporite ale maselor, va căuta să răspundă mai concret, mai eficient obiectivului major al ridicării neconținute a nivelului de cultură și cunoaștere al oamenilor muncii, educării lor în spiritul umanismului socialist, înaltelor idealuri comuniste. Manifestările actualei ediții vor debuta cu un spectacol muzical-coregrafic, susținut de prestigioase formații artistice, în sala Teatrului de dramă și comedie din Constanța. Un simpozion consacrat tradițiilor cîntecului și dansului popular din Dobrogea, urmat de spectacolul „Dobroge, mîndră grădină”, va deschide, la Băneasa, un adevărat festival de folclor dobrogean, care se va extinde apoi în întregul județ. La acest festival vor participa formații muzical-coregrafice de la casele de cultură și căminele culturale din circa 50 de localități, pe centre de comune (Crucea, Mereni, M. Kogălniceanu etc.) alese astfel încît să asigure o cuprindere cît mai largă. Expunerile, debaterile, mesele rotunde pe teme ale valorificării folclorului, ale modalităților de transpunere scenică, la care vor lua parte invitați de la Institutul de etnografie și folclor, membrii Asociației folcloristilor din Constanța, metodistii Centrului județean de îndrumare a creației populare, cadre didactice de la Școala populară de artă, vor constitui o bază de informare metodică pentru activul cultural din comunele și satele județului. Ca și la edițiile precedente, instituțiile de artă și de spectacole din Constanța vor contribui din plin la programul acestei luni. Teatrele vor da spectacole în premieră, muzeele vor organiza sesiuni de comunicări și simpozioane, expoziții etc. Astfel, Teatrul de dramă și comedie a pregătit două premiere (așteptăm cu interes reprezentarea dramei istorice „Răzvan și Vidra” de B. P. Hajdeu), iar Teatrul de revistă, noul său spectacol. Intre

T.

(Continuare în pag. 2)

● Ritmuri moderne

Foto: GH. VINȚILĂ

VIRGIL TEODORESCU

domenii vaste

Brahicefali sînt norii deasupra
mării cînd
Nehotărîte brize stau de strajă
Și cînd copiii risipiți pe plajă
Stăpîni sînt pe castele, rînd pe rînd.

Pe rînd se nălță turnuri din ruine,
Pe rînd răsar, sub degetele mici,

Arcade indecise și portici, —
Și pare că se simt nespuse de bine

Cînd marea, care scaldă de milenii
Bătrînul țărm, greșește cîteodată
Și contopește într-o verde pată
Arhitectura vastelor domenii.

DIN CUPRINS:

**dialoguri
contemporane**
de CORNEL
REGMAN și
AL. PROTOPODESCU

viteze și performanțe
de ION LUNGU

cronica literară
de MIRELA
ROZNOVEANU

eminescu și ovidiu
de G. G. URSU

**septembrie fără
recurs**
de CONSTANTIN
NOVAC

**ultima carte a lui
miron radu
paraschivescu**
de MIHAI GAFIȚA

călătorie în timp
de ION BĂDICĂ

**europa — securitate —
cooperare**
de TEOFIL BĂLAJ

portretul bunului profesor

Motto: „Acești tineri s-au
adunat nu numai pentru
a asculta un profesor,
dar și pentru a primi e-
xemplul unuia om”
Tudor Vianu

Pornind de la adevărul că și „un
fir de iarbă face umbră” și cu-
noscînd semnificația „firului de
iarbă” — contactul bunului pro-
fesor cu copilul și copilăria, cu
tinărul și tinerețea, trebuie să
fie plin de respect, demnitate și
omenie.

Goethe scria, avertizîndu-ne,
„mulți oameni își închipuie că
îndată ce au aflat ceva — au și
înțeles”. Ispita e mare! Bunul
profesor știe că „ușor cuprin-
dem” doar „ce apropiat cunoaș-
tem”, că drumul de la aflare la
înțelegere este tot atît de difi-
cil pe cît este de important,
căci pozezi doar ce înțelegi, nu
ceea ce afli! El nu inundă te-
renul cu cele „aflătele” ci în-
sămîntează cu cele „înțelesele”.
Nu stăpîniți, striviți de cărți,
ancorați în memorie, ci moi cu-
prinzînd cărțile, ancorați în sis-
tem, gîndire și înțelegere. Este
mai puțin spectaculos dar „nu
oricine de la care învățăm, cu
care învățăm, merită titlul de

ARIE MATACHE

(Continuare în pag. 3)

(Urmare din pag. 1)

22—28 octombrie se va desfășura tradiționala „săptămână a teatrului de păpuși”, cu participarea „scenelor surori” din țară. În acest cadru, Teatrul de păpuși din Constanța va prezenta în premieră „Micul prinț”. Se cuvine să subliniem efortul deosebit al colectivelor noastre teatrale care, după o stagiune estivală ce le-a solicitat intens, au găsit resursele necesare de a veni la Pontica '73 cu spectacole în premieră. Și nu numai atât. Reprezentanții Thaliei vor susține un număr sporit de dialoguri cu publicul sub devize ca „Teatrul și viața” sau „Rațiune plus pasiune” despre teatrul contemporan ca formă de educație și cultură, despre arta scenei, și publicul va fi (cum e bine să fie) mereu altul, la cluburile S.N.C. sau Fabricii de ciment Medgidia, la căminele culturale din Tulza sau Valul lui Traian, Cogealac sau Ostrov, la Casa de cultură din Mangalia etc. De altfel, întâlnirile oamenilor de cultură și artă cu publicul, întâlniri cu caracter deschis, de dialog, dar și de „lucru”, s-au dovedit o modalitate antrenan-

alături de corul Teatrului liric, valoroase formații corale de amatori (corul sindicatelor din Constanța, corul marinei militare din Mangalia, corul căminului cultural din Cobadin, corul Casei pionierilor s.a.), formații instrumentale, soliști vocali și instrumentali de muzică cultă. Între expozițiile de artă ce se vor deschide în cadrul Ponticii '73 notăm expoziția „Peisaj marin” (la Muzeul de artă Constanța), „Dobrogea în pictură” (la Muzeul de artă Medgidia), expoziția de pictură contemporană a artiștilor plastici de la filialele U.A.P. Constanța și Tulcea (sala căminului cultural M. Kogălniceanu), expoziția simpozionului de la Ostrov. Alte expoziții vor fi consacrate artiștilor plastici amatori — la cluburile U.S.A.S. Năvodari, D.N.M. „Navrom” Constanța și Fabricii de ciment Medgidia. Un dialog, desigur, antrenant se anunță cel dintre proiectanții ai I.J.P.C. și oamenii muncii de la Șantierul naval Constanța, constructorii primului cargou de 50.000 tdw din istoria construcțiilor navale din țara noastră. Alte manifestări: o trecere în re-

PONTICA '73

tă, eficientă. Asemenea dialoguri vor avea loc în numeroase localități din județ, între scriitori, compozitori, artiști plastici, cercetători științifici, specialiști în diferite domenii, pe de o parte — și masele de oameni ai muncii de la orașe și sate — pe de altă parte, cu foloase, desigur, de ambele părți. Oamenii de artă invitați la aceste întâlniri cu publicul vor avea prilejul să se confrunte cu „beneficiarii” osirdiei lor creatoare, să se inspire din frumoasele lor fapte de muncă și viață, din zidirile lor, din cugetul lor. La Cobadin, Hirșova, Crucea, M. Kogălniceanu, Băneasa și Ostrov vor avea loc șezători literare în care versul înaripat va fi dedicat patriei și partidului. Vor avea loc dialoguri ale scriitorilor cu marinari ai flotei noastre comerciale, cu tineretul studentesc, dialoguri ale cineaștilor cu elevi și pionieri, ale compozitorilor cu iubitorii de muzică etc. Expoziții de artă, gale de filme artistice și documentare, recitaluri, concerte, simpozioane pe teme artistice sau științifice, expoziții de fotografii îmbogățesc calendarul Ponticii '73, asigurându-i varietatea necesară. Sala Teatrului de revistă „Fantasio” va găzdui un concert de muzică corală și instrumentală în care vor fi prezentate creații ale compozitorilor conștanțeni. Își vor da concursul,

vistă a brigăzilor artistice de agitație, spectacole ale acestora în mai multe localități, expoziții de carte, gale de filme realizate de cinecluburile conștanțene etc. Ample manifestări vor fi dedicate împlinirii a 75 de ani de la înființarea primei biblioteci publice din Dobrogea (Biblioteca universitară a Cercului literar Ovidiu, 1898). Între acestea, consemnăm sesiunea de referate și comunicări „Biblioteca, factor de seamă în educația permanentă a maselor”, la care vor participa personalități de marcă ale cărții românești, directori ai marilor biblioteci din țară, reprezentanți ai bibliotecilor municipale, bibliotecari. Un alt eveniment îl va constitui aniversarea a 10 ani de la înființarea Universității populare a orașului Constanța, instituție ce va organiza, de asemenea, o sesiune de comunicări. În fine, potrivit unei frumoase și rodnice tradiții. Muzeul de arheologie își va desfășura sesiunea științifică având ca temă „Memoria pământului dobrogean”. Cu regretul de a nu fi cuprins întreaga arde de manifestări a ediției Pontica '73 în spațiul destinat acestui articol. Încheiem urînd succes deplin tuturor manifestărilor, promițând o mai largă și mai deplină prezentare a lor în viitoarele noastre numere.

un jubileu semnificativ

Universitatea populară din Constanța împlinește, la 1 octombrie 1973, un deceniu de existență. Cât de însemnat este rolul formativ și informativ al Universității populare din Constanța stă drept dovadă faptul că, în cei zece ani, numărul cursanților a crescut de cca. 16 ori, iar numărul cursurilor de peste 10 ori. Cu prilejul jubileului, i-am rugat pe tovarășii: **Dumitru Vernea**, vicepreședinte al Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă, **dr. Adrian Rădulescu**, rectorul Universității populare, **prof. Gheorghe Lotcă**, directorul Universității, și **dr. Octavian Șerbănescu**, cercetător științific, conducător de curs, să ne împărtășească opiniile lor despre activitatea prestigioasei instituții. **DUMITRU VERNEA**: În cei zece ani de existență, Universitatea populară și-a câștigat prestigiul pe care, pe drept cuvînt, îl merită. Deceniul scurs, perioada care începe mă

gîndesc la o anumită latură a problemelor activității instructiv-educative dedicate adulților: dacă în Constanța există o Universitate populară bine organizată, cu circa 8.000 de cursanți — dovadă a marelui interes public față de această formă de învățămînt — în restul județului nu există nici o instituție similară. Ar trebui ca înființarea de universități populare, acolo unde există condiții (de pildă, la Hirșova, Băneasa, Negru Vodă etc.), acolo unde numărul cadrelor didactice și, în general, al intelectualilor permite, să fie o inițiativă a organelor locale de conducere.

Dr. ADRIAN RĂDULESCU: De la formele restrinse de manifestare de acum zece ani, Universitatea populară a ajuns azi să aibă o structură multilaterală, să joace un rol etic, social, propagandistic de certă importanță. Acestea sînt considerentele pentru care cred că se impune cu necesitate existența unui local propriu, în care să se desfășoare cursurile, și existența unui

viteze și performanțe

Trăim în secolul vitezei, spunem, și această afirmație este însoțită de o gamă de nuanțe afective dintre cele mai diferite. De multe ori și de mulți ea este exprimată cu satisfacție, cu mîndrie chiar, pentru performanțele pe care le conține, sîntem creatorii acestor viteze, beneficiem de aceste recorduri. Se pare că toate definițiile date secolului nostru sînt unilaterale față de aceasta. Afirmații după care ar fi secolul electronic, secolul transplantelor, secolul energiei nucleare, al civilizației vizive, al zborurilor cosmice, au în vedere dezvoltarea uimitoare a științei și tehnicii, arată, fiecare, un domeniu sau altul al acestora. Unii, mai reflexivi, nu uită fațetele nefaste, vorbesc, deci, de un secol al poluării, de un secol al nevrozelor, al bolilor de inimă, al accidentelor de circulație. Cum secolul nu s-a încheiat, lista definițiilor rămîne deschisă. Un matematician ar putea spune că este secolul cifrelor mari. Un sociolog, că este secolul cel mai bogat în evenimente. Cifre și mai mari vor fi mîine, afirmă viitorologii. Toate secolele au fost bogate în evenimente, zic, circumspecți, istoricii. CINE are dreptate, se va întreba cititorul acestor rânduri. Cert este că nici o definiție nu poate cuprinde secolul, într-atît este de complex, de dinamic, de variat. Denumirea de „secol al vitezei” rămîne, prin urmare, cea mai elastică, deși ea constată doar o caracteristică. O caracteristică, însă, care își desfășoară tentaculele asupra a numeroase domenii ale vieții sociale, ale mediului nostru artificial, adică tehnice, care se așează dominante în viața noastră cotidiană, se infiltrează în gînduri, în gesturi și, vai, pînă și în sentimentele unora față de alții. Aici, credem, este un semn de exclamație, căci noi sîntem cei care au creat și vor crea vitezele, ritmurile, tot noi trebuie să le stăpînim, să le dirijăm, nu vitezele să ne domine, ci noi să le dominăm. Omul de azi este mult mai intens solicitat, fizic și mai cu seamă nervos, de mediul pe care și l-a creat el însuși, în înaintarea sa spre alte zări de civilizație. În sine, el trebuie să-și afle echilibrul cu cele din jur, să mediteze în momente de răgaz, să nu imite, ci să creeze și să recreeze lumea după sine, după nevoile sale re-

ale, să înțeleagă și să cucerească mereu mișcarea și ritmul, să se moduleze deci, fără să rămînă încovoiați, covîrșiți, să-și păstreze statura în timp, cu demnitate, să privească astfel în viitor cu înțelepciunea pe care i-o conferă o experiență milenară. Vitezele, spunem, smulg mulțora exclamații de uimire, de satisfacție, de mîndrie, căci ne aparțin și, pînă la un punct, ne și definesc. Altor, însă, le prilejuiesc meditații mai puțin roze, se resimt din cauza lor sau le ignoră. Oricare ar fi reacția ce ne-o provoacă, vitezele rămîn realități de o teribilă concretețe și de multiple semnificații. Să le privim ca atare. În primul an al secolului, un Zeppelin zbura cu 29 km/oră. Avionul lui Bleriot zbura cu 63—70 km/oră. Astăzi, un avion obișnuit zboară cu viteze ce pot depăși o mie de kilometri, un Concorde este calculat la 2.350 km/oră, iar avionul hipersonic X-15 a atins pe porțiuni mici 8.000 km pe oră. În 1930, cursa Paris — New York (6.200 km) era efectuată în 37 ore și 17 minute. În 1952, distanța Londra — Johannesburg, acoperind 10.750 km, a fost parcursă în 17 ore și 6 minute. În 1957, Turul lumii (39.147

km) a fost efectuat în 45 de ore. Să ne mirăm că secolul nostru se mai numește și „secolul turismului”? Croazierele sînt înlesnite de nave confortabile și rapide, deși vitezele pe apă nu au înregistrat salturi atît de spectaculoase ca acelea din aer. Diferențele sînt, totuși, sensibile. Primul vapor cu aburi al lui Fulton (1807) înainta cu 9 km pe oră. Vasul cu aburi „Savannah”, cu 10 km. În 1880, primul vas rapid a atins 31 km/oră. Primul record al secolului XX l-a realizat transatlanticul „Leviathan” (208 m lungime, 23.000 tone greutate) care a atins 43 km/oră. În 1900, el deschidea marile călătorii pe mări și oceane, marile călărui, navigația în toate sensurile a secolului. Nici măcar sporturile tradiționale nu au rămas în urma acestor competiții cu timpul. Recordurile la cursele de atletism trebuiau să fie la înălțimea ambițiilor contemporane. În 1896, recordul la 100 m plat a fost de 12 secunde. În 1960 a ajuns de aproape pragul a 10 secunde. Pentru ca în

1968 să atingă 9 secunde și 9 sutimi. Cu atît mai evident trebuia să se producă răsturnările de performanțe în sporturile așa-zis tehnice. În 1898, recordul la cursele de automobile a fost de 63,157 km/oră, în 1902, de 120,805 km, în 1925, a crescut la 242,8 km, în 1935, la 475 km, în 1947, la 633 km, pentru ca în 1965, să ajungă la o viteză (am zice aeronautică) de 966,71 km pe oră. Nu știm încă dacă această „goană” ne face mai fericiți (unii afirmă contrariul), perfecționarea, însă, a mijloacelor de transport ne înlesnește deplasarea în spațiu și timp. Este un adevăr (banal, dacă vreți), așa cum o așezare urbană este mai mult sau mai puțin aglomerată. Marile aglomerații urbane, orașele-țară (New York, Londra, Tokio), ne invită iarăși să meditam dacă nu cumva viitorul este al acestor soiuri de habitate. Creșterea puternică a orașelor este încă de pe acum o realitate în numeroase țări ale lumii. În 1929, Moscova număra o populație de 2 milioane, în 1959, ajunsese la 5 milioane, astăzi ea trece de 7,5 milioane. O statistică a dezvoltării orașelor, în plan mondial, adaugă definițiilor secolului XX încă una, aceea de „secol megalopolitic”. Asistăm, de altfel, nu numai la o proliferare a așezărilor urbane, ci la o cît se poate de evidentă explozie demografică. VITEZA de înmulțire a populației pe glob preocupă nu numai pe statisticieni. Desigur, această explozie demografică a fost pregătită în timp. La 1650, populația planetei nu trecea de 500 milioane. După circa 200 de ani, ea se dublase. La 1900 era de 1.550.000.000. În numai 60 de ani, populația lumii s-a dublat iarăși. De la 3 miliarde și jumătate azi, în ritmul în care sporește, există posibilitatea ca la începutul mileniului al treilea să atingă 8—10 miliarde. Cu ce viteze vom circula atunci, cîți locuitori va avea Parisul sau Londra, iată întrebări aproape candidă față de cele justificate de ritmul de creștere a populației. Rațiunea, altfel zis, chibzuința, va găsi răspunsuri tuturor întrebărilor. Vom afla soluțiile poate încă noi, într-un ritm echivalent, lăsînd generațiilor viitoare satisfacția de a răspunde altor întrebări, poate unor întrebări retrospective de genul: ce secol a fost 20?

ION LUNGU

aparat de execuție propriu. Este categoric nevoie de o clădire cu 10—12 săli de cursuri și o sală de conferințe și de protecție. Este de asemenea nevoie de o schemă proprie de salariați, care să se ocupe în exclusivitate de treburile universității. Pentru noul deceniu de viață a instituției aș sugera o mai largă participare la manifestările cul-

turale ale orașului, înțelegînd prin aceasta atragerea unui număr mai mare de oameni de cultură din țară și din Dobrogea în acțiunea de propagandă culturală; apoi o mai accentuată exigență față de unele prelegeri care au mai degrabă caracter de informare vulgarizatoare. Cu forțele de care dispunem, putem elabora chiar lucrări vrednice să intre în circuitul editorial al țării; Constanța are destui oameni capabili să întreprindă acest lucru. Profesor **GHEORGHE LOTCĂ**: Universitatea populară se deosebește de lectoratele permanente și de universitățile muncitorești, care au existat î-

nainte de 1963, atît prin structura programei, incomparabil mai cuprinzătoare, cît și prin aprofundarea noțiunilor predate, prin nivelul la care se realizează azi transmiterea de cunoștințe. Actuala formă de organizare, care intră în al doilea deceniu de la înființare, a îngăduit universității o evoluție dinamică, chiar spectaculoasă. În 1963, toamna, ființau șapte-opt grupe de limbi străine și vreo patru-cinci cursuri de cultură generală privind istoria Dobrogei, fauna și flora Mării Negre, cunoștințe politice și noțiuni de pedagogie-psihologie interesînd mai cu seamă mamele tinere. În numai șapte ani (1953—70), numărul grupelor de limbi străine a ajuns la 33, două fiind destinate pregătirii pentru admiterea în învățămîntul superior, iar al celor de cultură generală, la 37, numărul celor înscriși fiind de zece ori mai mare decît în 1963. Creșterea este și mai evidentă în ultimii ani. Iată cîteva cifre încheiate de sugestive, credem, ca să nu mai aibă nevoie de comentarii. O preocupare fundamentală a noastră este permanenta îmbunătățire a structurii cursurilor, extinderea lor, mutarea unora în

cartierele orașului, în șantiere de construcții, cămine, întreprinderi, instituții, grupuri sociale, cum sînt la „Navrom”, la S.N.C., ca și organizarea unor cursuri în colaborare cu U.T.C. și organizațiile de femei. **Dr. OCTAVIAN ȘERBĂNESCU**: Am să mă refer la unul singur dintre cursurile universității, acela de pregătire a ghizilor de turism, frecventat de la an la an de tot mai mulți oameni. Greutățile materiale ale începutului au fost depășite. Ne-am străduit să asigurăm concursul unor specialiști de reputație prof. Valeriu Pușcașu, membru corespondent al Academiei R.S.R., și prof. univ. C. I. Antonescu de la București, în afară de specialiștii conștanțeni. Conlucrarea cu agenția orășenească de turism a fost întotdeauna fructuoasă. Din păcate, ne-am lovit de indiferența organelor centrale de turism care, deși sînt beneficiari direcți ai cursului nostru, o altă formă organizată de învățat ghidajului neexistînd în țară, nu au înțeles să ne asigure nici măcar un autotur din cînd în cînd..

A. M.

(Urmare din pag. 1)

maestru". Marx socotea bogat pe acela care are nevoie de o totalitate de manifestări de viață umană, „om la care propria sa realizare se manifestă ca necesitate lăuntrică, ca nevoie". Un bun profesor este el însuși un om bogat și există ca atare în măsură în care are nevoie și este „născător de nevoi”!

Una din marile bucurii ale existenței, una din laturile fundamentale ale statutului nostru omenesc, este capacitatea de a ne dezvălui, de a ne exprima. Bunul profesor aduce capacitatea autoexprimării, a comunicării — la nivelul său suprem. Drumul din „dinlăuntru” spre „înafară” impune însă și sensul invers. Dascălul care spune tot ce știe este prost dascăl. Dascălul care își istovește încercările și se repetă — este un prost dascăl, iar cel care uită să acționeze către „înăuntru” este cu siguranță nu numai un prost dascăl ci și unul primejdios. Bunul profesor trăiește continuu tensiunea dintre senzația permanentă de informare, de cunoaștere — și nevoia dezvăluirii, a comunicării.

Profesorul face parte din familia artiștilor, actorilor, creatorilor; este un scenarist, regizor, autor, montează, creează, are nevoie de public, are public, încă ce public! Este un vanitos potențial — căci, „fiind în măsură să cunoască aprobarea sau dezaprobarea directă și spontană a publicului”, este tentat să facă tot ce-i stă în putință pentru a obține pe una și a evita pe cealaltă. Iată și sursa unor grave primejdii, punctul de pornire a unor concepții, închipuirii, suspiciuni etc. „Evită orice poză, orice impostură. Nu căuta să fii admirat, ci crezut...” scria Tudor Vianu. În felul acesta, relația cu publicul acceptă conflictul și „în unele cazuri este mai bine să-ți bruschezi sala, decât să încerci a o cuceri ca un curtezan sau un bufon” — dar... Dar profesorul este comentat de public, acesta și-l apropie sau nu, îi pune și o poreclă, se comit gesturi, gesturi... și profesorul se resimte. Singurul lui drept de reacție, mi se pare a fi cel al actorului medieval — care, conform codului germanic — schwabenspiegel —, se poate răzbuna doar pe umbra „răufăcătorului”. Reacția trebuie terminată înainte de a începe, iar gestul trebuie uitat înainte de a fi memorat.

Ca profesor, cărturar, om de știință, te propui pe tine și pe alții, pe mari oameni de cultură și știință, mari modele, pe proprii tăi dascăli. Goethe socotea că — pentru a cunoaște caracterul cuiva — trebuie să-l auzim cum vorbește despre oamenii mari. Vanitosul neagă caracterizând, ridiculizând, calificând violent pentru a obține repede hohotul mediocrității — sau laudă — pentru a se situa pe o treaptă egală cu cel laudat. Bunul profesor știe că vanitatea, cum spunea Bergson, este „defectul cel mai rizibil” și se delimitează demn, echilibrat de cele două extreme. Catedra nu este terenul de luptă pentru prozeliti, iar numărul simpatizanților nu dă coeficientul de valoare. În sfaturile celui mai profesor dintre profesori, Tudor Vianu, se găsesc și cuvintele: „nu încerca să complaci, oferind un spectacol, măgulind vreo prejudecată, vinând popularitatea, mințind pe jumătate sau în întregime”. Nu orice intelectual este și un bun profesor.

Bunul profesor duce o luptă no-

bilă și consecventă împotriva citorva „balauri”. Un asemenea balaur, vizibil la tineri și la spiritele slabe — indiferent de vîrstă, este „excesul de viteză”. Graba trecerii de la individual la general, de la o constatare la o concluzie generalizatoare. Cînd această grabă devine enunț metaforic sau sec axiomatic — spumos sau decisiv — este pe cît de frumos pe atît de primejdios. Pentru a ajunge la general trebuie cuprindere. Bunul profesor știe că în spatele virtuozității spectaculoase, a pozei nonconformiste, teribiliste — se poate ascunde dogmatismul cel mai silnic și suficiența paralizantă. Bunul profesor este dușmanul cel mai complet al suficienței și superficialității.

O altă primejdie este „extazierea” în fața ultimei cărți. Profesorul are de luptat cu aceas-

ȘCOALA

portretul bunului profesor

tă tentatie, veritabilă stare de transă. Extazierea sugerează că, pentru un bîntuit de asemenea vînturi, lumea ar fi zăcut în întineric și primitivism pînă la apariția ultimei opere. Bunul profesor neagă asemenea atitudini cînd apar — dar mai cu folos — înainte ca ele să apară.

Timuta lăuntrică și exterioară a profesorului trebuie să propună un intelectual nobil, fără stupide vanități, autentic, convins

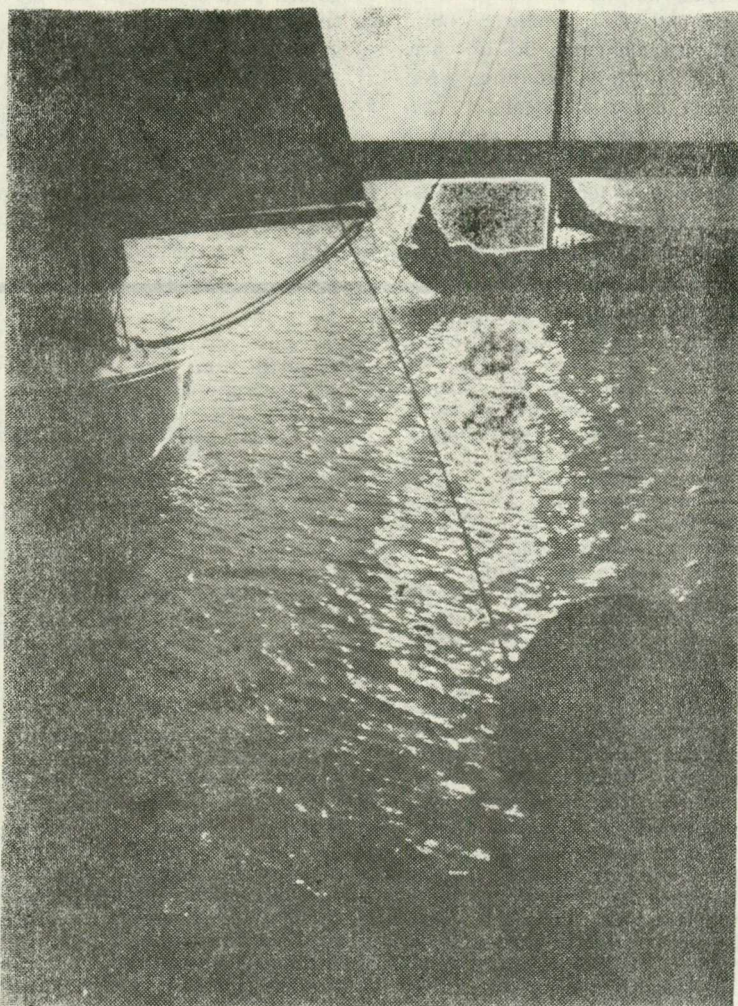
că lumea nu începe și nu se sfîrșește cu el, convins însă de valoarea și înalta lui menire, știind că printre elevii lui sînt unii care-l vor întrece. Fără a crede în meserie, colegi, elevi, fără a crede în actul în sine — nu concep un profesor. Fără această „credință” devenim funcționari irascibili, negativiști, invidioși — înainte de a fi nemulțumiți de noi, rigizi, răzbu-nători, suficienți. Veșnic trebuie să ne depășim. Mereu trebuie să creștem, cum spunea Tudor Arghezi, „dintr-o lepădare în altă lepădare”. Profesorul este un angajat. Actul lui este profund uman și patriotic. Angajarea lui este politică, de înaltă răspundere civică. Locul lui în cetate este încărcat de onoruri dar și de mare responsabilitate.

Să folosim limbajul metaforic al mitului pentru a ne apropia de statutul ontologic al profesorului.

Mitul de care se apropie imaginea profesorului este cel prometeic — simbol al progresului cultural și al civilizației, al muncii și al sacrificiului! Nevoia actului, a muncii, a efortului conștient, nevoie hrănită de sensul creației și al perspectivei, ne este comună. Bunul profesor știe că „lumea pentru cel vrednic nu e mută”, că „a sufla în flaut nu înseamnă a cânta — trebuie să miști și „degetele”! Însoțirea creației, a muncii, cu suferința, cu grija, face din dascăl un romantic care se dăruie continuu, dăinuind, „prin cea mai nobilă metempsihoză”, renașterea în alții.

Undeva se întîlnesc aici și Prometeu și Meșterul Manole și Orfeu. Aici există esența bunului profesor.

Înțelegîndu-ne înalta menire, gravele și sublimele noastre răspunderi morale, intelectuale, politico-sociale, fiind mîndri de sensul existenței noastre, înțelegînd nevoia permanentei noastre depășiri, să ne bucurăm că am optat pentru această condiție și că societatea noastră ne permite realizarea plenară a acestei opțiuni.

● La pescuit

Foto : N. CICU

METALURGIȘTII

Oala de trei tone a strîns în carapacea de fier și de șamotă căldura clocotită a unei magme violacee — fier care fierbe ca terciul, cu ciăbuci țîșnind, mici gazele numai de cît sparte. Prelinse înapoi, în oțelul lichid. Este ora șarjei, maestrul Constantin Vasilescu își privește ceasul și dă un strigăt către Marin Bratu, șeful de echipă. Electrozii, trei, sînt trași cu podul rulant, cuptorul prinde să se încline. Iordan Ivanciu și Ismail Ismail țin cu troilele, unul de-o parte, celălalt de dincolo... și un șuier prelung, asurzitor, de monstru antediluvian, umple hala, și o lumină de soare scurs în șuvoaie cumplite, deslușind și cele mai obscure unghere, apăsînd pînă la durere retina, înundă totul. S-a elaborat o șarjă la I.M.U.M. — și oamenii lasă pentru o clipă lucrul, fascinați de frumusețea stranie a acestui spectacol de sunet și lumină pe care l-au văzut de sute de ori și nu se pot satura niciodată să-l privească, cu palmele streșînă, împotriva preaviolenței izbucniri a focului. S-a mai elaborat o șarjă, șuierul a căzut ca un bivol cu goana curmată brusc, acum se-aude numai foșnetul fierțurii de metal, scursă în forme, și se vede doar țesătura pulverulentă de scînteii pe care le-azvîrle șirul vagonetelor încărcate de miezuri. S-a elaborat o șarjă la I.M.U.M.,

Acum 24 de ani, aici erau niște ateliere mici, la o distanță bunicică de oraș. Azi orașul s-a întins, a înghițit spațiul acela pe care creșteau sipica și bozii iar întreprinderea a ajuns să fie ceea ce este azi, adică un ansamblu industrial dinamic, viguros, ca și oamenii săi. „Să nu zic față de '49, nu trebuie să-l luăm ca an de referință, pentru că atunci industria noastră era de-abia la început, dar față de '61, deci de-acum doisprezece ani, producția noastră a crescut de vreo șase ori”, mi-a explicat inginerul șef Virgil Oancea. Iar oamenii, factorul care a poruncit acordarea acestei dinamici la ritmurile de dezvoltare ale întregii țări, au crescut și ei odată cu uzina. Din ceea ce mi-a relatat Zaharia Manta, două lucruri impresionează deosebi: întii, numărul mare al celor legați statornic, ca de o matrice permanentă, de uzină, oameni care își măsoară stagiul la I.M.U.M. De la momentul ceremoniei de așezare a pietrei fundamentale, dacă va fi fost asemenea ceremonie atunci, cînd eram prea împinși din spate de griji ca să ținem serbări, și pînă astăzi. Deci aproape un sfert de secol. În al doilea rînd, devotamentul față de fabrică, simțit aici ca o categorie cotidiană a lucrurilor și a valorilor. Tovarășul Voicu Drăgoi, pre-

REPORTAJ

încă una din șirul celor care au fost și care vor fi, într-o hală cu pereții zugrăviți de fum și unde, în 1949, acum douăzeci și patru de ani, cînd s-a născut întreprinderea, oamenii lucrau bucșe și osii pentru căruțe. „Uite-așa se face oțelul, lapte!”, îmi șoptește secretarul de partid al uzinei, Zaharia Manta. Un „lapte” din care se construiesc remorcile, presele furajere, tocătoare, adică toate acele alcătuiuri de pîrghii, axe, manete, arcuiri suspensoare fără de care munca pe ogoarele noastre nu mai e de închipuit. Mai demult, omul se învățase să-și conjuge eforturile cu ale perechii de boi sau cu ale perechii de cai — și om și vită se tirau trudnic prin vipia colbuită a verii, prin adîncile clise ale toamnei, cărînd ducatele, atîtea cîte dădea pămîntul acesta urgisit de bogăția de foc a soarelui. În anii de-acum, mașinile au cuvîntul hotărîtor — și în ampla bătaie pentru mecanizarea agriculturii românești, întreprinderea mecanică de utilaje din Medgidia este unul dintre eșaloanele înaintate, aflate în primele linii. Istoria ei are valoare de simbol, căci fabrica s-a dezvoltat pe un loc gol, așa cum multe s-au zămislit și s-au dezvoltat în Dobrogea pe un loc gol, împlinindu-se cu timpul și ajungînd de nerecunoscut, ca un copil pe care l-ai lăsat la vîrsta primilor pași și-l rezezi bărbat în toată firea.

ședintele sindicatului, îmi vorbise despre tehnicianul Ștefan Radu, inventator, ca despre unul dintre oamenii cei mai buni ai întreprinderii. Cunoșcîndu-l și stînd pe indelete de vorbă, după ce s-a risipit o anume rezervă și omul a acceptat, nu ușor, să vorbească despre sine, mi-am dat seama că Ștefan Radu reprezintă exact tipul de om care întruchipează conștiința muncitorească. Dirz, tenace, modest — dar avînd conștiința deplină a propriei valori. Omul acesta care și-a petrecut douăzeci și cinci de ani de viață în fața planșetei, ca proiectant, timpul „liber” trecîndu-și-l „fie” cu cărțile tehnice, „fie” cu șahul — este candidat maestru — a realizat o invenție a cărei brevetare este propusă în Italia, Franța, Anglia, Statele Unite... Ștefan Radu, Trișan Moroianu, oțelar, Ștefan Mitu, Ismail Mubin, Ion Apostol, Ion Gadei și echipa lui de căcătuși-montori. Apoi Coman Gurău, Ion Bobeș, fost lăcătuș la I.M.U.M., azi inginer, tot în uzina care l-a plămădit ca om și ca specialist, Dumitru Bantaș și alții, și cîți alții, încă. Este, de fapt, lucrul cel mai însemnat pe care l-am aflat la I.M.U.M. — fiindcă din el derivă toate celelalte. Tăria oamenilor a dat tăria uzinei. Făurînd-o, se făuresc pe ei înșiși, și această dezvoltare continuă este un proces de nespuse frumusețe morală, așa cum munca lor în fier și oțel este ea însăși nespuse de frumoasă.

M. ALEXANDRU

VIRGIL CARIANOPOL

scriitori care au devenit amintiri

Cunoscutul poet, care anul trecut ne dăduse volumul de poeme **Viorile virstei**, unanim apreciat pentru îndelungata, statornică și originală sa coardă lirică („O inspirație socială fraternizează în versurile lui, destul de paradoxal cu nota elegiacă a unei plîngerii familiare, plîngere depănată de la poezie la poezie și care nu se îngrijește decât de aerul ei de sinceritate” — Vladimir Streinu), Virgil Carianopol oferă cititorilor săi un interesant volum de amintiri, de dialoguri cu scriitori din glorioasa generație dintre cele două răboaie. Este un vechi manuscris care „a scăpat din flăcările războiului” datorită devotamentului soției scriitorului. Proza aceasta dinamică se înscrie în nota dominantă a scrisului lui Virgil Carianopol, menționată și de Vl. Streinu: sinceritatea ideilor, a intențiilor de a descoperi adevăruri ascunse lumii de confrăți lui mai vîrstnici, dispuși să se confeseze unui tînar (atunci) poet, recunoscut pentru constanța atitudinii demne, pentru condeiul alert, sugestiv, onest. După lectura acestui excelent volum simțim satisfacția de a fii parcurs momente biografice de cea mai înaltă tensiune, de a fi cunoscut amănunte de cel mai mare interes literar și cultural, de a ne fi completat imaginea oamenilor și a epocii cu date de strictă autenticitate, de cea mai aleasă filtrare afectivă, dominată de discernămint critic, de priceperea definirii limpezii a unor atitudini psihologice, adesea uimitoare, mai ales pentru tînaara generație care nu a fost în contact direct cu autorii despre care ne vorbește această carte; iar cei care am cunoscut direct pe unii dintre cei evocați aici, avem confirmarea sincerității și talentului de portretist al poetului V. Carianopol. Căci iată rînduri veridice despre neuitatul Camil Petrescu: „Mulți se vor fîli astăzi, poate, cu prietenia lui, dar Camil Petrescu nu a avut prieteni. Nu avea vreme pentru prietenii. Acestea cereau și timp și meșteșug pentru a le întreține, iar el era zgîrcit cu timpul său și neîndelungat în această artă”. (Ceea ce era perfect adevărat, cum adevărate sînt relatările despre viața interioară a lui Camil, despre generozitatea lui Corneliu Moldoveanu, ca președinte al Societății scriitorilor, despre atașamentul lui Goga, pînă în ultimii săi ani, față de poezie,

despre șirul lung de momente autobiografice și istorice din dialogurile cu Ion Pillat, despre fascinantă personalitate contradictorie a lui Iorga, mereu prezent în conștiința celor care l-am cunoscut, uimitor pentru cei ce nu l-au cunoscut decât din cărțile lui sau ale altora despre el.

Unele capitole sînt nuanțate cu amănunte familiale, cu incidente comice și altercații orgolioase, tagma scriitorilor nefiind atît de comodă și nici pozitivă cum s-ar crede. Reținem însă prin pagini atmosfera deosebită a cercurilor literare, antinomiile inevitabile și aspirațiile marcate de concurența operelor în epocă, dar și de apăsătoare primejdii continuă a războiului. V. Voiculescu ajunsese, după amare experiențe, un resemnat și un retras, aproape uitat în ultimii lui ani; Minulescu mereu exploziv, dar generos și grandilocvent: Cazanbusturător și glumeț, supraestimîndu-se și zeflemisind pe confrăți; un fin poet, savant și polihistor V.I. Popa, care a sfîrșit prematur și tragic, întrecut fiind în drama vieții doar de Artur Enăscu; între ei, figura juvenilă, metaforizînd încrezător în arta lui inepuizabilă, aplaudat frenetic la turneele sale cu narațiunea genezei Medelenilor, Ionel Teodoreanu cu ciudata lui preferință numai pentru scriitorii moldoveni; avea rezerve asupra literaturii lui Reboreanu, dar se ferea să facă vreo critică.

Doi scriitori uitați, din străinătate, sînt evocați lapidar, dar sugestiv în finalul cărții lui Virgil Carianopol: scriitorul de origine română Peter Neagoe, care ne-a vizitat ultima dată, revenind în țara de baștină, în vara lui 1938, cînd a stat de vorbă cu el autorul acestei cărți, și Iovan Ducici, reputatul gînditor și scriitor iugoslav, fost ambasador la București, ale cărui cărți, mai ales **Comoara împăratului Radovan**, le citeam cu încetare în adolescență. Sînt note portretistice viguroase și indispensabile pentru noile ediții din opera acestor scriitori, care merită să fie republicați (și în post față: aceste pagini admirabile de evocare).

Cei care de mulți ani îl știm pe Virgil Carianopol numai poet, am fost încințați de proza aceasta exactă și colorată, cu accente dramatice și cu un fior sincer de poezie a momentelor memorabile de ieri.

GH. BULGĂR

Romanul unei lumi de coșmar — așa ar putea fi definită noua carte a lui Al. Simion, **Sîngele unei vîrste**, apărută de curînd în Editura Eminescu. O proză fără dialog, sau cu dialoguri întoarse în interior, obsesiv, personaje — nu multe la număr, încercînd fiecare, desperat, să se înțeleagă pe sine, în contextul unei lumi fără orizont, cenușie și perpetuu amenințătoare. Fundalul ei îl constituie ecranul primului război mondial, la noi, climatul anilor premergători, tulburi, indeciși, și perioada imediat următoare, de nădejdi, deziluzii și activă tinjire spre zări mai bune. Un roman al destinului măcinat, neîmplinit, suspendat pe vultele unui timp vitreg, de coșmar. Timp în care încoțeau însă germeii unei lumi alcătuite altfel, prefigurate în visurile protagoniștilor cărții. Rememorări adiționale, retrospective în care personajele se încheagă nu atît construindu-se ele înseși, cît din colaje succesive ale fiecăruia pentru conturarea imaginii celuilalt.

Și totuși, cum avertizează autorul pe ultima copertă a volumului, „cartea aceasta nu e nici îndreptar de istorie și nici jurnal de memorii, ea își imaginează drame, de undeva și de cîndva...”. Drame care impresionează — luate împreună, puternic impregnate în paginile și structura cărții. Remarcabil se constituie însă, în **Sîngele unei vîrste**, mai ales atmosfera războiului, creată de autor nu prin relatarea unor scene de pe cîmpul de luptă, ci indirect, prin ecouri ale acestuia, răsfrînte dureros în viața eroilor din roman aflați în imediata apropiere a tranșelor, în raza frontului, sau mai departe. O caracatiță cu tentacule uriașe, care zdrobește, tulbură, macină și deturneză destine omenesci. Războiul este în cartea lui Al. Simion un personaj-fatum, o prezență malefică, dincolo de bubuitul tunurilor și tăcînitul mitralierelor, de bombardamente și atacuri la baionetă. Un personaj-magnet, interferat de toate celelalte personaje, care nu pot evita impactul năruitor cu el. „Blestemate zile, și tunurile care nu mai tac, și gloanțele, și pămîntul scurmat de obuze, și casele dărîmate, merg pe stradă și parcă nu e stradă, ci alee de cîmît, pustiu și vaiețe, și rîniți, și bolnavi, nu găsești o coajă de pîine, pînă și apa se cară cu butoaiele, finții s-au înnoțit, plouă, plouă într-una, și e frig, o să ningă, nu mai e mult și ne vor cotropi troienele...”. Sînt reflecții ale cuiva de dincoace, totuși, de linia frontului. Ne bunia oarbă a măcelului general se profilează asemenea unui duh rău al omenirii, care deschide baierile tuturor calamităților imaginabile și inimaginabile. O poveste de dra-

goste abia întrezărită: Iulian — Rozalia, se curmă încă din prag și rămîne ratată... Care ar fi fost destinul acestei femei, în absența tăvălugului de foc, cu tot cortegiul lui de nenorociri? Care — traiectoria vieții Constanței, alt personaj feminin al romanului? etc., etc. Din acest unghi, **Sîngele unei vîrste** este și un grav memento-avertisment pentru oameni, pentru toți oamenii, răspunzători laolaltă de destinele lor.

Mizeriile războiului, cu tot răul lor incalculabil, prin nimic și de nimic răscumpărat, deschid totuși o geană de zare, radicalizînd mulțimile care îl suportă ororile. Coagulează nemulțumirile, durerile, revoltele, le adună în suvoi. Prilej de limpezire, de căutări de soluții pentru împlinirea visurilor unei omeniri traumatizate de propria ei strîmbă întocmire. Fără să aibă pregnanța paginilor de război, de fundal de război, Al. Simion conturează în roman și imaginea luptei de clasă din perioada anilor ante- și mai cu seamă postbelici. Cu o discreție convingătoare prin ea însăși. Doctorul Iulian, căruia în general nu-i reușește nimic în viață, (ratează o mare iubire, nu izbu-

cela de a nu fi forțat niciodată nota în conturarea lor. Nu vom înfîlîi, de aceea, în cartea lui Al. Simion, nici convertiri pripite, nici declarații zgomotoase, ceea ce o salvează de artificialitate. Ba, mai mult — Rozalia, personajul-liant, care încheagă prin prezența sa cele trei planuri ale romanului: războiul, cu urmările lui, propria ei poveste de dragoste eșuată și strădania luptătorilor pentru ziua mai bună, de pîine — ea, această femeie își justifică ezitățile soțului său, neuitînd nici o clipă că, oricît de mici ar fi interesele proprii, familiale, ele nu pot fi escamotate, omeneste vorbind, chiar puse în cumpănă cu mari idealuri ale lumii.

Formula epică adoptată de autor în **Sîngele unei vîrste** — relatarea retrospectivă, conferă povestirii un plus de autenticitate, e drept, dar nu avantajează profilarea eroilor cărții. Dintre personaje, pînă și cele mai împlinite, Rozalia și Iulian, par fulgurații proiectate pe un ecran în continuă mișcare, numai el, în ansamblu, concentrînd neconștient atenția cititorului. Din acest punct de vedere, întregul roman pare o scală cu toate posturile concentrate pe aproape aceeași lungime de undă, toate tinzînd a emite concomitent. Ceea ce poate fi și un merit, pentru realizarea pregnanței climatului general al cărții, dar și o scădere în singularizarea, personalizarea momentelor ei. Această optică l-a obligat pe scriitor și la adoptarea corespunzătoare expresii stilistice; o frază suvoi, obositoare, nu o dată, prin lungime, tulbură, dificil de urmărit în organizarea ei internă, cu trimiteri îndepărtate, pînă la aproape pierderea sensurilor adesea: „...Iulian în cele din urmă în-cuviință, își îngăduia să acționeze, să joace o ultimă carte, nădăjduind în marea minune, pe care nu atît medicina, cît mai ales organismul acesta sleit, ezitînd în pragul pragurilor, ar fi putut-o încă, printr-o răsturnare a oricăror sensuri și a oricărei logici — închipuita noastră siguranță în materie de sensuri și de logică — dezvălui”.

Nu e mai puțin adevărat însă că materia de coșmar, apăsătoare, a cărții, nu se putea turna decît într-un tipar stilistic de natură să contureze prin el însuși un climat, traducînd, în perioade-fluviu, mișcările interioare ale psihologiei personajelor. Modalitate, cum se știe, deloc neobișnuită în proza contemporană de la noi și de aiurea. Cu **Sîngele unei vîrste** — geografiei mai mult subterană, dar și în relief a unei epoci nu prea îndepărtate de noi, deschizînd perspective spre anii noștri, Al. Simion se înscrie printre romancierii de astăzi, distinct, cu o personalitate de acum, credem, inconfundabilă.

HRISTU CÂNDROVEANU

cronica literară

IOAN ALEXANDRU

imnele bucuriei

Alături de Ion Gheorghe, Ioan Alexandru contribuie remarcabil la conturarea unei orientări poetice distincte, prin ale cărei procedee specializate se încearcă îndeosebi reînvierea formală a miturilor unei civilizații arhaice. Esențială este, mai ales, pentru această familie de spirite, pe care ei o reprezintă cel mai bine, descoperirea unui sens modern al epopeii. Dacă Ion Gheorghe își inventează însă miturile, respectînd totuși spiritul acestei civilizații, Ioan Alexandru manifestă interes numai pentru miturile descoperite, „întîmplătoare”. În concepția lui, poetul trebuie doar să le spună cu vocea lui ideală, a vizionarului, fixîndu-le astfel de-

finitiv în forma cea mai simplă, mai accesibilă și eternă. Urmînd aceste intenții originare se poate observa că Ion Gheorghe face apel la forță pentru a-și impune miturile, o forță investită de altfel în mari ansambluri plastice, în limbajul care caută neliniștit surplusul de expresivitate sau în epica monumentală. Ceea ce construiește el are gigantism, este un imn închinat materiei. Ioan Alexandru nu simte însă nevoia materiei decît în măsura în care aceasta suportă spiritualitatea sau poate fi spiritualizată. Construcțiile lui epice au înfățișarea goticului baroc și colosal care, învingîndu-și austeritatea, pare că zboară. Mergînd mai departe, expresionismul lui Ion Gheorghe este un procedeu esențial de fortificare a mitului descoperit după consultări îndelungi cu obiecte ale civilizației populare și culte spre deosebire de expresionismul poeziei lui Ioan Alexandru care este doar asumat, preluat de acele mituri unde constituie de-

fapt forma poetică esențială de manifestare a acestora. De aici poate și persistența și strania senzație, mai ales din **Vămile pustiei** și această ultimă carte, de artificiu estetic și incompatibilitate temperamentală, de gravitate imprumutată. În **Imnele bucuriei** (Ed. Cartea românească, 1973), Ioan Alexandru duce foarte departe această subordonare față de mit. Gîndirea și limbajul poetic sînt adaptate unicului scop de a „fixa” o mitologie păstorească, în cea mai mare parte, spiritualizînd-o. Vocabularul și sintaxa caută mijloacele cele mai atemporale, mai generale și esențiale totodată în stare să garanteze o formulare cu valabilitate eternă. La fel se întîmplă și cu procedeele poetice reduse la alegorie sau la o simbolistică specioasă care întîrește un joc ipocrit al voalurilor aluzive. Opaș la tot ce contravine scopului propus, poetul poate fi surprins nu de puține ori în postura unui folclorist sau antropolog, eventual geograf, metaforizînd obiceiuri: „Nunțile tîn-

de cîmît / Și cîmîtirile de cununii / Cununiile sînt porți și porțile sînt case / Și casele pe zare sînt cuiburi mari / De foc în care noaptea / Pelicanul singur își frînge veșnic trupul pentru pui. / De pe Gutin și Culmea Stănișoarei / Se vîd bisericile-n Apuseni / Hordul are cheia Turzii / Și coșnițe de fluturi sunt / Strășinile joase prin satele / Arzătoare ale cîmpiei / Femeile mai țes năfrâmi / Și portul încă strînge / În legea lui severă / Trupul de pămînt. Pe piept apasă / Ca un pod de piatră scorbă / Cusută-n negru-roș. / Toți crîni lumii înfîlîniți în slavă / Ard roua în portul omenesc / Din lacrimile fetelor mai curge / Vaste din vremi ce vor veni. / Ferice neamul care mai are-un port” (p. 35). Mai mult, ideea că este chemat în acest oficiu de înaltă datorie etnică, se dezvoltă atît de apăsător, încît potul deformează în multe rînduri chiar atributele comunicării prin claustrarea în metafizica mitului. Îndesăcîrabil se asociază, de obicei, tonului ora-

cular sau lamentației pentru care se apelează la un decor cît mai neguros cu putință, desigur vizîndu-se imortalizarea acelei zone inefabile și misterioase a primordialului unde au acces numai firile vizionare: „Acolo unde stegarii nu mai poartă / Decît coroane de flăcări / Unde umbră nu-i ci doar / Sacru pămînt / Marea moartă și vînturile / Fără de nume străjuie / Pe-nălțimi (...) / De veghe să fii doar, anume / Pe locul știut, la locul potrivit / La răscruce în calea călătorilor / În acea vale, / Povară a drumului / La marginea nopții mereu / Acolo unde se sfîrșește / Ceea ce a-veai de acasă / Hrană pentru drum / Unde ulciorul răsună gol / Și setea nu-ți mai dă răgaz unde hrănită bucuria nouă / Și șterse par de-acum colinele / monotone. Și trebuie să odihnești / Să tragi la cineva în prag / Să-ți prîmînești făptura / Și ființa / Acolo, cine știe să-și ridice așternut, / Cine pricepe că-i de stat / Acolo, unde-i veșnicul și nestatorni-

EMINESCU ȘI OVIDIU

Pasionat cercetător al operei lui Ovidiu, Nicolae Lascu a sugerat ideea de a se continua cercetarea confluențelor dintre opera lui Ovidiu și a lui Eminescu.

Cercetarea influenței lui Ovidiu asupra operei eminesciene s-a limitat însă la întrezărirea unor elemente cosmogonice din „Scrisoarea I” și „Luceafărul”, precum și din poezia „Apari să dai lumină” (inspirată după legenda ovidiană a lui Pygmalion).

Inspirind pe poeți ca Dante, pictori ca Rubens și Tizian, tradus încă din evul mediu atât în limba germană, în numeroase ediții, cât și în mai toate limbile europene, opera cea mai apreciată a lui Ovidiu, „Metamorfoze”, impunând prin gravitate, a putut fi cunoscută de timpuriu de Eminescu, adolescentul lectorilor întinse care cunoștea bine și „Tristele”. Faptul se explică. Ovidiu a avut o influență importantă asupra poezilor din perioada Școlii ardelenice, în frunte cu autorul Țiganiadei, iar Eminescu și-a trăit prima tinerețe în Bucovina și Transilvania.

Figurile mitologiei antice, greco-romane, l-au atras cu putere pe Eminescu încă de la începuturile lui poetice. Dimitrie Popovici cu drept cuvânt a consacrat un capitol întreg, „Poezia mitologică”, în studiul său despre Eminescu. Ca elev, poetul dăruise bibliotecii liceului din Cernăuți un tratat de mitologie de G. Reinbeck, fiind nedespărțit de tratatul de istorie universală a lui Weller, cu bogata colecție de legende ale diferitelor popoare, mai ales din antichitate.

Îndrăgostit de miturile străvechi, în care inteligența lui vizionară, fantezia lui fără limite își găseau un domeniu predilect de gândire și expresie poetică, el a fost atras de legende din „Metamorfoze” pentru explicația misterioasă a fenomenelor naturii în necontenita lor mișcare. Nu este greu de presupus că această operă l-a atras nu numai ca poem fabulos al omenirii, al transformărilor miraculoase din univers, ci și pentru sentimentul naturii sălbătice, mai ales că „Metamorfozele” exprimă, cum a arătat poetul Al. Philippide „cu plenitudine și adâncime, un sentiment pe care romantismul avea să-l cultive cu insistență, anume sentimentul singurătății în mijlocul naturii”.

Peisajul natural în care a crescut Ovidiu nu era deosebit de cel eminescian. Sulmona, locul nașterii, pământ binecuvântat cu vii, câmpii, izvoare, a fost cîntat adesea de Ovidiu. Eminescu se regăsea în peisajele silvestre și campestre din „Metamorfoze”, mai cu seamă că scenele de iubire se integrau ca în propriile lui plămăduri, în tablouri de natură singuratică, scăldată de izvoare, umbrită de arbori. În special l-a încântat evocarea izvoarelor în mitul Aretuzei, al Dianei, în mitul lui

Narcis. Aretuza „cea cu virtute”, nimfă preferată a Dianei, Narcis, cu povestea tragică a îndrăgirii de propria ființă, Diana cea mîndră, fecioara incoruptibilă, iubeau puritatea izvoarelor și rîurilor, considerate sfinte în legende antice.

În „Iubita de la Ipotești”, prototip al creației eminesciene (Limba și literatură, 1964) am citat una din versiunile sonetului „Sunt ani la mijloc”. Am reținut numele Aretuza în versuri ce evocă tabloul paradisiac al adolescenței, înainte ca luciditatea amară să fi risipit iluzia.

Nainte de-a privi în a ta față / Orlogiu-al veșniciei, adevăr! / Senină se scurgea a mea viață, / Un rîu aurit de raza unei sări, / Mă afundam în codrii de verdeață / Und’ trunchiul la trunchi se ridicau în cer / Graiu mă-nvățase izvorul Aretuza / Și viața mea o lumina o muză.

Alte versuri de atelier repetă cererea adresată iubitei de a-l învăța limba izvorului Aretusa. Și mă învăță lin mișcînd din buze / Limba izvorului sfințit de muze.

Rimă rară, creație eminesciană „Aretuza — muză” se reia și în alte stihuri.

Est eclar că „izvorul Aretuza” devine simbol al creației poetice, al muzei din adolescență, trezind resursele lui spirituale și luminîndu-i viața. Versiune pregătitoare a sonetului „Sunt ani la mijloc”, această invocare a dus la expresia definitivă a motivului creației: „Și cînturi nouă smulge tu din liră-mi”.

Legenda tristă a Aretuzei din „Metamorfoze” (Cartea a V-a), prefăcută în izvor sfînt pentru a scăpa de urmărirea pătimașă a rîului Alfeu din Arcadia, l-a putut încanta pe Eminescu nu numai prin decorul naturii pure, ci și prin rememorarea iubitei de la Ipotești. Nimfa Aretuza era meșteră în căutarea luminiișurilor din pădure pentru vînătoare, întindea cu pricepere arcurile pentru vînat. Evocarea pădurii Stimfalului și a apei străvezii, umbrite de sălcii și plopi, se confunda cu pădurea copilăriei lui. Aretuza,

în „Metamorfoze” își povestește drama: „eu mă apropiu și-n apă-mi înmoi a picioarelor virfuri pînă la glezne”, amintind un gest eminescian: „cum înșirî cu glas domol, în a apei strălucire, întinzînd piciorul gol”.

Invocarea nimfei ovidiene Aretuza în stihuri eminesciene face parte în mod organic din ciclul iubitei de la Ipotești, din șirul numeroaselor poezii, în care ca în „Codru și salon”, ea devine o „zină a lanurilor”, cu glasul sălbatec, cîntînd doina în codrul verde, cu imaginația aprinsă de mituri ale dragostei, în mină cu „crinul luminii”, imagine cu atât mai pură cu cât a rămas înfășurată în tenebrele morții, în poziția idealului. În „Aveam o muză” îi subliniază unicitatea: „aveam o muză, ea era frumoasă, cum n-a-n vis odată-n viața ta...”.

Poetul însuși se proclamă fericit ca Zeus (Jupiter), „amantul blondei Lede”, împrumutînd probabil o imagine din Amores (I, 3), ale lui Ovidiu: „odată-n viața-i muritorul vede în visul său un chip așa de-ales, eu fericit c-amantul blondei Lede”.

Cunoscînd pasiunea lui Eminescu pentru textele noastre vechi, de exemplu, pentru poemul „Is-toria lui Erotocrit” al cretanului Vincențiu Cornaros, romanul de dragoste dintre Aretuza, fiica regelui Iralie al Atenei și Erotocrit („cel pus la încercări de Eros”) am putut crede altădată că aici trebuie căutată originea imaginii, cu atât mai mult cu cît credincioasa Aretuza este un simbol al iubirii absolute, dar fără îndoială motivul este ovidian, metamorfoza nimfei într-un izvor ne indică sursa adevărată cu certitudine.

Nicolae Cartoian, Perpessicius, Al. Piru și I. D. Lăudat au arătat cum Eminescu a cunoscut dramatica poveste de dragoste în tălmăcirea lui Dionisie Fotino sau în prelucrarea lui Anton Pann.

Într-o variantă a poemului „Povestea codrului”, cu titlul „Erotocrit”, Eminescu apare ca un Narcis, ca și în „Metamorfozele” lui Ovidiu îndrăgostit de propria lui frumusețe, întrețî-

nută — aici este originalitatea — de toată natura.

Dar și eu sunt ca-n poveste / Puișor draguț de prinț, / Cu o brajii plini și roșii / Și cu ochii mari cumînți. // Căci natura: stele, cerul / Și-acest soare luminos, / Cu suflarea lor înecată, / Mă împodobesc frumos. Dar Narcis al lui Ovidiu, îndrăgostit de sine, oglindit în ape, blestemat să nu se poată iubi decît pe el, disprețuiește nimfele care-l cheamă cu gesturi de dăruire. În „Erotocrit”, Eminescu este departe de drama lui Narcis, pe primul plan este „dulcea pruncă”.

Unde vede vreodată / Pom frumos și înflorit, / El la ea gîndește-ndată / Și la trupu-i potrivit.

Frumusețea masculină la Eminescu se armonizează cu cea feminină, în dragoste reciprocă: Amîndoi mergem în codru, / Amîndoi culegem fragi / Și-amîndoi ca-ntr-o poveste, / Ni suntem atât de dragi.

În variante ale poemului „Călin” ca și în forma lui definitivă, legenda lui Narcis nu are nimic din tragismul mitului ovidian care-l împinge pe nefericitul îndrăgostit la moarte. Poetul o compară pe fata de împărat cu Narcis, iar ea îi răspunde cu un „Nu” categoric, condiționînd fericirea ei de iubirea Sburătorului.

Eu îmi dau de tine samă / Alții altă samă deie-și / Te asemăn acelora / Îndrăgiți de singuri ei-și. // Și Narcis vîzîndu-și fața / În oglinda sa — izvorul, / Singur fuse îndrăgitul, / Singur el îndrăgitorul.

Deosebirea este esențială. Conștiința frumuseții o duce pe fata de împărat din „Călin” la siguranța fericirii ei și-a lui:

Știu și astea sunt pricina / Fericirii mele-n lume, / De n-aș fi cum sunt frumoasă, / El nici nu mi-ar ști de nume. // Dar astfel mi-s dragă mie / Pentru că-i sunt dragă lui, / Vezi acesta îmi e gîndul, / Deși nu-l spun nimănui. // De mă uit în vreo oglindă / Atunci gura mea șoptește: / Te iubesc copilă dragă, / Căci și dînsul te iubește. În poezia „Diana” zeița vînătoriei este, la Eminescu, icoana frumuseții mîndre. La Ovidiu, Acteon care o privește pe zeiță cînd se scaldă într-un izvor argintiu, este pedepsit fără cruțare, transformat în cerb și sfișiat de propriii lui cîini. Din Ovidiu a reținut doar arcul de aur al Dianei și frumusețea ei inaccesibilă.

Sugestiile mitologice sînt integrate la Eminescu în structuri semnificative, unitare, de esență lirică. Desfășurările narative din „Metamorfozele” lui Ovidiu în povestirea unor legende ca aceea a Dianei și a lui Acteon, sau a lui Narcis și a nimfei

Echo, sînt departe de Eminescu, care și în proiectele lui dramatice și în proză este, în primul rînd, un liric.

Reminiscențele mitologice rămîn elemente, detalii încorporate în unitatea artistică, de o tonalitate profund originală, de muzică serafică, a universului magic eminescian.

Dacă am compara primele versuri ale unui poem ca „Oda în metru antic” cu forma ultimă, am constata că Eminescu a făcut o severă selecție în puzderia de reminiscențe mitologice. La început, în afară de comparații din mitologia germanică nordică (gîndirea tristă a zeului Wotan), erau numeroase cele din mitologia antică (brațele albe ale Herei sau Juno, Thetis cu glezne de argint, Hercule-Heracles, Eos cu degete trandafirii, Jupiter, laurul verde al lui Apollo, lira dulce a lui Horațiu). Marele poet a reținut în versiunile tîrzii și în ultima în care oda lui Napoleon s-a transformat într-un poem de mare tensiune pasională, anumite metafore într-o strofă esențială care poate sugera proporțiile unor sentimente nemărginite, titanice, eminesciene, din povestea tragică a lui Nessus și Hercule, evocată în „Metamorfozele” lui Ovidiu.

Modificările sînt perfectări ale formei:

Jalnic ard de viu chinuit ca Nessus / Ori ca Hercule înveninat de haina-i, / Focul meu să-l sting nu mai pot cu-ntregul / Apelor mării. / Focul meu să-l sting nu mai pot cu fluxul / Apelor mării. / Focul meu a-l stinge nu pot cu toate / Apele mării.

Strofa își trage seva din jalnica legendă a lui Nessus, lovit de săgeata otrăvitoare a lui Hercule, unsă cu singele unei hidre ucise. Tunica plină de sînge și de veninul arzător, aducător de moarte, îl aprinde pe Hercule „cu flăcări lacome” după ce o primise în dar de la soția lui părăsită. (Cartea a IX-a).

Legenda cumplită a morții lui Nessus și a lui Hercule, tot din iubire, s-a distilat la Eminescu într-o unică strofă și metaforă, singura ce putea da viață titanismului simțirii eminesciene.

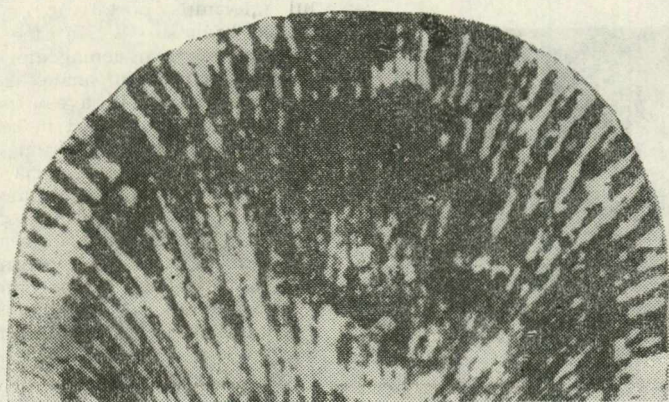
Distilarea este perfectă în poemul „Apari să dai lumină”. Dacă n-am cunoaște că o variantă poartă titlul Pygmalion ar fi greu să ne referim la mitul ovidian din Cartea a X-a.

Într-adevăr, ne putem întreba: motivul este opera de sculptură de care se îndrăgostește creatorul ei sau marmura invocată cu rugăminți arzătoare, reprezentată, ca-n alte poeme eminesciene, insensibilitatea femeii față de elanul celui care o cheamă?

Există o ambiguitate care, de fapt, sporește vraja subtilă a poeziei, menținută și în încheierea fericită, atât a mitului ovidian cît și a poemului.

G. G. URSU

1) „Metamorfoze”, Cartea a III-a.
2) „Metamorfoze”, Cartea a III-a.

cia. / La gura dezbinărilor / La ceasul obîrșii. Unde vin / Și pleacă. În liniștea aceea / Ne-cuprînsă. În aceea matcă / A mirărilor. În acel ceas / De val vremelnic. În noru-aceia / Alb de teamă ce sîngeră cuprîns / Din rugul milenar. / Să știi să-ți tragi temei de veghe la umbra îngerului. // Să-ți sta-tornicești lăcaș / În dosul vremii / La candelă fluturilor / Din Patria Rodiei / Să ai nările bunului simț. / Mare pricepere... etc. (Imnul stejarului, p. 164).

Dincolo de etnicismul demonstrativ sau de alegoriile covrșite de acrobații arhaizante, importantă este în Imnele bucuriei aspirația spre o esențializare muzicală a universului. Spre lumină tinde tot ce nu este lumină dintr-o monstruoasă revendicare a purității. Poetul percepe în extaz „zvîcnetul țărîinii de-a se muta-n lumină” (p. 225), iubirea ca pe o „luminare orbitoare” (p. 93), universul întreg ca o multitudine de forme înghețate ale luminii în expansiune: „Lumină lumină

mă-mpresor / Ori încotro e Liniște lumină / Pe raze stoluri mari cobor / De păsări uriașe de lumină. // Prin crăpătura ușii curg / Țărîni albastre de lumină / Ferestrele sunt roase-n nopți / De valuri despletite de lumină. // Izbește tunet licărind / Cu bice de văpaie luminoasă / Straturi se-astern lumini lumini / Lumină lină luminoasă // Calc pe morminte de lumini / Furtuni pe mări de veșnică lumină / Ninge cu crini și plouă neîntreput / În trupuri mari de îngeri de lumină // Semințe străvezii cît munții cresc / În gili de limpede lumină / Nu se mai poate tăinui nimic / Căci totul e o taină de lumină // Cad fluturi mari cît lacurile grei / Pe umerele mele de lumină / Flămînd mînînc din faguri de lumini / Și singele din mine-i de lumină... (Lumina neapropiată, p. 120). Ca într-un basm, nașterea lui Constantin Brăncoveanu este imaginată ca o naștere pură datorată unei lacrimi fecundate de lumină (p. 103). Elementele lumii inconjurătoare reținute de memoria po-

etului au fost selectate conform principiului celei mai izbitoare corespondențe. Muzica și vorbirea, ca materii imponderabile; fluturul, crinul, ca cele mai palpabile întrupări ale luminii. El însuși „lumină... răsfîrîtă din lumină” descrie neființa ca o descompunere a formelor în plasma luminoasă universală. Lumina neapropiată și Imnul luminii se situează la cel mai înalt nivel al acestei obsesii poetice.

Ioan Alexandru este interesat și de miturile pe care și le-a creat istoria în perioadele eroice. Ștefan cel Mare, Constantin Brăncoveanu, Nicolae Bălcescu sînt „fixați” într-o hagiografie poetică care își va arăta destul de probabil intenția exhaustivității.

Prolixitatea multora din aceste poeme dedicate provine și din faptul că Ioan Alexandru pare să le scrie nu atât dintr-o înclinație a sensibilității către temele respective, ci dintr-un comandament etnicist al necesității. Ceea ce face el este în multe cazuri doar o mistificare și

nu o mitologizare poetică definitivă, cum aspiră, deoarece poezia nu se poate limita doar la arborarea unui ton oracular și a unui bagaj oarecare de simboluri. Poezia trebuie să aducă cu sine o semnificare revelatoare care însemnă mult mai mult decît revelarea unei semnificații pe care o oferă foarte bine și istoria. În măsura în care se anihilează pe sine, impersonalizîndu-se, la adăpostul unui ton calm, grav, nefiresc de echilibrat, aproape semănînd cu o refulare, în măsura, deci, în care își refuză libertatea unei spații imaginare propriu și, implicit, libertatea de a inventa tematic, Ioan Alexandru manifestă o evidentă vocație clasică. Chiar și fidelitatea lui manifestă față de metafizica eminesciană și blagiană, mergînd pînă la preluări directe, vine în favoarea acestei afirmații. Versurile următoare sînt aproape transcrieri ușor de recunoscut: „O, dă-mi putere să rămîn / De-a pururi în această zare / Pe unde negre trec pierînd / Zădărnicii pusti-

itoare // Nu-i veac, nu-i ochi să poată ști / Cît de adînc — și de departe / Un flutur de foc ne-a dus / În cuibul meu de după moarte” (p. 67); „Iarăși te-arăți frumos Orfeu / Prietenul meu de-ntunecime / Să stăm cutremurați și să vedem / Cum la-nceput a fost un mare nime // Și din făptura lui născînd / În precurată suferință / Din chaos vremea s-a desprins / Și umbrele luau ființă” (p. 68); „Calci pe țărîna dedesubtul / E-a izvorului poveste / Trei în unul veșnic susur / Ce va fi a fost și este” (p. 77); „Frumoasă-i lumea, lume nu-i decît / un vînt / Ce împietrește cerul în pămînt” (p. 227); „Satul se coace în cuibul lui ceresc” (p. 163); „Zei sînt morți prin scorburile buhelor” (p. 177) etc. Originalitatea este înțeleasă ca o imitație a măestrilor urmată de înglobarea metodelor într-un sistem mai larg de gândire. Ioan Alexandru se străduiește să realizeze exact acest lucru.

MIRELA ROZNOVEANU

VIRGINIA WOOLF

valurile

Editura Univers, 1973

După **Doamna Daloway**, **Orlando**, **Spre far și Esecuri**, publicului român îi este oferită o nouă traducere din opera Virginiei Woolf: **Valurile**. Construit cu o precizie geometrică, conform unui proiect care sintetizează o vastă experiență în materie de modernizare a prozei, romanul conține totuși și asociațiile fantaziste, jerbele de imagini și digresivunile subtile și capricioase caracteristice stilului impus de prestigioasa scriitoare engleză. În prefață, Petru Creția (care semnează și traducerea) analizează cu finețe modul în care Virginia Woolf și-a conceput romanul. Este vorba de o tentativă de revizuire a raportului tradițional dintre autor și personaje sale. În noua viziune, personajele, nu numai că nu mai sînt manevrate cu autoritate de un romancier abotștiator, dar nici măcar nu mai au obligația să se confeseze într-o manieră convențională. Ele se exprimă neconștient prin cuvinte, însă se exprimă gratuit, fără conștiința unui interlocutor sau a unui auditor. Cuvintele, înainte de a reprezenta un mijloc de comunicare, sînt un mod de existență.

Totodată, personajele, departe de a ilustra o tipologie accidentală sau periferică, constituie un model de umanitate. Omul de acțiune, stăpîn pe sine și apt să ia decizii, artistul volubil și mimetic, cu ineputizabilă sa forță de seducție, femeia care gustă bucuriile simple și a cărei menire fundamentală e maternitatea ș.a.m.d. sînt, în mod evident, mai mult decît oameni, întrupări ale unor înclinații umane eterne. O funcție similară, de revelare a ceea ce este comun oamenilor dintotdeauna și de pretutindeni, are împărțirea romanului în raport de vîrstele personajelor. Există ceva care îi unește pe toți copiii, după cum există ceva care îi face pe toți maturii să semene. Virginia Woolf sesizează cu un spirit extrem de pătrunzător aceste date constante.

Mai mult chiar decît perspectiva cuprinzătoare din care este privită lumea, farmecă însă, în **Valurile**, stilul mereu imprevizibil, strălucitor. După un moment de surpriză, cititorul înțelege că și abandonarea convenției epice reprezintă o nouă convenție, pe care o acceptă și, ulterior, o neglijează sau o uită pentru a se consacra în liniște contemplării fascinantului spectacol al cuvintelor.

TZVETAN TODOROV

introducere în literatura fantastică

Editura Univers, 1973

În definirea fantasticului, Tzvetan Todorov evită tradiționalele referințe la starea de spirit pe care o provoacă lectura (uimire, groază etc.) sau la așanumitele „teme” (vampirii, dușii, stafii etc.). Autorul studiului (apărut în românește în traducerea lui Virgil Tănase și cu o prefață de Alexandru Sincu) se situează într-un plan înalt de generalitate pentru a observa că fantasticul rezidă în ezitarea cititorului implicit — ce se confundă cu personajul prin-

cipal — între o explicație logică și una miraculoasă a fenomenelor neobișnuite cu care vine în contact. Adevărata literatură fantastică — susține Tzvetan Todorov — conține fapte care pot fi interpretate deopotrivă real și fabulos. Cînd scriitorul rezolvă echivocul în favoarea uneia dintre alternative, fantasticul dispăre. Explicația este ingenioasă, cuprinzătoare și duce chiar la o nouă clasificare tematică, superioară celor ce au în vedere doar elementele de suprafață. Astfel, temele fundamentale ale fantasticului, avînd la origine o confuzie între subiectivitate și realitate, ar fi cea a „eului” și cea a „tuului”, adică a perturbațiilor survenite în privire, în receptare și, respectiv, a deformărilor din limbaj, din discurs.

Pentru demonstrarea tezelor sale, Tzvetan Todorov pune în funcțiune un implacabil mecanism logic. Un adevărat tur de forță constituie, de exemplu, divulgarea contradicțiilor sistemului teoretic al lui Northrop Frye, inițiată cu scopul de a clarifica, prin polemică, o concepție proprie asupra genurilor literare. Diagnosticul precis, ca atare, nu are însă în vedere și valoarea estetică a povestirilor analizate. Literatura este, prin excelență, un domeniu al valorii, ea există doar în măsura în care are valoare. Ignorînd acest aspect esențial, Tzvetan Todorov se interesează de texte nu de opere, de cantitate, nu de calitate. El procedează ca un fiziolog care ar face eroarea să-și închipuie că elucidează existența umană stabilind exact modelul relațiilor dintre diferitele regiuni ale corpului omenesc. În interiorul acestor limite (admise conștient, pentru evitarea supozițiilor și aproximațiilor pe care teoria literară, spre deosebire de critică, nu le agreează), studiul **Introducere în literatura fantastică** se desfășoară cu strălucire, oferind criticii inesei un valoros instrumentar teoretic.

I. MATEI

CORNEL REGMAN: Cu alte cuvinte, reproșezi lui Șerban Cioculescu de a fi fost cronicar literar. Căci numai așa pot să înțeleg nemulțumirea ce ți-au cauzat-o unele cronici — cele mai ales la cărțile de proză — despre „Cărți și autori nu de primă importanță”. Întrebi: „Dar era oare de datoria imediată a unui estetic care se respectă să-și încerce vigilența în marginea unui atare catalog de cărți?” Și, mă rog, care era „datoria imediată a unui estetic care se respectă”, atunci cînd el este și cronicar literar sau în primul rînd cronicar literar? Deplîngerea aceasta a soartei estetului (devenită — iartă-mă — un loc comun în exegeza postmaioresciană) seamănă foarte mult cu acel gen de căinare a „încercatului” din metafizica unor poeți, pentru tot ce-l așteaptă din clipa întrupării lui. Măcar în critică să privim însă lucrurile dintr-o perspectivă și cu o filozofie mai pămînteană, și să admitem că într-o lungă profesie de cronicar un om mai poate și greși (dacă greșeală se cheamă și a te ocupa de Constantin Stere, Ioachim Botez și ceilalți), de obicei nu contestînd, ci supraevaluînd. Apoi, cerința aderării la obiect face oricum ca în comentarea unui roman, de exemplu, să fie luate în discuție și aspecte ceva mai „prozice”, de care se dispensează în genere cronică la poezie. Ca să nu mai vorbim de polemicele de idei, stîrnite uneori de principii foarte ocazionale... Dar ce deosebește pe critic, mai la urma urmei, de „contemplatorul” de idei, dacă nu chiar această vocație a concretului, coborîrea din azur la „bucatele pămîntesti”, și chiar ceva mai mult: pasiunea de a-și face de lucru cu prezentul, în forme care nu presupun numai îmbrățișarea. Estetul și „îndreptătorul”, contemplatorul și „tezistul” își cer echilibrarea în ființa criticului adevărat, cu atît mai mult în aceea a cronicarului de profesie. De la Maiorescu înceace acest lucru a fost înțeles din ce în ce mai bine, atît de bine încît atunci cînd zicem critic literar român înțelegem prin aceasta o vocație care a început prin a se exprima în forma cronicii literare, iar în cîteva cazuri a rămas credin-

cioasă acestei indeletniciri. În acest timp, lotul pe care și l-au rezervat supersteții e sistematic „eseul european”, dintr-o silă de-a avea de-a face cu „împurul” sau măcar cu imperfecțiunile literelor naționale. Aplecările și aplicările criticii propriu-zise vor fi fiind ele sursa multor servituiți, dar sînt totodată și gestul esențial care o justifică și o particularizează. La Șerban Cioculescu, voința de a sluji trece chiar înaintea temerii de „prozaism” care paralizează, după exemplul puriștilor din poezie, mina multor critici, ca și înaintea cultului pentru alcătuirea simfonică a elaboratului critic, reminiscență a impresionismului, dar și deprindere conservînd o tradiție maioreșciană, aceea a scrisului supus ceremoniei sentinței. Lipsit de asemenea superstiții care con-

DIALOGURI CONTEMPORANE

CORNEL REGMAN — AL. PROTOPODESCU

șerban
cioculescu
— criticul
(III)

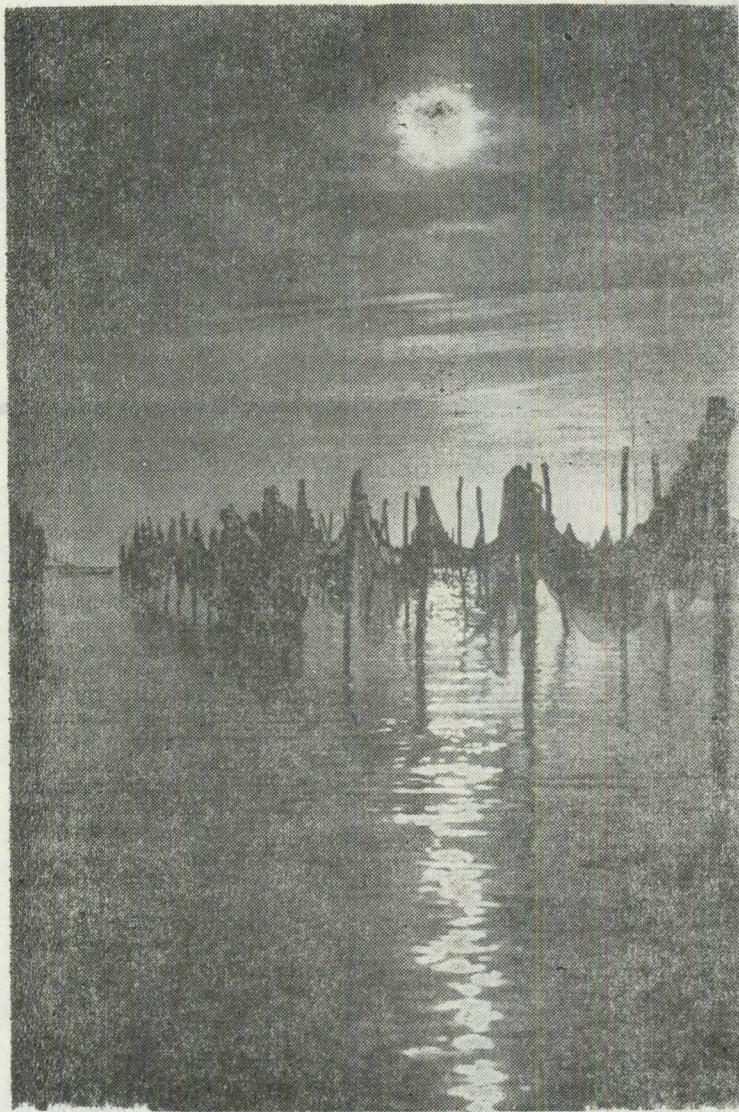
duc pe unii critici de talent să sorie și mai „talentat” (anumite excese lovinesciene pe această linie i-au produs — se pare — adevărate stări alergice...), Șerban Cioculescu practică genul de critică cel mai apropiat de dezbateră colocială, cu prisos de vorbe și de argumente, cu detalieri microscopice adesea, dar totdeauna în serviciul elucidării unui adevăr, ceea ce — în acord de astă dată și cu „naturelul” său de cusurgiu — înseamnă mai presus de toate așezarea într-o crudă lumină a judecăților prea repede constituite, a convențiilor de tot felul („formula portativă”), a tot ce hrănește — în fine — monștrii sacri ai demagogiei literare. Cum neajunsurile acestea, proprii epocii, aveau particularitatea de a spori în relație invers proporțională cu calitatea literaturii ce se scria (avertismentele lui E. Lovinescu nu erau o fantezie!), îmi explic de ce, în această critică, accentul cade pe nota de avertizare, mai mult decît pe cea de eliminare. De fapt, ca și Pompiliu Constantinescu sau Vladimir Streinu, cu care se aseamănă în multe privințe și cu care se înfîlnește în destule atitudini și inițiative, Șerban Cioculescu e criticul producției literare a anilor 1934-1944, producție nu foarte strălucită, căci aproape tot ce s-a scris decisiv în literatura epocii aparține deceniului anterior. Dimpotrivă, epigonismul, autopastșarea, modele sînt aspectele ce se impun mai des atenției unui observator sagace. Aceste trăsături, admit, pot înrîuri, unilateralizînd-o, producția unui cronicar literar. M-ai convins că problemele biografiilor romănate l-au reținut mult prea mult pe critic. Pe de altă parte, însă, aceste biografii „se purtau”, iar criticul, îngrijorat de „voga” lor, a dezvoltat în termeni neechivoci precaritatea gustului ce le întreținea și inanitatea unui gen ieșit din neascunse comandamente comerciale. Deci, din nou, critică de avertizare!

AL. PROTOPODESCU: Mă așteptam din parte-vă la acest „placaj” (termen rugbistic!),

prin care discuția noastră era chiar de mai dinainte sortită să ajungă tot la... „Cică niște croniciari...”, chestiune în care nu puține făclii ați topit. Ar fi ideal dacă stîmă cu care se cuvin întîmpinate toate ieșirile în scenă ale cronicarului literar, cele dorite și cele fortuite, chiar împăcarea cu gîndul nobilului cenușărit în coloanele cronicii literare, dacă ideea de soliditate cu soarta cronicarului aflat cu picioarele pe pîmînt și uneori în molozuri — dacă toate aceste servituiți înțelese ca necesare ne-ar conduce spre chiar esența unui destin critic. În cazul lui Șerban Cioculescu, mă îndoiesc că ceea ce s-a împlinit este vocația de cronicar literar. Nu numai pentru că așediiu meticolos, toată acea strategie expertă cu care autorul **Aspectelor** ia în stăpînire obiectul literar depășește pretutindeni durată și nevoile cronicii literare ca gen cu rost precis în timp și în gazetă. Dar tocmai fiindcă deceniul nu e cîine știe ce prielnic propășirilor literare, nici critica „de întîmpinare” — răspundere de căpătîi a unui cronicar — nu poate funcționa la nivelul unei instituții care consacră. Sigur că nu ar fi fost nici demn, nici ușor pentru un critic să invoce asemenea circumstanțe, mai ales cînd deține, cum e cazul lui Șerban Cioculescu, meșteșugul retrospectiilor imediate. Peste voia criticului însă, **Aspectele literare contemporane** răspîdesc un aer de crepuscul literar, ceea ce după părerea mea reprezintă o inefabilă și subtilă idee critică... maioreșciană.

CORNEL REGMAN: Cronici sau ne-cronici, articole de sinteză, luări de atitudine și polemici, operații migăloase abundînd în precizări istorice, îndreptări filologice ori documentare, cu — la tot pasul — observații „de ordinul evidenței”, de unde și caracterul precumpănitor „evidențialist” al acestei critici ce recurge nu o dată ca la surse de autoritate la propria experiență de viață, morală și cărturărească a criticului, **Aspecte literare contemporane** reprezintă un mod de critică vădit diferențiat în ansamblul epocii. Și intrucît e vorba de niște întemeietori — în ansamblul criticii românești.

Subscriu și eu păreri sugerate că în comentarul de proză criticul e intrucîtva ostenitor, și că reușitele lui sînt a se căuta mai cu seamă printre **Aspectele lirice**, conținînd excelențele studii și cronici despre Arghezi, Blaga, Vineu, Philippide și ceilalți. Să nu-l uităm, într-aceasta, pe polemistul și ironistul mai direct sau mai subteran, pîndînd — ca apele freactice — prilejul să urce la suprafață! Surprinzător, tocmai **Aspectele critice**, de la care ne-am fi așteptat la alt gen de încheștări, vin cu o atitudine foarte hotărîtă de a nu muta discuția de pe terenul dezbaterilor intelectuale sobre, al disocierilor lucide, de a opune rezistență dulcilor tentații pamfletare. Tonul acestor articole e cel mult asprimea, o asprime ordonatoare, cumpănită, izolînd și dezbrîcînd confuzia, nedîndu-i nici o șansă de a se drapa din nou. Această parte a criticii lui Șerban Cioculescu o găsesc extrem de instructivă, înalt pilduitoare, un omagiu adus facultăților dissociative, un adevărat breviar de convingeri tonice, deși nu mîngîietoare, prin refuzul oricărei iluzionări. „Cronicarul muntean” (din caracterizarea lansată cîndva, și pe care ai avut amabilitatea s-o reamîntesti) arată cu acest prilej o fizionomie în care Ibrăileanu s-ar fi făcut forte să descopere cît mai multe trăsături... moldovenești.

● Năvodarii

Foto: N. CICU

ultima carte a lui miron radu paraschivescu

Sînt convins că, dacă Miron Radu Paraschivescu a consemnat pe undeva, printre notele sale din *Jurnalul unui cobai*, numele celui ce scrie aceste rânduri, apoi acele consemnări sînt foarte amare; amare sînt și lucrurile pe care le-a publicat despre el, iar între ele un articol (în decembrie 1969) de o asprime care l-a făcut pe semnatul de azi să friseze: cît de mult poate să doară cuvîntul... Tot acest semnat știe și despre cîteva scrisori, chiar de o telegramă, trimisă unor scriitori mari de către M.R. Paraschivescu, solicitîndu-le apărare împotriva aceluiași. Lucrul se petrecea, ultima dată, prin 1968, dacă nu mă înșel. Împrejurările au făcut să cunosc cuprinsul acestor pagini alarmate ale lui Miron — îi spun așa, pentru că așa li se spune celor ce nu mai sînt; mi s-au comunicat unele convorbiri pe care el le-a solicitat și le-a avut în lumea noastră literară și am putut da de urma unora din nemulțumirile lui împotriva-mi. Nu erau însă ale lui, ci ale altora; dacă mă crede cititorul fără să-i spun la ce anume se refereau aceste nemulțumiri ale altora — care lui i-au pricinuit atîta rău, otrăvindu-i sufletul generos — de la ce porneau ele și unde ajungeau, îl asigur că existau nu numai rațiuni la cei supărați, dar mai curînd legitîmări ale aceluia care scrie rîndurile de față. Cîndva el va trebui să explice mai multe din aceste legitîmări — însă lui Miron, direct, el n-a socotit că are a se „justifica”. De ce a socotit așa — e mai lung de spus acum, și mai ales e prea tîrziu. Cînd a vrut s-o facă, era, de asemenea, prea tîrziu. Miron i-a strîns odată mîna, cu căldura de care el era în stare, în ședința Consiliului de conducere a Uniunii scriitorilor, în februarie 1970, cînd s-a decis constituirea Editurii „Cartea românească”; i-a cerut editorului proaspăt confirmat și pe care el l-a votat „să uităm tot ce-a fost”. De ce-ar mai fi fost utile explicații? Și încă în acel moment?

Apoi, în vară, Miron a vrut să clarifice el lucrurile. Ceva s-a petrecut, discuțiile se purtau în jurul volumului de versuri, care i-a apărut după un an, cu titlul *Ultimele*. I-am cerut să renunțe la cîteva poezii, vreo șase, care inaugurau sumarul, dînd cărții întregi un aer de aparentă frondă auto-critică, pe care n-am socotit-o potrivită. A fost de acord. Era cu sine însuși, cel mai de demult, de-o violență pe care a convenit că trebuie s-o înlătore din carte. Poeziile în cauză, să știe cititorul, nu sînt pierdute; unele din ele au apărut, de prin 1943 pînă prin 1957, chiar în volumele lui, în cicluri integrate unor decizate ale luptei momentului. Una se afla oricum chiar în volumul *Ultimele*, într-o variantă mai reușită; n-avea rost două forme apropiate ale aceleiași poezii. O alta nu se mai justifica de vreme ce renunțase la primele patru...

În forma primă, așadar, aceea dată inițial de Miron, volumul se poate acum reconstitui oricînd. Atunci îmi dădeam seama că e „ultimul”, dar trăgeam nădejde să nu fie. Dacă știam... După discuția despre volum, am înțeles că-i venea greu să extindă o conversație, hrînid-o din fapte care învîrjibiseră, deși n-ar fi trebuit. A plutit vag în jurul miezului; partenerul de atunci n-a fost mai grabnic să deschidă nici rîni și nici procese, astfel că a amînat și el pentru altădată. Altă întîlnire a mai avut loc la jumătatea lui noiembrie 1970,

cu o zi înainte de plecarea lui Miron în Franța, de unde se întorcea după trei luni, ca să se stingă după alte cîteva. Ce poți discuta despre trecut cu un om despre care știi că pleacă bolnav — nu ascunde! — și încă grav? Și are rost să discuți altceva decît ultima lui carte?

Ultima — trebuia să fie totuși alta, anume, ediția festivă a *Cîntecelor țigănești*, pe care urma să i le publice „Cartea românească” în 1971, la împlinirea a 60 de ani (2 octombrie), cu desenele lui Marcel Chirnoagă. S-a discutat și despre aceasta, căci autorul ei ne dădea cîteva „cîntice” în plus față de ediția precedentă, ne lămurea ce din poeziile publicate prin reviste trebuie să intre în *Ultimele* și ce în *Cîntice*.

Atunci, la 14 sau la 16 noiembrie, mi-a dat manuscrisul autograf al *prefaței la Ultimele*, reproducă de noi și în facsimil. E, nu un testament, ci mărturia încheierii unei traiectorii, chiar a unei lupte și, în orice caz, a unei vieți:

Incerc nebănuita voluptate
A tocului uitat în călimară...

Nu avem multe astfel de finaluri literare în poezia noastră. Destui poeți s-au asemănat cu Don Quijote, asaltînd morile de vînt — dar nimeni n-a comparat spezele acestora, brațele lor, cu o „cruce potolită peste casă”; alții și-au trecut în revistă fronturile — el își număra cu nepăsare oastea — cea poetică, firește — „degradată”; Zoiul devenit prieten și dușmanul frate, îi mai aveam în poezie,

PĂGINI DIN
BIOGRAFIA UNOR CĂRȚI
CONTEMPORANE

dar vitraliile sfărîmate în turlile părăsite nu le mai întîlnim nicăieri. E o decepție în această poezie, care nu se poate măsura exact decît dacă știm că e scrisă cînd autorul ei a aflat groaznică veste a sfîrșitului inexorabil și cînd, la vîrsta de nici 60 de ani, trebuia să încheie, să-și intituleze cel mai nou volum — *Ultimele*.

Nu e sentimentul vîrstei cel care colorează acest final, ci spaima cumplitei nedreptăți pe care i-o rezervă viața:

Și-n toamna aurită — și amară,
Acele vorbe adunate-n șire
Îmi pîlpîie cu frunza ce-și coboară
Vopselele din pomii-n desfrunzire
Spre a-și piti paleta în pămînt,
Așa cum de prin turlă părăsite
Cad cioburi de vitralii ce-au răsfrînt
Din ochi mirați de prunc și blînzii de vite,
Cîndva, lumina întru Duhul Sfînt.

Începutul volumului, la care a renunțat, cum spuneam, la cererea redactorului din editură, dădea mai multe sugestii despre „cioburile de vitralii”, figurînd însă în volumele anterioare și culesse de acolo cam întîmplător, cam unilateral. Vitraliile vechi nu se reconstituia decît inexact, ciuntit; ar fi trebuit sau incluse și altele, ca să dea mai sugestivă

imaginea ansamblului precedent — ceea ce nu era indicat pentru volum — sau să dispară și cele existente. Cine cunoaște cît de cît procesul cărții, în genere, procesul tehnic, știe că sfîrșitul de an nu e prielnic, în tipografii, apariției volumelor de poezie. Tipografia e și o industrie ca oricare alta, nu doar mijlocitoarea difuzării prin tehnică a acestor lucrări alese, care sînt operele literare. Deci *Ultimele* lui Miron au rămas pentru anul următor, 1971. Însă nici începuturile de an nu sînt cele mai priincioase cărților cu tiraje mici, cum sînt cele de poezie. Miron a venit de la Paris, împrîtinat, cu soarta pecetluită. Tot ce am mai putut discuta cu el a fost prin intermediul soției lui. Stătea la Vălenii-de-Munte unde-i era casa, și mai mult lua cunoștință de ce i se întîmpla cu cartea, decît își spunea o părere. Față de ceea ce ne înțelesesem la plecarea lui din țară, cu privire la structura volumului se adăugau cîteva lucruri noi. Un amplu poem final, *Tărani*, a rămas să fie publicat într-un alt volum; era dintr-o serie de preocupări care nu făceau corp comun cu *Ultimele*. Și alte două sau trei poezii, scurte, i-au urmat soarta. Nu-l mai interesa apariția volumului; știa, sau presupunea că nu-l apucă. Corecturile, pe care altă dată le urmărea cu pasiunea îndrăgostitului de cerneala tipografică, nu l-au atras. Nu știu dacă le-ar fi putut realiza corect. Mai degrabă nu.

Consemnez aici că volumul, așa cum a apărut, nu e în formă, în compoziția pe care i-ar fi asigurat-o el, dacă ar fi fost în depline puteri, dacă boala i-ar fi permis să rămînă cu energia și căldura lui cunoscute, alături de editor. Oste-neala noastră de a-i respecta dorințele nu mai avea cum fi împlinită, de vreme ce Miron era ca și dus dintre noi. Am vrut să-i dăm volumul, să-l vadă. Ce poate dori un scriitor altceva, în clipa ultimă, decît să-și vadă ultima carte? N-a fost cu putință. Niste legi ale timpului și ale mașinării prin care trec cărțile ne-au înfrînt. Consider că pe el cel dintîi l-au înfrînt.

Va să zică, Miron s-a dus, fără să-și vadă cartea din urmă; n-am avut cu el nici lămurirea pe care aș fi vrut s-o am și pe care mi-a promis-o; acum sînt sigur că nici n-a apucat să adauge vreo notă, în ce mă privește, în *Jurnalul unui cobai*, de natură să compenseze asprimea pe care — am primit apoi cuvînt — o regreta, împreună cu toate cele ce o declanșaseră și în care se lăsase tras. Însă nu se mai putea face nimic și lucrurile scrise nu se mai întorc, iar cele nescrise rămîn pierdute pentru totdeauna. Ca să nu se piardă chiar de tot, am scris eu, în locul lui, rîndurile de față — nu pentru a spune că bunul Miron ar fi avut și un cuvînt bun despre mine, după multele, vai!, foarte amare, pe care le-a scris, ci pentru a mărturisi că, dintre toate cite nu s-au mai putut isprăvi cum le-ar fi vrut el, un singur lucru mă îndurerează mai mult decît toate: *Ultimele* nu a mai putut apare în forma pe care i-ar fi asigurat-o el, dacă mai trăia măcar două luni încă!

MIHAI GAFIȚA

GHEORGHE
TOMOZEI

FACSIMIL

Bătrînii

Ei vin la tîrgul de la Cîmpulung,
și din coșulășia mea
vin cu straine de lapte
și cîmășă clogote
și cutite
cu care înjunghie grînea
gîni cînd nevinovată sînge al grîului
le cade pe mîinile
negre.

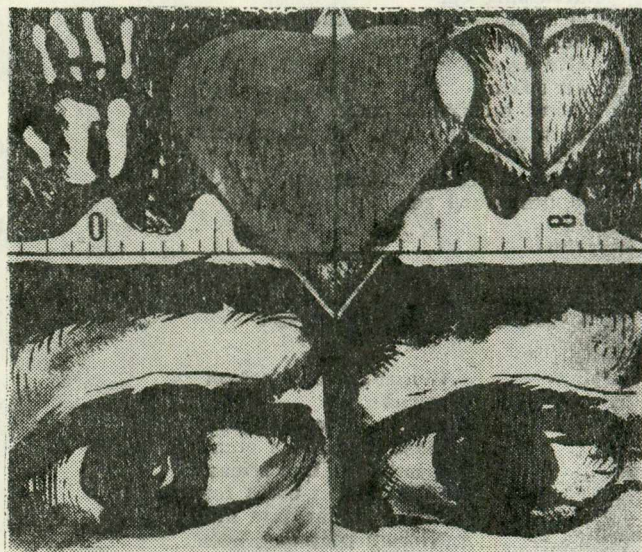
Ei vin cu amintirea muierilor lor
trase sub calomfirie,
bărbati neguroși
gîtrevinu-și și bataia mîinii
zugă aurirea, în toamnă, a floșilor.

Mînu ruginite și bucurii
togiindu-și în barba lor aara,
cuvinte mari ca arși cocoti de nucă
și riseto strîviche
ei le aduc în orașul
în care mai pot vedea rai,
orașul în care de o mie de ani
își cîmășă rucile,
cu care sfîntesc lemnul...

Ei vin din coșulășia mea...

Cîmpulung, vara '73

Gheorghe Tomozei

• Desen de VICTOR PAVEL

AUREL M. BURICEA

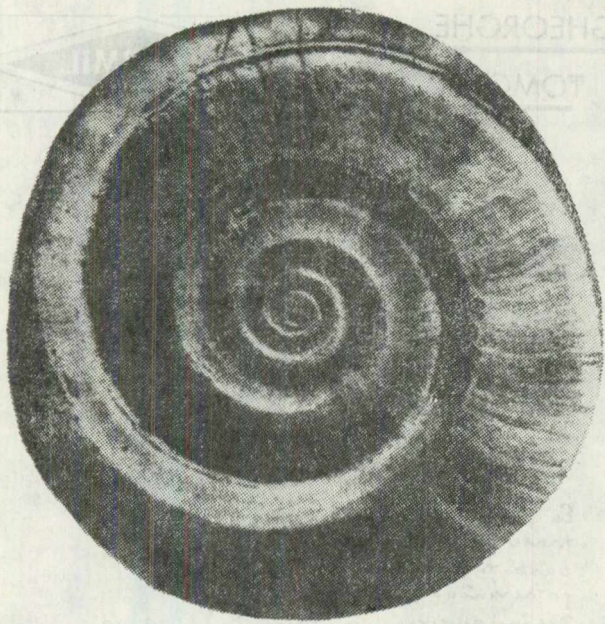
rugă tîrzie

Între trecătoare planete albastre
E-o distanță de inimi-lumină,
Visele înfloresc în orbitele noastre
Și rodese într-o străină grădină.

Poți tu iubito să fii pămîntul meu
Cu păsări cîntînd pe sfînte ape,
Cu arborii niși de curcubeu,
Încît să-mi pictezi cerul sub pleoape?

Poți tu iubito să vrei lumina mea,
Cînd orb rătăcesc dincolo de noapte
Și-aud cum cresc mugurii în stea
Și cum ard cuvintele în mere coapte?

Poți tu iubito vrei să poți
Trupul să-ți fie roditoare cîmpie,
Să-mi scuturi sufletul de ger și nopți,
Să fii crin alb peste veșnicie?

EUGENIA ZAIMU

oglinzi

Cealaltă făptură a mea
se numește patrie.

acuarela

Degete lungi
desenează arbori în spațiu
arborii cresc,
cresc fără încetare
urcă spre cer
și se transformă în degete
desenând alți arbori
alte degete
alt spațiu.
Aerul miroase a umed
și se prelinge de-a lungul arborilor
arborii cresc,
cresc și desenează degete
și desenează aer.

casa bunicilor

Grinzile grele de fum
atîrnă
din ce în ce mai jos.
Masa la care-au cinat
tace sub palma sfioasă
Și busuolocul uscat foșnește
într-o singurătate incoloră.
Nici-un portret
pe toate le-a lins vremea,
doar sufletele lor rătăcesc
cătînd neodihnite trup viu.
Poate le mistuie înc-o rădejde
surpată cu ultimul gînd,
poate-mi cer înapoi lacrima
lăsată drept zestre.

calul acesta

Calul acesta a alergat prea mult
și-a pierdut coastele dincolo de lună,
cine are o mină milostivă
pentru coama fierbinte de drum?
Calul acesta nu va muri,
este prea mult moartea
prea mult viața
după un tropot de zece milenii;
cine vinde un căpăstru de aur,
cine-și va pierde sufletul
pentru un cal ireal?
Calul acesta nu se va opri,
nu se va opri fără iubire
ori fără spaimă
ori fără steaua binecuvîntată
a pămîntului său.

ergo

O, cită trudă
de-aici pînă la zidirea copacului,
cît praf solar
cite gînduri de frunză
nervuri înspăimîntate
cercuri concentrice, sevă
și humă inteligentă,
atîta cheltuială vegetală
încît pămîntul bătrîn
prea înțelept și prea avar
prevăzător cu sine și cu copacii
îi numără meru
cu un sistem nezeccimal
știut doar de ciclopi
și cu un singur ochi se mustră
în fiecare noapte.

septembrie fără recurs*)

de CONSTANTIN NOVAC

Fără atîția oameni bronzînd
plaja cu trupurile lor, cerul
i se părea mai înalt și ei doi
mai mici, nimeriți întîmplător
alături. Peste fișia amplă de
nisip plutea pacea melancolică
a plajelor pustite de zvonul
melancolic al toamnei; doar
gîfîitul stîns al pompei peste
care se suprapunea în răstimp
purit uruitul îndepărtat al mașinilor
ce escaladau faleza ca
să-și verse încăleătura în buza
mării.

— Ține strîns acolo, unde nă-
ba te gindești? Liviule!
Degetele încestate pe ventil
il dureau, genunchiul tatălui
său, apăsînd pedala pompei, îi
amenința ritmic bărbia și lim-
ba, ferită îndărătul dinților,
îi stîlcea cuvintele, făcîndu-le
abia înțelese.

— ... Parcă fac altceva decît
să țin...

Un șuierat subțire, melodios, îl
ghemul instinctiv peste buza
groasă a bărcii pneumatice,
mai mult din teama unei ava-
lanșe de dojeni decît din grija
de a nu risipi aiurea o cantita-
te prețioasă de aer. Așteptă
așa o vreme fiifitului greu al
mustrării în care se ameste-
cau de obicei, grăbite, asprimea
față de nepăsarea lui și du-
ioșia pentru niște cuvinte ne-
înțelese dar nu întîmpină ni-
mic decît același șuier insis-
tent, modulată, legînd între ele
voci răzlețite de vînt și scriș-
nete de ambreiaje. Taică-său
fluiera încetîșor, semn de bu-
nă dispoziție, îi simțea clar ră-
suflarea ca pe un fir de iarbă
cîntreierîndu-i grumazul cald,
bătut de soarele dimineții.
Primejdia unui discurs rîm-
nea încă departe. Resortul tai-
nic care le lega sufletul de
trup îl făcu să-și îndepărteze
odată cu încordarea, și degetele
de pe gîtul ventilului.

— Liviule!

Își reîncepură lucrul în tăcere
poate cu mai multă sirguință
ca să refacă terenul pierdut.
Pompa gemea schilodită sub
piciorul care își preluase a-
menințările mute în bărbia
băiatului; îi înjurau doi un-
deva, veneau numai vorbele
lor pe care depărtarea, oricît
de spurcate ar fi fost ele, le
făcea de îndată triste.

— Apostu a fost un om, nu zic
nu. Dar, mă rog, cine-l pune
pe Liviu Șeulean să-și bage
nasul în afaceri care nu-l pri-
vesc? Să-l caute el? Datoria
lui e să crească, nu? Ce-ar
zice el dacă miliția... sau
procuratura...

Acolo unde se naștea din nou
faleza, după ce lăsa valurile să
bată o fișie largă de nisip, a-
cum pustie, totul se petrecea
întocmai ca înainte. Răbufni-
i molcome de vînt și rîneau va-
luri care, strivite de pîntenul

argilos, abrupt al falezei, dă-
deau apei din jur culoarea a-
ramei și aparența unei bălți
stătute. O linie subțire îi dun-
gă verticală perspectiva și din
reflex atinse ușor cu degetul
lentila ochelarilor; totul arăta
ca mai înainte, firul de păr
șovăi în aer căutîndu-și parcă
o poziție de plutire și în cele
din urmă se abandonă pe fon-
dul roșu, ușor striat al bărcii.
— Dacă miliția sau procura-
tura, mă rog, organele în drept,
ar veni să învețe în locul lui.
— Ți-a căzut alt fir de păr.
— Ia să văd, e cu bulb?

Urmă o altă tăcere în care bă-
iatul bănuia încordarea celui
aflat în spatele său, după cum
îi primea greutatea nestăpînită
exact pe povîrnișul spinării.
— Hm! Pune mîna acolo, n-o
să ne apuce amiaza tot umflînd
la porcăria asta... Totdeauna
mă izbesc de neglijența ta.
Ești incapabil de un efort ra-
țional...

Însemna că era cu bulb. Tatăl
lui, „Marele exilat“, își înce-
pea discursul.

— ...Ar fi trebuit să-mi limpe-
zesc gîndurile, de mult voiam
să-ți vorbesc dar te-am lăsat
să bați cîmpii. Să risipești un
timp care este mai întîi al fa-
miliei, nu? Ai luat din vacan-
ța asta tocmai ceea ce mie,
tatăl tău, mi-a provocat atîtea
suferințe morale: să trăiești zi-
le la rînd cu conștiința chinu-
toare că n-ai făcut nimic util
pentru alții și prin ei, pentru
tine. Stau și mă întreb cu cine
semeni. Roșește, n-auzi?

Furtuna care-i făcuse să pe-
treacă prima noapte albă să-
pase în pîntenul falezei o sco-
bitură amplă și de atunci par-
tea superioară, mult teșită, se
reducea treptat cîzînd în bul-
gări mari pe același petec
roșcat al apei. Un plescăit urît
îl făcu să tresară, umplîndu-l
de o panică secretă și după ce
fulgeră cu coarța ochiului situa-
ția, în esență neschimbată,
reveni în fața marelui exilat
silîndu-se ca aerul cît mai
presat în pîmîni să-i aducă
în obraji culoarea cuvenită.

— Roșești degeaba! Faptele
tale rămîn incalificabile!

Nu se aștepta ca discuția să
se oprească aici și prima cursă
a genunchiului îi surprinse
limba între dinți; profitînd de
mîinile lui ocupate, albite de
strîsoare, lacrimile îi gîdflau
obrazul și-i sărau buzele. N-ar
fi vrut să se observe.

— Aha, plîngi, plînge risul
de-astă vară, hai? Te declara-
tu mulțumit de randamentul
muncii tale de astăzi, fie chiar
și aici, la porcăria asta de bar-
că? Ai profitat și tu ca alții
de așa-numita vacanță, ai lu-
at-o drept timpul nimănui și

hai! Unde te uiți cînd îți vor-
besc?

Rămase așa cum fusese sur-
prins, cu ochii îndreptați spre
scafeții care își așteptau mîciuliile
albastre în spațiul strîmt ofer-
it vederii prin proaspăta e-
roziune a pîntenului; mișcă-
toarea lor mulțime lăsa să se
bănuiască înaintarea hotărîtă
a falezei spre nord, ca a unui
tren încercat cu ghivece de
ghimpi și cu pămînt roșu. Ni-
mănuu nu i-ar fi trecut prin
minte să-și petreacă o dimi-
neață plăcută luînd malul
piepșit, și gîndul liniștitor îl
invăluia ca un abur cald fără
a-i întoarce însă privirile; orice
gest pripit putea să-l coste, în-
vățase de pildă să-și roadă un-
ghiile în gînd evitînd astfel
unul din prilejurile de a fi in-
vitat să roșească.

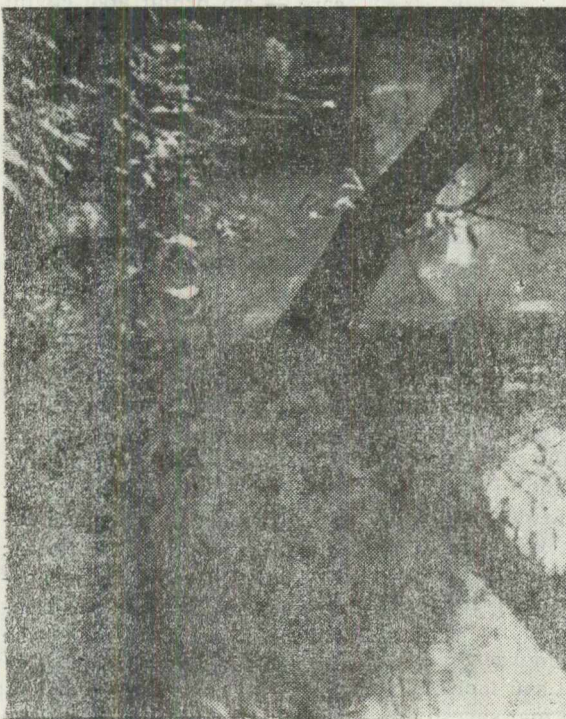
— ...Te trage inima prin co-
clauri, știu eu. Ai călărit malul
asta ca un descereleat punîndu-
l pe Apostu înaintea noas-
tră cu o patimă pe care nu
ți-am întîlnit-o față de mine
sau, hai să zicem, eu... măcar
față de școală. Cine erai tu
să-l cauți? A fost un om, nu
zic nu, ați hoinărit împreună,
dar a terminat-o stupid, nesoc-
otînd faptul că o viață e un
timp și timpul e un capital so-
cial. Eroarea lui n-a fost în-
tîmplătoare, a fost dovada unui
mărturisesc, nu m-am împăcat
o clipă, nici măcar o clipă...

fel de a fi cu care, pot să-ți
Se văzu silit printr-un ghionț
să participe la veselia acră a
marelui exilat hrănită de con-
știința unei izbînzii care-i mo-
difica trăsăturile obrazului
pînă la înfățișarea stranie a
unui peisaj călcat pe dimăun-
tru. Și se trezi cu umerii înfă-
șurați în jurul său ca niște
aripi, încercînd să se strecoa-
re în micile pauze dintre cu-
vinte, închipuite ca niște gropi
răcoroase peste care putea să
filfîie bucuria, neîmpărtășită
de el, a lui taică-său.

— ...Concediu sau vacanță sau
cum vrei să-i spui nu înseam-
nă o abdicare de la o identi-
tate civică, aș putea spune
chiar dimpotrivă dacă le-am
socoti drept încercare a pu-
terii noastre, la care am mul-
țumirea de a fi rezistat și a-
mărăciunea de a fi rezistat sin-
gur. Cum să fii nepăsător la...
m-aș vedea prins în angrena-
jul unor...

Aproape reușise, aici, în groa-
pa dintre cuvinte, opt ori trei
nu mai avea nici o putere și
cuvîntul angrenaj îl adlumea
pe afară cu botul totdeauna
umed al cîinelui lui Agop pe
care-l evită înfășurîndu-se mai
strîns cu aripile lui de gîză.
Zîmbi, satisfăcut de reușită.

— De ce rîzi
lege... condui
înăltat cu...
Se apucă să-
în gînd, dar
ingrozitoare
nu se întoar-
chorul falezei
într-adevăr
sloboziți la y
ram Nazare
printre măci-
apoi o flutur
pînite cu pun-
tece, tocmai
Rămase cu
spre dupătu
în ce mai re-
părtați, înghi-
unui scrîșnit
Bă, chiorule,
înjurăturile
depărtări, că
pupilele dil-
că-său, le dă
culcușuri păr-
— Trece la
că am să-ți
bagă de sea
în regulă. Ș
o metodă leg
noști tindăle
să ieși la pu-
purile!
Îl contempla-
tă cum scorn
buzunarele,
la tălpile d
mînă calm
exilat, luînd
haină și tr
peste celelal
pă ceea ce
plecare.
— Nu-s dop
lărie din pa
chipul că te
responsabil.
— Le-am ui
— Le-ai uit
lenței tale. M
umflat degea
Simțea în d
erului ghem
strîmtă de
de a și le c
o dată reper
apoi începu
șă cu gestu
de fișitului a
care desluse
cunoștințe.
Cîțiva pași
rămînă cu
tea plajei c
semnal să
broască. O
poi îl fulger
a lacului a
extremitate
lentilă de o
eta celuialt
tenită fierbe
— Ce ți-am
ți-am spus e
fi mai văzu
supra capul
semnă, păi
incuviințarea
mol spre pe
turnînd bra-
tălpile puse
Placa rugini
modela valu
ghicite dede
dată ce se f
ce, se lăsa
cald al apu
anumită îng
răsit în într
să i se pro

itinerar

dobrogean

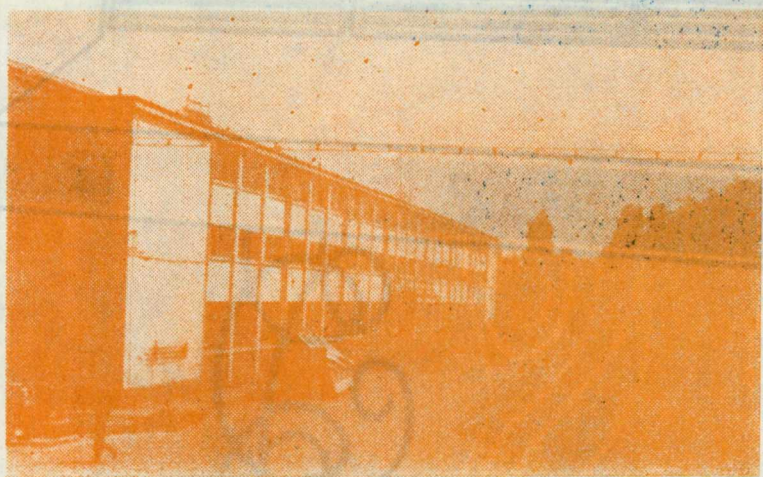
FIORDUL

Mergînd din Negru Vodă spre
Mangalia pe drumul de curînd
modernizat, după ce am tra-
versat localitatea Cotu Văii
platoul neted pînă acum se
sparge și șoseaua se înclină
spre fundul unei văi adînci.
Urcușul înapoi se face dificil
în serpentine strînse, ca apoi,
după un kilometru, doi, să co-
borîm iar în aceeași vale;
șanț enorm cu pereții de pia-
tră roșcată, care taie adînc
scoarța pămîntului; parcă un
imens balaur ar fi trecut peste
rocă în momentul modelării ei
și și-ar fi lăsat urma.
Intrînd în localitatea Albești,
drumul ajunge iar pe platou,
ca să se continue apoi spre
Mangalia. Dar, dacă observăm
bine, imediat după Albești, o
îngusta panglică de asfalt por-
nește spre dreapta. Curioși în-

intăm pe ea.
pîlc de arbi
ne spune ni
la ei, surpri-
tată: redesc
le, dar mai
gă. Coborîm
șosea cu mul
pădure plină
pe lîngă pîlc
rotați și um
deși, și prim
valea din c
sure de ste
o pădure des
paci drepti
în mijlocul
care uneori
rădăcini, iar
între stînci
chei. Ne opr
oritate unei
și lăsînd ma

Cascaia

24 DE TREPTE ALE SUCCESULUI

Un sfert de veac — o adevărată tradiție a hărniciei

În vara lui 1974, așadar peste nici un an, se va împlini un sfert de secol de existență a Întreprinderii Mecanice de Utilaje Medgidia. 25 de ani... Numărul acesta rotund închide în sine istoria unei creșteri necurmăte, a unor metamorfoze de sens ascendent, așa cum ascendent a fost și este drumul întregii industrii pe care a zămislit-o socialismul, aici, în Dobrogea, ca și pe celelalte meleaguri ale țării. Inceputurile acestei întreprinderi mari, cu o producție deosebit de bogată, legată intim de dezvoltarea agriculturii noastre socialiste, au fost modeste: prin august '49, pe câmpiile acoperite astăzi cu hale moderne bine utilizate, au fost construite niște barăci, în care au prins să bată forjele, să șuiere brenele sudurii oxiacetilenice, să muște din carnea metalului câteva strânguri — nu prea multe... Cu timpul, locul atelierelor mici a fost luat de clădirile de acum, de întregul complex de construcții, de secții, de linii tehnologice care alcătuiesc uzina de astăzi, unul dintre importante puncte din complexul industrial al Dobrogei. Este un adevăr îndeobște cunoscut faptul că, pe meleagurile dintre Dunăre și Mare, industria modernă, vrednică de numele acesta, este o creație a socialismului. Afirmatia aceasta este cu atât mai pregnantă în cazul întreprinderii de la Medgidia, născută aproape imediat după actul naționalizării.

Încît semnificația prezenței acestei uzine într-un teritoriu considerat altcîndva drept bun numai pentru agricultură, devine astfel mult mai profundă. Acum vreo douăzeci de ani și mai bine — mi-a relatat tov. ZAHARIA MANTA, secretarul Comitetului de partid al întreprinderii — produceam buce și osii pentru căruțe. Azi fabricăm mașini complexe, de înaltă tehnicitate, competitive pe piața mondială. Desigur, istoria uzinei nu poate fi despărțită de istoria succeselor oamenilor, este însăși cronică acestor succese. În colectivul actual al întreprinderii sînt și acum foarte mulți „pionieri”, oameni care lucrează de cel puțin douăzeci de ani aici — poate mai mult decît în altele dintre uzinele pe care le-am cunoscut. Această statornică legătură cu fabrica devenită „a doua familie” explică atașamentul colectivului față de întreprindere, grija ca rezultatele acesteia să se situeze în permanență pe linia înaltei calități și productivități. I.M.U.M. numără astăzi, în rândurile personalului său, oameni a căror înaltă pregătire profesională face cinste nu numai lor înșile, ci și uzinei. De pildă, comunistul Trifan Moroianu, oțelar, care lucrează de 20 de ani aici; de curînd, acest lucrător care se distinge printr-o înaltă conștiință muncitorească a fost distins cu Ordinul Muncii clasa a III-a; la fel inginerul Constantin N. Constantin, șeful serviciului producție, decorat cu ordinul „23 August” clasa a II-a, sau muncitorii Ștefan Oprișan, sculier, Ion Mareș, lăcătuș, Dumitru Nicoură, de asemenea lăcătuș, — toți, distinși cu „Medalia Muncii”.

...În peisajul de astăzi al Medgidiei, I.M.U.M. este o prezență fundamentală. Panoul de onoare al orașului se „deschide” cu numele fruntașilor uzinei: electricianul Dumitru Bantaș, strungarul Vintilă Manea, turnătorul Bucur Moroianu; o bună parte din populația industrială a localității este formată din lucrătorii de aici. În uzină se bucură de respect deosebit numele unor oameni ca Ștefan Mitu, Ion Gadei, Ion Apostol, Aziz Geavaidan (a cărei echipă a redat circuitului productiv două strânguri și o mașină de broșat considerate fier vechi...), Coman Constantin, Constantin Vasilescu, Ion Bobeș, Marin Năstase... Muncitori, maiștri, ingineri — membrii unui colectiv bine încheiat, puternic, stăpînii unei uzine care, în istoria sa de aproape 25 de ani, și-a făcut din hărnicie și din obținerea de succese o adevărată tradiție. Însușit de exemplul cotidian al comunistilor, colectivul de la I.M.U.M. și-a întărit de-a lungul anilor prestigiul și și-a probat valoarea și destoinicia.

Drum ascendent

Rep.: — Vă rog, stimate tovarășe director, să prezentați etapele de dezvoltare a întreprinderii.

Ing. Nicolae Filc, directorul I.M.U.M.: — Cu cea, 20 de ani în urmă, întreprinderea efectua reparații capitale la tractoarele KD-35 și IAR și fabrica piese de schimb pentru autocamioane (115 repere). Aș considera vremea aceea drept o etapă de referință din istoria uzinei. O altă etapă începe în 1957, cînd se introduce în fabricație presele de balotare. Acum începe producția de serie mică și mijlocie; uzina dobîndește pondere. Se construiesc remorci-dormitor (pentru agricultură, exploatarea forestiere, șantierul căilor de transport) ca și mașini de căpițat fin P.K.-1,6 și prese de balotat paic și fin BV (denumite ulterior PMT-5). Valoarea producției se dublează în numai trei ani. Solicitățile devin tot mai numeroase încît în 1958-1959 I.M.U.M. trece la o nouă etapă, diversificîndu-și și mai mult producția și începînd să fabrice remorci auto de 3 tone. Valoarea producției realizate înainte în 3-4 ani este atinsă acum într-un singur an. Întreprinderea se specializează în fabricarea de mijloace de transport rutier. Valoarea producției globale ajunge de cea, 3 ori mai mare decît în 1954. La începutul deceniului al 7-lea, se introduce în fabricație utilajul de recoltat stuf și reductorul diferențial față. În 1970, se revine la vechiul profil: remorci și piese de schimb; valoarea producției e de cea, 13 ori mai mare decît în 1954, în anul curent, deci după 3 ani, se ajunge, ca un număr de muncitori dublu față de 1954, la o producție de aproape 24 de ori mai mare.

— Cifrele prezentate de domnia-voastră probează pe deplin evoluția mai mult decît îmbucurătoare a uzinei. Ați schițat o adevărată cronică a maturizării colectivului.

Fiecare dintre etapele despre care am vorbit a însemnat o adîncire a specializării, a dezvoltării capacității organizatorice și tehnice a colectivului. Noi am executat, pe lîngă utilaj stuficel, și utilaj chimic, de ordinul sutelor de tone, precum și aprox. 70% din piesele excavatorului de 0,3 m.c. — partea cea mai dificilă. La un moment dat, s-au executat aici cea, 16.000 repere specifice.

— Ce este caracteristic ultimei etape, 1968-1970?

— Adîncirea triplei specializări: mijloace de transport rutier, mașini agricole și piese de schimb, precum și creșterea maturității tehnice-organizatorice, concretizată în trimiterii pe piața mondială a remorcilor de 3 și 5 t. (în Vietnam, Congo, Cuba, U.R.S.S.).

— Care sînt perspectivele uzinei?

— Livrarea la export a mai mult de jumătate din producție: intrarea în fabricație de serie pentru piața internă a remorcilor basculante pe 2 și 3 părți, după un proiect al uzinei; adîncirea specializării în mijloace de transport rutier tractate destinate exportului (cea 70% din producția totală); conceperea și omologarea unor tractoare speciale, pentru transport persoane și mărfuri, proiectate pentru condiții de temperatură foarte scăzută; producerea unor tractoare recoltare de stuf; conceperea unor agregate destinate recoltării trestiei de zahăr, cum încă nu există pe plan mondial. Intrucît colectivul uzinei este deosebit de matur, consider că putem nădăjdui ca în 1980 producția globală să ajungă de cea, 77 ori mai mare decît acum 20 de ani.

Conștiința muncitorească a colectivului — cheia împlinirilor

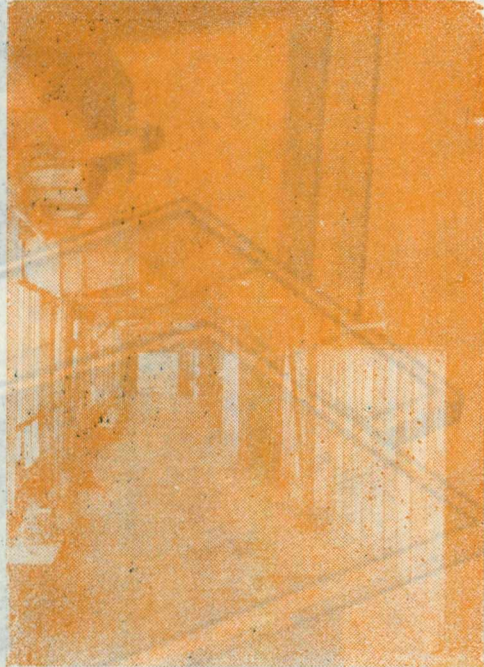
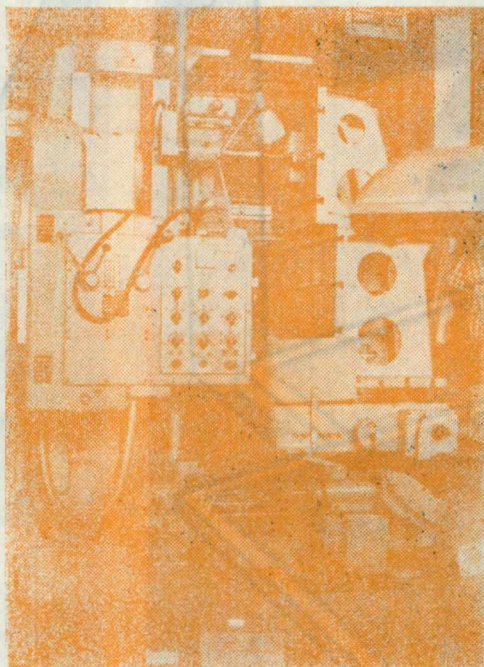
În cursul îndelungilor discuții pe care le-am purtat cu tovarășul Zaharia Manta, secretarul Comitetului de partid, domnia sa a subliniat contribuția deosebită pe care a avut-o exemplul comunistilor din toate compartimentele întreprinderii, permanenta muncă de educație în spirit muncitoresc pe care aceștia o desfășoară în sînul colectivelor secțiilor, în sensul realizării unei producții de nivel superior, caracterizată prin indici înalți ai calității și cantității pieselor. „Faptele deosebite” — a răspuns tovarășul Manta la o întrebare a subsemnatului — se ivesc destul de frecvent în activitatea noastră. De pildă, s-a întîmplat ca o mașină de broșat de la cardane să se strice. Pentru ca munca unui întreg atelier să nu fie stînjinită, echipa de lăcătuși condusă de Aziz Geavaidan a lucrat în continuu o zi și o noapte, remediînd defecțiunea. Și asemenea cazuri nu sînt singulare, dovezi ale conștiinței muncitorești fiind mereu întîlnite.

— Lucrați de douăzeci de ani în fabrică, așadar, cunoașteți foarte bine colectivul întreprinderii. Vă rog să-mi spuneți dacă această mare familie care este uzina a stimulat pregătirea oamenilor.

— Toți maiștrii pe care îi avem au intrat cu ani în urmă pe porțile fabricii ca muncitori, unii ca simpli ucenici, desăvîrșindu-și cu timpul pregătirea generală și cea profesională. În afară de maiștri lucrează aici ingineri care au început ca muncitori. Ingerul Ion Manea, de exemplu, a fost frezor. Și-a făcut liceul la seral, muncind și învățînd cu o rivă vrednică de laudă, apoi s-a înscris la facultate — tehnologia construcțiilor de mașini; fostul turnător formar Marin Năstase e azi inginer, director adjunct al liceului industrial care a luat ființă pe lîngă întreprindere; șeful sectorului 53, ing. Ion Bobeș, a fost frezor și lăcătuș. Cazul lor este grăitor pentru dragostea față de acest loc de muncă, pentru întreprindere care i-a format ca oameni și ca lucrători și unde s-au reîntors după desăvîrșirea studiilor superioare.

— Ce condiții de afirmare a personalității oferă tineretului uzina?

— După opinia mea, confirmată de argumente puternice pe care le voi expune imediat, condiții foarte bune. În primul rînd, este vorba de cadrul pregătirii profesionale. I.M.U.M. este o adevărată școală. Sute și sute de tineri au deprins aici tainele multor meserii, calificîndu-se și specializîndu-se. În al doilea rînd oamenii li se oferă posibilitatea de a urma cursurile școlii profesionale, ale școlilor de maiștri, liceului industrial, ale facultății. Pe de altă parte, la noi sînt foarte prețuite activitățile culturale și sportive, pentru care sînt create condiții excelente. La turneul ansamblului „Pandelașul” în Grecia, participă 8 muncitori tineri de la noi, care au mai luat parte la turnee în Italia și în Spania. Avem echipe de fotbal, rugbi, popice, volei, lupte (în categoria A), box, atletism, handbal, orientare turistică; avem o puternică brigadă artistică. Așadar, repet, uzina oferă tineretului cele mai largi perspective de afirmare.

Hota absorbantă pentru bucătărie este un aparat modern și foarte util mai ales în gospodăriile care au bucătării cu suprafețe mici și cu posibilități reduse de ventilație.

Hota absorbantă are rolul de a purifica aerul viciat din bucătărie în timpul gătitului, prin reținerea de către cele două filtre a vaporilor de apă, a grăsimilor, a particulelor solide precum și a unor gaze ce rezultă în mod normal și în timpul gătitului.

Prin aceasta timpul petrecut de gospodină în bucătărie devine mai plăcut, evitându-se totodată efectul neplăcut de îmbicsire cu mirosuri specifice pregătirii bucatelor, atât a gospodinei cit și a întregului apartament.

PUNEREA ÎN FUNCȚIUNE A APARATULUI

Hota absorbantă se fixează de perete prin intermediul celor 2 urechi agățătoare, în așa fel ca partea inferioară a hotei, prevăzută cu elementele filtrante să fie în poziție orizontală și orientată spre plita mașinii de gătit.

Distanța maximă de montare a hotei față de suprafața ce conține elementele de încălzire ale mașinii de gătit, nu va depăși 1 m, iar distanța minimă de montare nu va fi mai mică de 70 cm.

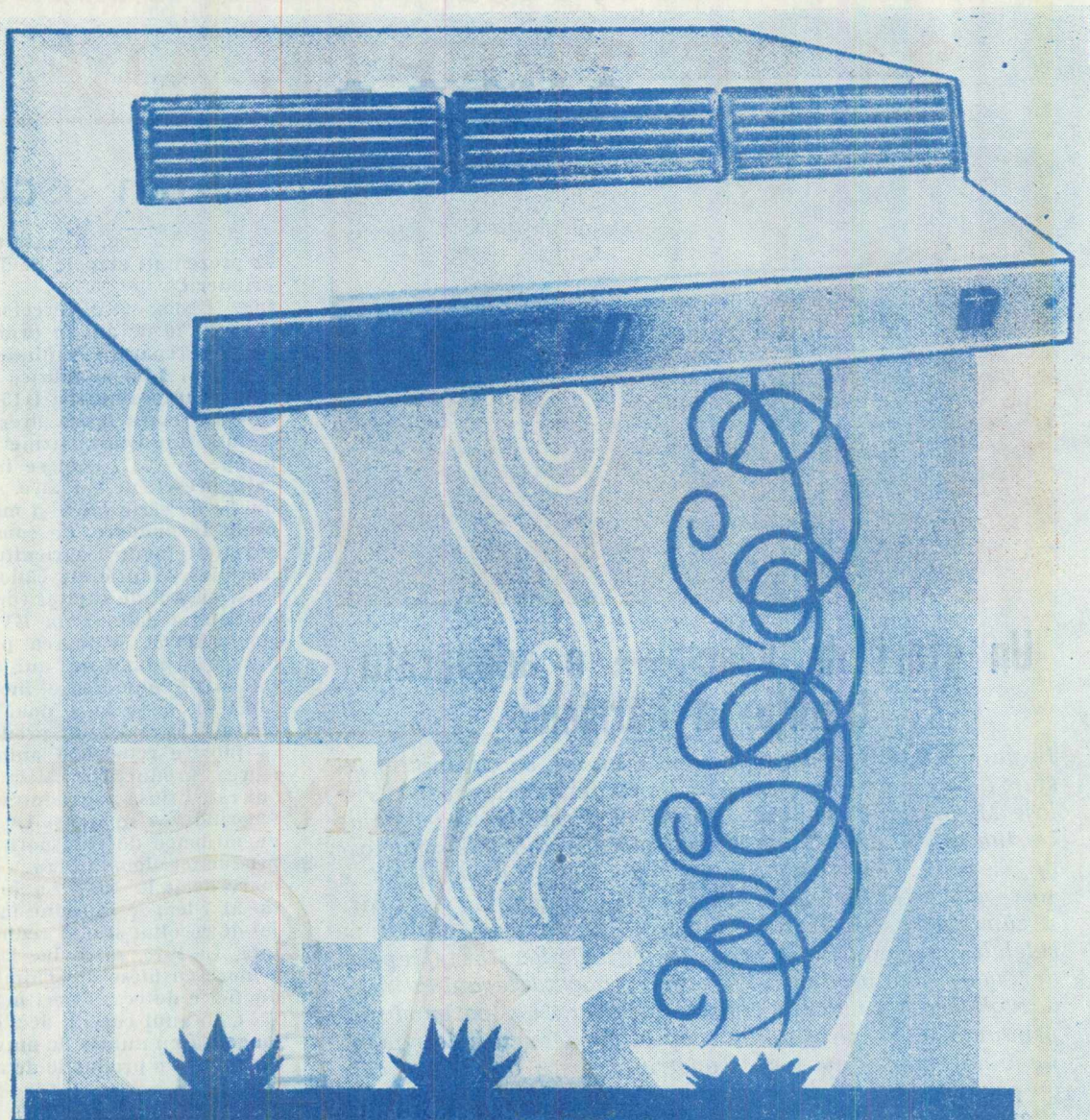
Aparatul astfel fixat se va racorda la rețea cu ajutorul cordonului și a fișei cu contact de protecție la o priză de asemenea cu contact de protecție.

Pornirea ventilatorului și aprinderea becului de iluminat se face prin intermediul întrerupătoarelor aflate pe partea frontală a aparatului.

HOTA CUPRINDE 2 SISTEME DE FILTRE :

a. Filtru de grăsimi executat din tablă de aluminiu, expandată și în straturi suprapuse.

Acest filtru se va spăla cu detergenți uzuali după

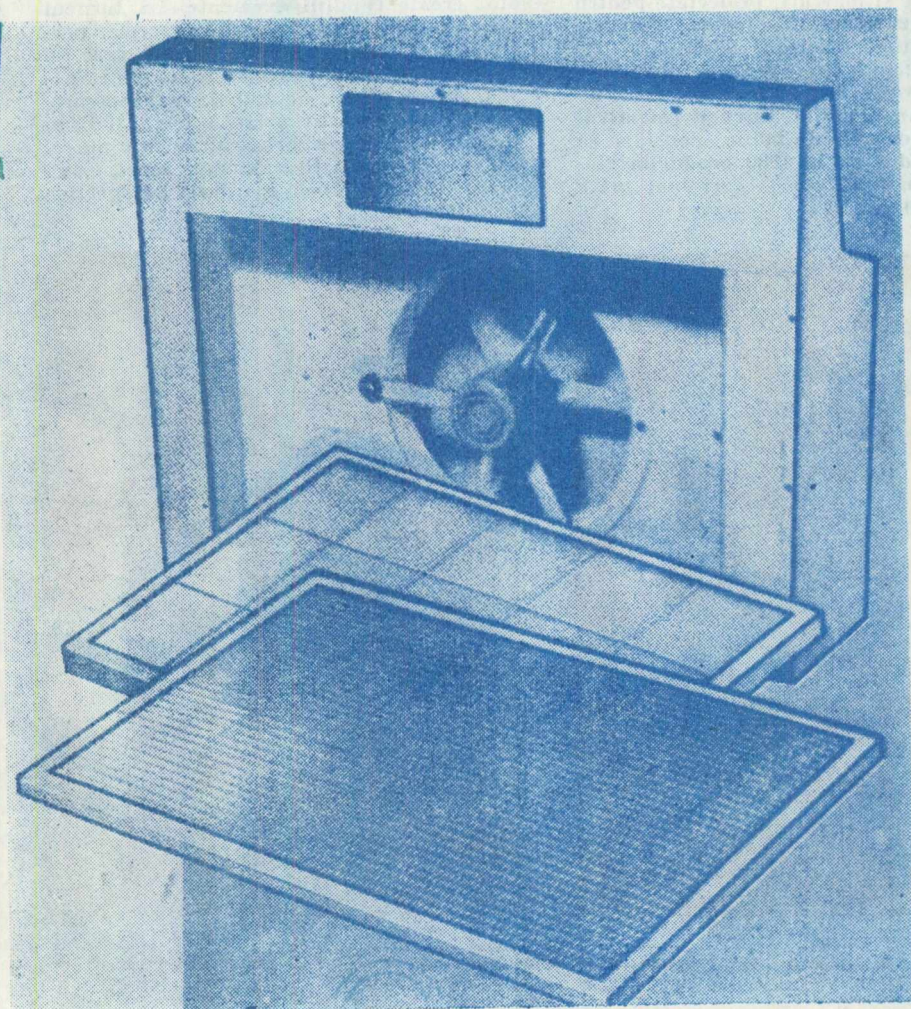

HOTĂ ABSORBANTĂ CU VENTILATOR

fiecare 10 ore de funcționare, eliminând astfel grăsimile depuse pe filtru. După spălare se usucă complet la temperatura sub 200°C, pentru a nu deteriora filtrele de aluminiu.

b. Filtrul de regenerare a aerului, alcătuit din cărbune activ de degazolinare, granulat, introdus între 2 straturi de sită metalică din tablă de aluminiu expandată.

publicitate
TOMIS

NICOLAE UNGUREANU

amurg

Vrăjmașul crud, Uitarea, mi-a surprins
O licărire-n ochi, de îndoială,
Cind fericirea-n mine da năvală
Ca soarele-n deșertul neînvins,
Mi-e cerul o imensă zugrăveală,
Un Voroneț de un albastru-nvins
Pe care-o mină meșteră-a distins
Făptura ta de țară ideală.
Cum trec prin seri ca printr-un codru-adine
Vind spre-nalt cu lumea lui întreagă
Sint steaua spaimei iarăși la obline
Și sorii mei încep să înțeleagă
În ochii tăi, în fluviu, în lumină,
Un cîntec despre-amurgul ce-o să vină.

Început
de septembrie

Trecurăm fără jale de amiază
Uimiți de ziua plină de uitare.
Aș vrea să dorm, dar somnul nu-i în stare
Să-nchidă ochii mei ce luminează
Acele drumuri sure-n nemișcare
Cu-amurgul de neliniște și rază —
Și arborii ce-n suflet îmi așează
Noi suferinți în proaspete altare.
Septembrie în orice trunchi își sună
Un cîntec de iubire sfișiată,
De-auzi un plîns al celor ce-mpreună,
Își cer norocul ne-mplinit vreodată.
Lumina serii stinsă-i prea devreme
Și noaptea, noaptea-ncearcă să mă cheme.

așteptare

E ceasul așteptării cînd orice floare cîntă
Împrăștiind arome și umbre de culori
Cînd ceru-și zugrăvește catapetasma frîntă
Cu voci amăgitoare și ochi nemuritori ;

Cînd depărtarea zboară cu fluviu și cîmpie
Și lasă-n urmă sălcii cu-nfiorări fierbinți,
Cînd drumu-n vis de taină îți pare-o veșnicie
Din care vin într-una știute suferinți ;

Cînd clopotul s-aude mai lung ca niciodată
Depart-e-n minăstirea trecutului, de fum,
Și-aduce remușcarea de-apururi vinovată
De toată deznădejdea ce mă îngroapă-acum ;

Cînd prima stea coboară-n neliniștea naturii
Un chin ce-atîtea clipe a bîntuit și strîns...
Ca soarele-n albastru-ntuneric al pădurii
E chipul tău în mine încremenit în plîns !

AGI AMET GEMAL

bunica

Marea îmi aduce păsările în casă
te-aduce pe tine
alungată în ierburi.
Întotdeauna o pasăre mare se așează
pe-acoperișul casei părintești
păzindu-mi plecările.
Ea nu știe să cînte
Ea nu știe să vorbească
Ea nu cunoaște fierul
Ea nu cunoaște tăcerea
Aripile ei se hrănesc cu zbor
întorcînd ceasul meu
și știu că marea o aduce
pe cea alungată în ierburi.

și de-acum
putem cînta

Berbecul s-a topit în osinza lui
Arde flacăra albă de logodnă
pași măsurați în cîntec
mă poartă spre tine, spre dimineața
cînd lingă mare va fi frig.
Se nasc anii mei din zîmbetele voastre,
îi înmulțiți în risul de o seară.
Stați cu mine cei care mi-ați adus
țigări și soldatul oblojit la o mină,
și de-acum putem cînta
pentru altădată.

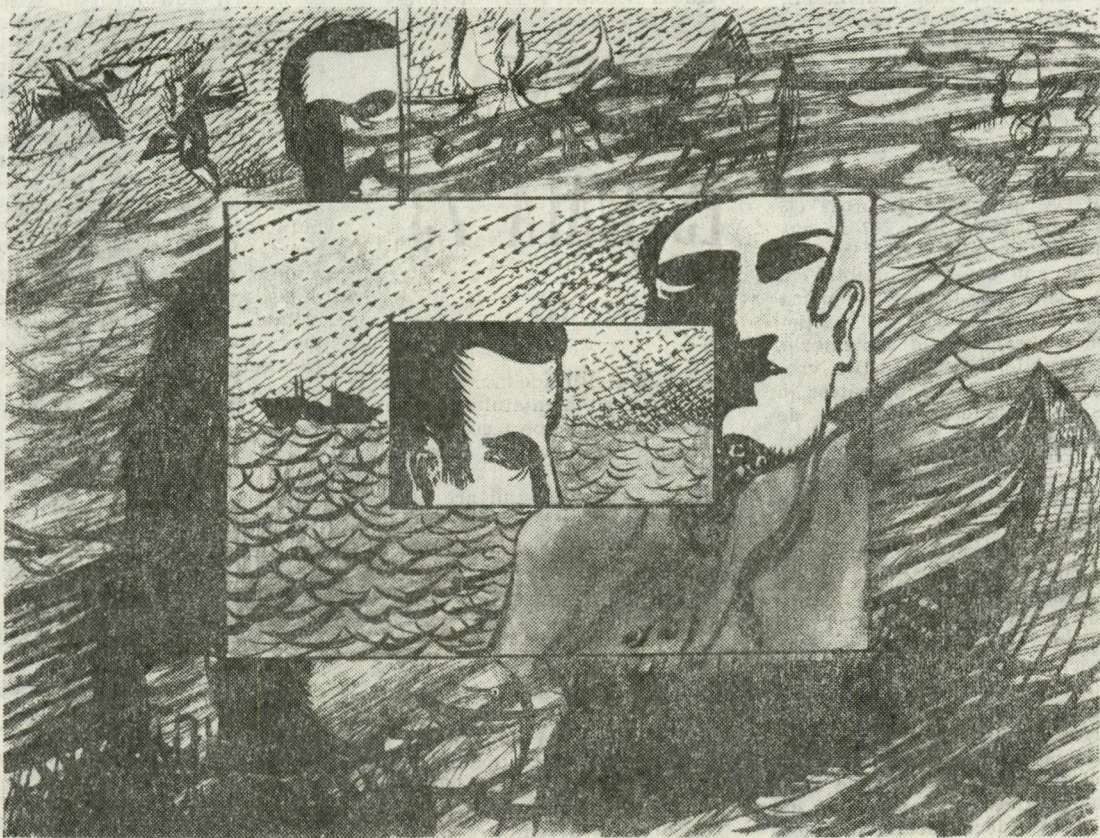
Era în regulă. Măciulile albastre ale celor cîțiva scaieți din apropiere se lăsau rupte cu greu, spinii îi intrau în carnea degetelor și un biziit monoton, slab, de gîze deranjate îi dădea ocol în jurul capului. Duduitul uniform de diesele forțate la urcuș răzbea surd, ca prin vată și la un moment dat o sirenă de vapor, plictisită parcă de monotonie, mugii înalt ca să se astîmpere iar în gurile motoarelor.

Trebuia să se spele fără să-și întoarcă capul, căută cu ochii rotiți în orbite urma digului unde apa devenea iar limpede, culcată pe pietre. Erau rămășițele unui dig lăsat în părăsire, o zidărie veche îmbucată în argila malului dar ruptă în zona de bătaie a valurilor și înaintînd dezordonat, preț de cîțiva metri, în străveziul apei. Împreună cu pîntenul falezei, digul închipuia o gură și mai mare în stare să înghită odată

de lumină. Apoi, pocnind cu călcîiul sticla apei, Apostu decupă un cerc larg, ca o poartă în care dispăru deodată cu emoția lui cu tot. Nu mai simțea nimic, se mișcă grăbit împlîntîndu-și picioarele în apa din ce în ce mai adîncă și apoi din ce în ce mai subțire. După ce înainta aprig în mare prin pîntenul lăsat acum în urmă, malul prăpăstios se retrăgea puțin dînd naștere unei fișii subțiri de nisip grunțos, călătorind departe, spre nord, odată cu malul și oprită vederii undeva aiurea de capriciile coastei. Pîntenul era vizibil și dinapoia lui intrucit o surpătură din fața falezei desena o roată mare de pămînt deasupra căreia sute de scaieți cu frunze mari, pieloașe, păreau să-și tragă sufletul înainte de a escalada peretele abrupt și ușor curbat al malului. Valurile veneau să moară aici, aruncînd neconținut fire de alge, sfărîmături de scoici, valve știrbe ce păreau

în șiroaie subțiri; ajunsese sub pîntenul falezei căruia îi corespundea o ușoară boltire a fundului, cu puțin ascuns vederii, și inspiră emoționat palele de aer cald duhnînd a humus, înainte de a străbate ultima porțiune de apă din nou adîncită. Căznindu-se să-și păstreze echilibrul, își ridică talpa piciorului drept pînă în dreptul genunchiului celuiilalt urmărind mai întîi cu privirea, apoi cu degetul arătător șerpuierea leneșă a șiroaielor cafenii pe povîrnișul coapsei. Soarele le zbicea rapid, acoperindu-i piciorul cu niște cruste grețoase în care abia pîlpiau fire de nisip oprite în puful auriu al cîrnii.

Un nas murdar e un rîț și un picior murdar e... Ei, ce-ar putea să fie un picior murdar — părea să spună Apostu, cățărînd pe piatra umbră de vegetație a digului, întrebările lui cîntau altfel, le rostea tărăgînat de parcă și le-ar fi a-

Desen de VICTOR PAVEL

dresat sieși, și o clipă se oglindii în pupilele dilatate ale marelui exilat în care cifrele se roteau îngrozitor dînd totdeauna la înmulțire produse prăpăstioase.

Cam ce-ar putea să fie vasăzică un picior murdar — cînta Apostu cățărînd pe dig, cu tălpile mîngîind suprafața străvezie a apei și, ceea ce era ciudat, la întrebările lui lumea continua să se miște, crabii alburii înaintau în derivă ca sub un vînt neprielnic acolo jos, sub tălpile lui, și mulțimea de gîrgărire se îneca mai departe, nu știai dacă în apă sau numai în păienjenii ei

să hăpăie aerul greu, nemișcat al locului și citeodată chiar delfini sfîrtecați după zile pline cu bubuitul tragerilor de artilerie. Culese în treacăt o meduză flască pe care, străduindu-se să nu-și privească virfurile picioarelor, o aruncă cu boltă peste un obstacol bănuît a fi rămas acolo unde trebuia. O văzu cu ochii minții cum își afundă carnea tulbure, înainte de a apuca să înregistreze măcar plescăitul ei sonor și se întoarse din obișnuință spre mal după o scurtă clipire din ochi care avea menirea să-i ascundă ceea ce n-ar fi vrut să vadă deodată.

cu meduzele și delfinii răniți, chiar și trupuri de oameni înecați și spaima că un asemenea gînd l-ar face pe oricine să devină mai iscoditor îi aburi ochelarii. Se urcă pe o piatră netedă, îngropată în apă, și se aplecă într-atît încît un ghem albastru de floare se rostogoli peste marginea buzunarului. Smuls din tihnă, un guvid singuratic luă în bot prisme de lumină stîrnite din cădere, mina cufundată în apă în urmărirea peștelui îi

(Continuare în pag. 12)

*) Fragment din romanul „Separația bunurilor“.

copac devenim ad-hoc exploratori.

Aflăm de la un pădurar, care ne întîmpină, că sus, pe dealul din față, se întinde pădurea Hagienilor, rezervație faunistică și florară renumită și că, în apropiere, ascunsă în pădure, se găsește o crescătorie de nutril. Locurile au denumiri pitorești: O vale ascunsă ce merge pînă sub pădurea Hagienilor se cheamă „La Cazane“, iar acolo unde apa e încorsetată între pereți de piatră e „Casca“. După poața pădurarului pîrîm pe drumul de la marginea pădurii pe sub bolți de verdeață, avînd în stînga panta abruptă a văii și în dreapta pîrîul. Apa ce curge la început pe sub copaci, se transformă apoi într-o adevărată mlaștină, împinzită de o vegetație deasă, luxuriantă; din smîrcuri ies cioturi torsionate, asemănătoare cu trupurile unor animale antide-

luviene și ne dă emoția că ne găsim în ținuturi virgine. La un moment dat nu mai putem înainta din cauza obstacolelor din vale și sîntem obligați să escaladăm panta din stînga. Urcușul e anevoios, dar alegînd drumul reușim să ajungem într-o zonă de poieni plină de flori. Un fazan zboară razant chiar prin fața noastră. Zumzetul albinelor ne indică că în apropiere se găsesc mai multe prisăci. Urcăm mai sus, pe un colț de stîncă, de unde avem o vedere largă, atotcuprinzătoare. De o parte, se întinde platoul, de alta e valea adîncă în care s-a ascuns pădurea și care se continuă cu lacul: E „Lacul Mangaliei“, care se furîșează prin fundul văii pînă sub picioarele noastre. Valea lacului cu numeroase cotituri, cu malurile pietroase, în pantă abruptă, adînc împlîntată în pămîntul dobrogean, apare ca un adevărat fiord. Desigur, de mult, în afundul vremurilor, apa pătrundea și

mai departe în trupul de piatră al acestui pămînt, poate pînă la Cotul Văii, sau chiar mai mult, dar, atunci nu existau corăbieri care să se aventureze pînă la capătul ascuns al fiordului și care să ne lase vreo poveste la fel ca a vikingilor. Ce ne-a rămas este însă lacul și tăietura adîncă care îl continuă și care marchează fiordul străvechi. Valoarea acestei văi este însă alta: apa. Apa, atît de rară în Dobrogea, căci aici s-au descoperit izvoare abundente și nepuizabile. Șoseaua îngustă pentru „apă“ a venit în fundul văii. Ne confirmă aceasta și stațiile de pompare înșiruite pe lingă ea ca niște străjeri. Și astfel legenda s-a născut abia acum cînd oamenii vremurilor noastre au găsit și au scos la iveală din fundul ascuns al fiordului leac inestimabil pentru setea seculară a pămîntului dobrogean.

RADU HOLBAN

ieșirea în cetate

Inspirată din necesitatea comunicării directe a unei înțelegi experiențe, a fixării unui climat de lucru, formula taberelor de creație s-a dovedit, în timp, deosebit de fertilă. În cadrul lor se realizează mai mult decât o colaborare: se prefigurează o întreagă creație estetică colectivă. Fiecare artist își păstrează, bineînțeles, personalitatea, nici n-ar putea fi altfel, dar ceva va uni toate operele lucrate aici, o notă comună se va face simțită. Am reîncercat această senzație privind lucrările semnate de participanții la cea de a III-a ediție a Simpozionului național de ceramică de la Medgidia, încheiat cu puțin timp în urmă. Abia terminate, unele încă neamsamblate, îngheșuite unele într-altele într-o hală de fabrică înainte de ardere, lucrările nu ofereau privirii decât o formă nedesăvârșită a împlinirii lor viitoare. Le mai lipsea lumina, aerul, iarba, fără de care aceste plămăduri ale minii spiritualizate de flacăra gândului, nu dobândesc adevărata vitalitate.

Am remarcat însă de îndată, fiindcă tot vorbeam de acel ceva comun, tendința generală spre o mai declarată monumentalitate, o eliberare de prejudecata masei, o tot mai accentuată preocupare de configurare a unei concepții originale, fizice și matematice, a spațiului, de acordare a spațiului interior cu spațiul exterior, de sinteze chiar, în sfârșit, o mult mai mare grijă pentru formă.

Nicolae Ovejan recurge la succesive reduceri de material și volume și la simbol, preocupat fiind, poate, de explorarea unui spațiu deschis prefacerii. „Soarele” gândit de el pare a fi un astru a cărui eternă vitalitate ține tocmai de extraordinara sa forță statică, totul se consumă într-o ardere înghețată, e un triumf al geometriei ireversibile. Expansiunea formei în unghiuri e rezultatul unui calcul atent, a supunerii, din rațiuni de exactitate, față de formă.

La Constantin Nirca materialul se mulează pentru a reda prin curbe mișcările ușoare ale sentimentului. Obsedat de redarea, prin neînțelegerea lăutului, a unor secrete structurale vegetale, el vrea să surprindă misterioasa metamorfoză a materiei, enigma fructului; de aceea nu mișcarea larg desfășurată îl interesează, imprimând formelor sale

un dinamism propriu, surd, ce mișcă deocamdată straturile adânci ale materiei pentru a izbucni mai apoi la suprafață, cu violență, în viitoarele explozii florale.

Preocupată evident de problema limbajului plastic înainte de orice, Ioana Stepanov iubeste volumele aeriene, fuga liniilor, „Mășterul Manole” fiind un zbor al pământului spre imposibil, un salt al bulgărului inform și greu în mișcări ca de aripă, ușoare și înalte. Sensibilitatea sa se acordă în bună măsură cu opera realizată aici, raportul formă — spațiu este rezolvat într-un mod destul de original; se simte artistul dornic de a găsi o expresie metaforică cit mai proaspătă și mai concentrată.

Tereza Baba și Virgil Mihăiescu sunt preocupați de formele masive, cu o densitate organică, de continuitatea volumelor, fiecare însă găsind, bineînțeles, soluții proprii pentru redarea acestui telurism plin de vigoare. Amândoi și-au propus lucrări formate din cîte patru corpuri, Virgil Nemoiescu a și reușit să le termine pe toate, Tereza Baba numai pe jumătate. Iubind echilibrul suprafețelor, Nicolae Eftimie își mătură și el preocupări constante de găsire a unei noi economii a spațiului, ocolind apăsarea, încercînd să înlocuiască solidul plin și compact, dînd dramatism reliefului, un impuls al genezelor agitate materia. Veronica Sfirlea, repudiînd ornamentul inutil, fără a ajunge însă la nudism imagistic, are un vocabular formal foarte interesant ce o impune ca pe o artistă sensibilă la nuanțe, cerebrală, sensibilizînd o particulară algebră a liniilor și numerelor.

Ștefan Bîlcu, de la Brașov, are, cel puțin în lucrarea de la Medgidia, o disponibilitate a numelui la vibrații. Formele sale oferă spectacolul unor sunete sau raze materializate fantast, șerpuiind cu aceea arzătoare libertate de mișcare a tuturor elementelor. Este și un dinamism al golurilor, forma își caută armonia în spațiu, acesta din urmă devenind chiar parte integrantă a operei, așa cum rîvnău constructivismul în manifestul lor program, sugerînd o cale de urmat.

CARMEN KEHIAIAN

naturalețe

După trei manșe presărate cu o mulțime de obstacole, englezoaica Anne Moore a redevenit campionă europeană la călărie în timp ce animalul care a dus tot greul s-a ales cu o dulce bătaie pe greabăn. Fărîma lui de conștiință s-a păstrat departe de orice orgoliu, faptul că a trecut dezinvolt peste atâtea piedici, și încă nu singur, cu o amazoană în spinare, nu i-a afectat biografia după cum posibila greșeală nu l-ar fi demolat din perspectivă morală. Publicitatea în jurul numelui său, Psalm, arbitrar fiindcă psalmodierea n-are nimic de-a face cu săltărețul lui compartiment, nu-i va înlesni digestia și nu-l va face mai respectat între semenii. Pentru el, competiția ca și cum n-ar fi fost, iar bătrînul continent în numele căruia a nădușit n-a însemnat altceva decât o succesiune de birne puse dinadins sub copite.

S-ar putea crede că aici se ascunde un caz flagrant de inechitate în care câștigătorul nu ia nimic sau pe aproape, dacă n-ar intra în joc ceea ce aș numi gratuită — în sens generos — naturalețe a cailor.

Dacă apele hazardului m-ar purta în rîndul regizorilor de

film, n-aș pierde nici un pri-lej de a-i aduce în prim plan, socotînd că felul lor de a se purta reprezintă naturalețea însăși. Nenumărate ființe și obiecte intrate în cadru își asigură succesul spectacular în măsura în care se supun unor rigori care le forțază condiția naturală, plină și un actor genial își răsplătește transferul de personalitate prin maximă concentrare și tensiune nervoasă; caii, în schimb, rămîn aceiași, și bine fac, lor le este de ajuns să existe ca să interpreteze, firescul lor aparent se hrănește dintr-un firesc profund și nedismulat de conjunctură. Acolo unde există un cal ca Janeau, al doilea clasat în sus-numita competiție, naturalețea spectacolului e asigurată. Soarta filmulețului „Arthur” și deopotrivă tihna noastră de duminică după-amiază depind de galopul sincer al unui cal, de buna lui credință tropotită; un simplu truc cu puțină sfoară provoacă busculade spectaculoase în care singurul neprevenit, calul, asigură autenticitatea scenei; o cavalcadă ne-bunească în amurg pe o colină bretonă face înfinit mai mult decât subiectul filmulețului.

C. N.

Anul acesta, stagiunea estivală a început la 1 iunie cu **Voievodul țiganilor** prezentat de Teatrul liric din Constanța la Mamaia și s-a încheiat la 16 septembrie la Eforie Sud, cu spectacolul folcloric **Cîntecul meu colindă țara** al Orchestrei populare Trandafir de la Moldova din Birlad.

În aceste 14 săptămîni, pe 16 scene din 9 localități de pe litoral (plus Medgidia, care a avut un bogat program de spectacole), au fost prezentate 533 spectacole de dramă și comedie, operă, operetă și balet, recitaluri de canto, reviste muzicale, concerte de muzică ușoară și spectacole folclorice. Dacă la acestea adăugăm multele spectacole și concerte trimise prin Agenția artistică a litoralului în orașele și comunele județului, la Hirșova și Cernavodă, Mihail Kogălniceanu și Coșeală, Topraisar și Negru Vodă unde, pentru prima dată, au fost organizate adevărate microstagiuni estivale, ajungem la concluzia că a fost, indubitabil, o stagiune teatrală bogată, în ciuda unor deficiențe de repertoriu, de programare, de organizare etc. 533 de spectacole.

1. Spectacole de dramă și comedie

16 instituții teatrale au susținut 204 spectacole de proză (38 în iunie, 88 în iulie, 67 în august, 11 în septembrie, programarea mi se pare echitabilă, cu un câștig substanțial în prima lună a sezonului și cu subțierea programului în septembrie, explicabilă, normală, atîta vreme cît teatrele își pregătesc la sediu deschiderea stagiunii de toamnă).

Teatrul de dramă și comedie din Constanța, cu stagiune permanentă, deși a prezentat cele mai multe spectacole, nu a creat nici în această stagiune acel spectacol „de șoc”, care să fie eveniment artistic al vacanței, promisiune lansată de cîteva ani. Cu **Interesul general**, spectacol bun, revitalizat prin două noi distribuiri (Viorel Popescu și Emil Bîrlădeanu), dar arhicunoscut din zeci de montări pe scenele țării, cu **Dansul milioanei**, lipsit de strălucire, anost și cu **Între noi doi n-a fost decît tăcere**, premieră de ultimă oră, meritorie punere în scenă a lui Ion Maximilian, dar, din păcate, primită cu rezerve nejustificate de public, nu se putea încropi un program satisfăcător. Lipsa titularilor din repertoriu, multe, variate, inedite (dacă e posibil) și interesante ca manieră regizorală continuă să producă griji conducerii teatrului. Desigur, a existat și floarea — cu care nu se face însă primăvară: **Higiena în Taurida** de Euripide, spectacol de mare montare în portul turistic Tomis, care confirmă ambițiile și disponibilitățile artistice ale regizorului Gh. Jora, ale întregului colectiv de actori și tehnicieni ai teatrului. Dar premiera (ca și cea a **Medeei**, acum doi ani) a avut loc prea tîrziu (10 august), cînd nu mai puteau fi programate mai mult de cinci spectacole, vizionate de numai 867 de spectatori. Prea puțin pentru risipa de muncă și talent a regizorului, a actorilor Agatha Nicolau, Marcela Sassu, Dan Herdan, Longin Mărtou, Jean Ionescu. Celălalt spectacol, **Isabella**, trei

caravele și un mare mincinos de Dario Fo, promis pentru stagiunea estivală, a avut doar o premieră închisă, cea oficială fiind amînată pentru stagiunea viitoare. Se repetă, astfel, istoria Mascaradei, care a figurat ca premieră în două stagiuni. Părerea mea este că **Isabella**... trebuia să vadă luminile rampei în această vară, ca premieră a stagiunii estivale, cu atît mai mult cu cît se anunță un spectacol de mare valoare artistică.

Paleta săracă a repertoriului Teatrului de dramă și comedie a mai fost colorată de spectacolele de la Studioul 72-82, care, pe lîngă cele două spectacole din stagiunea anterioară (**Nu, eu nu regret nimic** și **De genul feminin**), a pregătit două premiere: recitalul de versuri **Hai la nouri de vînzare** (în regia și interpretarea actrițelor Agatha Nicolau și Ana Mirena, premiate la Gala recitalurilor de la Bacău) și drama **Neînțelegerea** de Camus, cu Marcela Sassu, Agatha Nicolau, Andy Ștefănescu

STAGIUNEA ESTIVALĂ '73

(I)

cu și Emil Bîrlădeanu, în regia tinărului și talentatului Andrei Belgrader, un spectacol dens, încărcat de sensuri umanist-filozofice.

Activitatea studioului are toate condițiile pentru a se ridica la stadiul încercărilor temerare, al experiențelor de laborator, la acela al valorificării talentelor reale de care dispune teatrul.

☆

Teatrele din țară au venit pe litoral din diverse raționamente: să-și prezinte ultimele spectacole, cu cei mai buni actori ai trupei (Teatrul național I. L. Caragiale București, Teatrul Național Cluj, Teatrul Mic București), să realizeze incasări substanțiale (Teatrul Ion Vasilescu București, Teatrul de comedie), să acorde colectivelor artistice o vacanță de agrement la mare (Teatrul Național Timișoara, Teatrul de Stat Reșița, Teatrul Notara București). Altele (Teatrul Victor Ion Popa — Bîrlad, Teatrul dramatic Bacovia Bacău, Teatrul dramatic Brașov, Teatrul dramatic Galați, Teatrul Valea Jiului Petroșani), au avut evoluții contradictorii, fără prea mare ecou în public, iar vreo două (Teatrul Al. Davila Pitești și Teatrul Maria Filotti Brăila) s-au inseris în planul stagiunii estivale și apoi s-au retras, cu sau fără explicații plauzibile, provocînd nemulțumirea generală.

Naționalul bucureștean a adus, ca în fiecare vară, un spectacol complex, în care umorul de fină substanță se împletește cu meditația gravă asupra realităților lumii occidentale contemporane: **Prizonierul din Manhattan**, avînd în fruntea distribuției pe însuși directorul instituției, Artistul Poporului Ra-

du Beligan. Spectacolul se reduce însă la un magnific recital actoricesc de virtuozitate al interpretului principal.

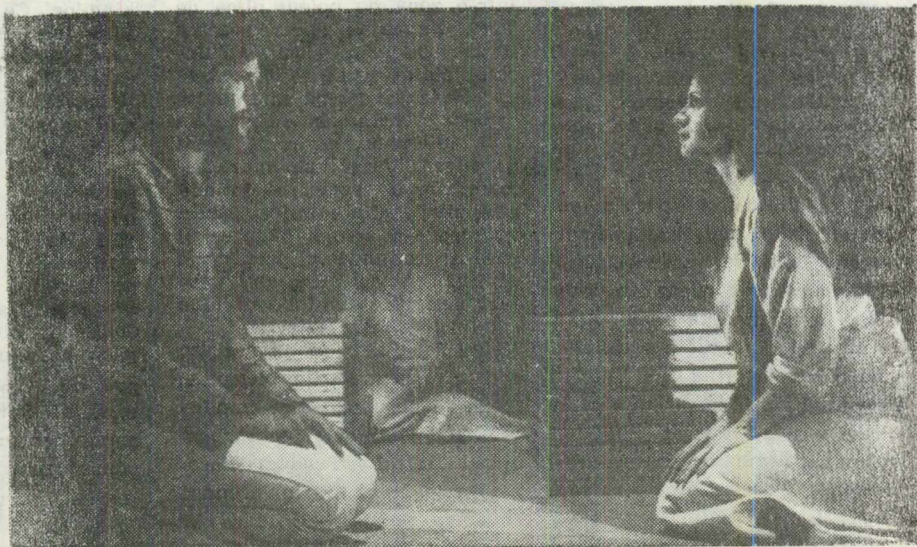
Frumos, dar prea puțin pentru prima scenă a țării de la care așteptăm un turneu estival reprezentativ, cu două-trei titluri de rezistență din repertoriul său.

Pentru a doua oară consecutiv pe litoral, Teatrul Național din Cluj a produs din nou o bună impresie. La această veche instituție de artă și cultură, se remarcă bogăția repertoriului, în care clasicii români și universali sînt reprezentați permanent. **Jocul dragostei** și al **împlîirii** de Marivaux, montat de Aurel Manea într-o viziune modernă, reconfirmă, dacă mai era cazul, valoarea trupei din Cluj, din care s-a detașat Anca Neculce-Maximilian printr-un joc de subtilitate.

Teatrul Ion Vasilescu a avut în repertoriu trei comedii: **Doctor fără voie**, spectacol modest, fără pretenții, de la care nici organizatorii teatrului n-au așteptat prea multe, **Mitică Popescu și Siciliana** cu Ștefan Bănică și, respectiv, Dem. Rădulescu în reprezentație. Acestea din urmă, îndeosebi **Siciliana**, au cunoscut un mare succes de public. Piesa lui Camil Petrescu, jucată destul de rar pe scenele noastre, s-a bucurat de o distribuție omogenă și o regie (Olimpia Arghir) meritorie. În schimb, **Siciliana**, fără Dem. Rădulescu ar străluci de mediocritate, ca și textul de altfel, depășit și convențional față de cerințele actuale. Programarea acestui spectacol (ale cărui valențe educative s-au volatilizat în timp și spațiu) timp de o lună în stațiunile litoralului a fost o greșeală ce nu mai trebuie repetată în alte stagiuni. Nici Nicnic, spectacolul Teatrului de comedie din București, cunoștință veche și repetată a litoralului, nu vehiculează marile idei ale teatrului nostru — dar faptul că a fost pusă în scenă de reputatul regizor Moni Ghelester și cu o distribuție „de aur” (Amza Pellea, Isire Darie, Sanda Toma, Ștefan Tapalagă), a reușit să-i mențină valoarea de la premieră.

Celelalte teatre, din Bacău (**Teatrul**), Galați (**Escu**), Reșița (**Comedie cu olteni**), Bîrlad (**Bărbierul din Sevilla**), Brașov (**Tache, Ianche și Cadir**), Timișoara (**Fetele Didinei**), Petroșani (**Acu! cumeteci Gurton**) și **Jocul de-a vacanța** au completat programul spectacolelor de proză ale stagiunii estivale 1973, fără a-i da strălucirea de care avea nevoie. De altfel, stagiunea actuală nu a avut cele mai reprezentative succese ale teatrului românesc, așa cum era de așteptat. Instituțiile din București și din țară nu acordă încă interesul cuvenit turneelor pe litoral. De ce n-ar fi posibil să fie vizionate aici, în fața turiștilor din întreaga țară sau de peste hotare **O serisoare pierdută**, **Leonce și Lena**, **Joc de pisici** (Teatrul „Bulandra”, care de trei ani respinge ideea participării la stagiunea artistică a litoralului), **Coana Chirița**, **Un fluture pe lampă**, **Oameni și soareci** (Teatrul Național București), una din comedile lui Alecsandri de la Naționalul ieșean, **După cadere** (Teatrul Mic)?

JEAN BADEA

Scenă din spectacolul „Neînțelegerea” de Camus, la Teatrul de dramă și comedie din Constanța

răspunderea socială a artistului

Timp de trei săptămâni (10—31 august) a ființat în comuna Ostrov, o tabără de creație a pictorilor, organizată de U.A.P. în colaborare cu Muzeul de artă din Constanța, manifestare care s-a bucurat de sprijinul larg al organelor județene de partid și de stat, de concursul oficialităților și locuitorilor din frumoasa așezare dunăreană. Au participat pictori din București și din Constanța, în spiritul unei perfecte înțelegeri a îndemnului exprimat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la întâlnirea cu participanții la recenta Conferință Națională a Uniunii Artiștilor Plastici, cu prilejul vizitării expoziției „125 de ani de la Revoluția din 1848 în România”: „Realizările, preocupările de astăzi ale României socialiste, munca de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, eroismul cu care întregul popor înfruptă politica partidului nostru sint, fără îndoială, bogate și inepuizabile surse de inspirație. Sint convins că vă veți strădui să puneți în valoare acest bogat material factual, acest puternic entuziasm de masă. După părerea mea, arta plastică are posibilități nelimitate de a realiza aceasta”. Am întreprins, cu prilejul inaugurării taberei o anchetă.

Au răspuns cu deosebită amabilitate: Florica Postolache, directoarea Muzeului de artă Constanța, Elena Uță Chelaru, Vasile Brătulescu, Gheorghe Firică, Ion Minoiu și Ion Stoica, pictori.

1. CE ÎNȚELEGEȚI PRIN RĂSPUNDEREA SOCIALĂ A ARTISTULUI?
2. CE PĂRERE AVEȚI DESPRE TABERELE DE CREAȚIE, CARE ESTE ÎNSEMNĂTATEA ACESTOR MANIFESTĂRI?

Florica Postolache: 1) În esență, este vorba de teza mult discutată a prezenței artistului în lume. În general, publicul, oamenii sint foarte ocupați; iată de ce cred că inițiativa contactului trebuie să-i aparțină creatorului de artă; el este cel interesat, în primul rând.

Pentru ca să se illustreze momentele esențiale ale istoriei noastre naționale, se așteaptă, de regulă, programarea unor expoziții pe temă dată. Sint destul de puțini artiștii care au în permanentă atenție această tematică. Și chiar și temele contemporane. S-ar putea totuși, ca această situație să fie condiționată de faptul că școala noastră de pictură este prin excelență peisagistică; în peisaj s-au obișnuit o serie de rezultate excepționale, și acum, și în timpurile trecute. Decât că oamenii de azi, contemporanii noștri, vor și altceva decât peisaj — și chiar peisajul îl vor transformat. Epoca noastră pretinde o artă care să determine chiar mutații sufletești; ca în toate domeniile de activitate, și în plastică este nevoie de o bătaie pentru creație pe teme majore.

2) Prima tabără de creație a avut loc în 1960. La invitația personală a tovarășului Vasile Vilcu, au venit aici cam 80 de artiști. Lucrările lor au intrat în patrimoniul județului. În 1971, 1972, ca și în anul curent, au avut loc simpozioane de ceramică la Medgidia, în 1972 au fost organizate tabere de pictură la Topalu, Tulcea și Babadag. A-nul acesta, a fost organizată o tabără de pictură la Ostrov. Astfel, artistul este pus în mod direct în contact cu realitatea zilelor noastre; pe de o parte, creatorului de artă i se acordă, în cadrul bine pus la punct al taberei, unele înlesniri; pe de altă parte, publicul cîștigă enorm prin prezența artistului, ca și viitorul — și atât de necesarul — Muzeu de artă contemporană al Dobrogei, așezămînt pentru înzestrarea căruia există patrimoniul artistic. Dificultatea stă în renovarea și reamenajarea clădirii care ar putea fi afectată înființării muzeului atât de dorit.

Elena Uță Chelaru: 1) Termenul de comandă socială, folosit încă destul de des, este, după părerea mea, greșit. Este, în realitate, vorba de altceva, de responsabilitate socială. „Comandă” sugerează ceva impus, lucru la care artistul nu poate a-dera. Și nici nu este adecvat acest termen, în condițiile noastre. Cerință socială, da, responsabilitate socială, da! Pentru că, spre deosebire de orice fel de comandă de factură materială, în artă este vorba de afectivitate, de participare afectivă la tot ce înseamnă, social-istoric vorbind, prezent și trecut semnificativ. O complexitate de stări sufletești, de idei, de dragoste și venerație față de patrie, față de întreaga noastră societate, în miezul căreia trăim.

Din totdeauna a existat, printre motivațiile artistului, obligația față de epocă, creatorul de artă antici-

pind nu o dată configurația unei vîrste viitoare.

2) Taberele de pînă acum au fost, în linii mari, bine organizate și eficiente. Atît pentru sculptură (de pe urma unor a- rāmas opere de mare valoare), cît și pentru arta decorativă și pictură, artistul are nevoie să „iasă” din atelier, să-și împo- pāteze plāminii cu aerul liber, retina — cu lumina directă a soarelui. Pentru cā atelierul e o

lume statică. Pictura înseamnă, în primul rînd, culbare și contact cu lumea dimprejur.

Vasile Brătulescu: 1) Responsabilitate socială înseamnă, după opinia mea, răspunsul artistului la trebuințele societății, ilustra- rea realizărilor țării, a năzuin- ței de prosperitate, atît de pro- prie colectivității noastre de azi. Sint atît de multe înfruptările oamenilor muncii, atît de în- semnate încît artistul, pus în perpetuă relație cu însăși via- ța, nu se poate să nu le refle- cte în opera sa.

Consider cā artistul e obligat față de public, dar în primul rînd față de sine însuși. În acest chip, publicul fiind receptorul operelor sale, artistul este, im- plicit, dator față de public. A- cest adevăr nu trebuie însă con- fundat cu o pretinsă „obligație” a artistului de a fi accesibil cu orice preț — căci nu o dată ca- litatea slabă a unor lucrări, lipsa dimensiunii filosofice, a- legerea soluției de minimă re- zistență sint luate drept „ac- cesibilitate”. În epoca noastră ca- litatea primordială a artei tre- buie să fie sinceritatea.

2) Indiferent de specificul și ob- iectivele lor, taberele de crea- ție sint binevenite; înseamnă contact viu cu realitățile unei zone, cunoașterea acestora amă- nunțită. O natură statică, reu- nind elemente moarte poate fi un excelent exercițiu de mese- rie — dar, în ultimă instanță, va fi tot recuzită fără suflet. Arta zilelor noastre, însă, își propune să desființeze bari- ere, să deschidă drumuri. Să ne amintim de impre- sionism, atît de hult la început, ajuns apoi clasic. Viața e azi trepidantă, e nevoie de o artă pe măsura acestei vieți, de rit- murile căreia nu putem face abstracție; iată de ce consider binevenite taberele, modalitatea practică de a lua un contact strîns cu însăși viața.

Gheorghe Firică: 1) Ca orica- re om, artistul este un element component al societății, plasat într-un timp și într-un spațiu date, într-un moment istoric concret. Spațiul nostru este Ro- mânia socialistă, timpul nostru este acest „astăzi”, care se des- fășoară fierbinte sub ochii noș- tri. Nu cred că ar putea să ex- iste vreun artist demn de a- cest nume care să facă ab- stracție de spațiul și de timpul

său. Ca și de obligațiile morale pe care și le-a asumat, prin în- seși formația și activitatea sa, față de oamenii din jur. Dacă pot crea ceva, sint moralmente obligat s-o fac. Și pentru cā nu lucrez pentru plăcerea mea ex- clusivă, sint obligat să creez în așa fel încît rodul travaliului meu să fie acceptat și înțeles de societate. Creația se înfîm- plă, uneori, să devanseze înțelegerea celor din jur, e drept, dar aceasta nu înseamnă cā nu sintem îndatorați față de socie- tate în clipa prezentă.

2) În ultimii ani, în țară au fost organizate multe tabere. În ce mă privește, sint la prima par- ticipare. Din cîte știu, cea de la Buzău a avut rezultate ex- celente. ...Adevărul e cā plasti- cienii lucrează, în general, izo- lați. Iar o tabără de creație a- dună la un loc cîteva zeci de oameni care instituie un climat, o atmosferă de lucru. Pe de o parte, li se oferă artiștilor ou- ne condiții materiale, pe de al- tă parte, artiștii creează un nu- măr de lucrări de interes ob- ștesc, izvorite dintr-o minuțio- asă și exactă documentare.

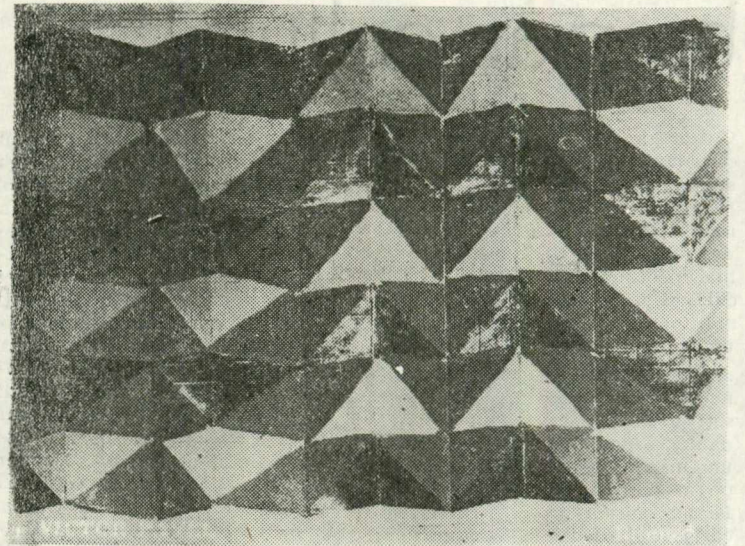
Ion Minoiu: 1) Însăși prezența noastră, în tabăra de creație de la Ostrov, este un aspect al res- ponsabilității sociale. Sigur cā artistul este obligat față de so- cietate. Noi sintem produsul a- cestei societăți. În ce mă pri- vește, toate participările mele la expoziții dovedesc cā am în- țeles acest lucru; cu „Nuntă în Oaș” — lucrarea mea de diplo- mă —, cu lucrările despre pe- troliști (sint din Moreni), nu am făcut altceva decât să răspund unei comenzi sociale. Am ab- brdat ani de zile, într-o mulțime de variante, ca subiect, fami- lia de azi, am pictat scene agri- cole, industriale, i-am avut drept model pe siderurgiiștii de la Hunedoara; pe lingă pictură, am făcut și artă monumentală — la Grivița Roșie, pe litoral. la Athenée Palace, la Buhuși. la Sighișoara, am participat la concursul pentru decorarea no- ului Teatru Național (care con- curs, fie spus în treacăt, e așa de misterios, de plin de necu- noscut...). Încît, în temeiul ace- stei activități, consider cā am înțeles obligația artistului de a fi receptiv la cerințele socie- ții.

2) Am o foarte bună părere des- pre tabere — cu condiția să fie bine organizate, cum pare să fie aceasta. Dacă nu sintem o- bligați să muncim în grabă, lu- crările pe care le lăsăm pot fi foarte bune. Repet — e che- stiune de timp: timp de decan- tare a impresiilor, timp de ela- borare a lucrării... Ca să faci altceva decât o formală achita- re față de gazde. Cînd totul e bine pus la punct, se pot lucra tablouri care să constituie o veritabilă zestre muzeală.

Ion Stoica: 1) Istoria artelor cunoaște un imens șir de artiști care și-au slujit exemplar tim- pul și semenii. Este important acest lucru? Să ne gîndim că, de pe urma unei epoci, în a- ră fără de unele vestigii de civili- zație materială, ceea ce rămî- ne ca document ilustrativ în conștiința posterității este arta. Însăși istoria unei societăți po- ate fi cunoscută și interpretată în temeiul cercetării moștenirii artistice. Cot la cot cu ceilalți oameni, artistul contribuie la scrierea istoriei vremii sale.

2) Nu fac parte din grupul pen- tru care s-a organizat tabăra; consider însă cā pot să-mi ex- prim unele păreri. Cred, mai întîi, cā, pentru ca o astfel de manifestare să aibă succes ar trebui să fie invitați creatorii din aceeași generație, cu maxi- mă putere de inter-comunicare. În al doilea rînd, ar trebui să se țină cont nu numai de peisaj ci și de structurile economice, de complexele industriale. În a- cest sens poate cā ar fi bine să se organizeze, cîndva, și într-un centru industrial, de pildă, la Medgidia, o tabără de pictură.

AL. MIHALCEA

• VICTOR PAVEL

Ritmuri

TREI TINERI PICTORI

De cele mai multe ori „ab- stracția” în artă este înțeleasă ca incapacitate de înțelegere a realității sau ca lipsă de ri- goare, în loc să fie înțeleasă ca supremă autoexigență. Mulți care iau drumul abstrac- ționismului, se cred liberi să înfruptiască ceea ce figurati- vul, cu opreliștile lui, le inter- zicea prin concretul obiectului în sine. Arta abstractă auten- tică, este tocmai un mod NU de a reproduce vizibilul, ci de a face vizibil ceea ce este as- cuns ochiului în lucruri. Este și ceea ce încearcă cei trei plasticieni — Victor Pavel, Ștefan Pelmuș și Maria Pel- muș — care își etalează pro- ducțiile lor de pictură și gra- fică în sala de expoziții a ho- telului „Parc” din Mamaia. Dincolo de reprezentările mai mult sau mai puțin suscepti- bile de enunțare și exprimare, arta lor este o prezență au- tentică și incitantă.

VICTOR PAVEL — promoția 1971, participant din 1969 la colectivele oficiale (saloane ju- biliare etc.), precum și parti- cipant la salonul de artă ro- mânească de la Weifendorf (Austria), pare angajat pe dru- mul celor mai îndrăznețe „i- novatii” din mișcarea artisti- că românească a ultimilor ani.

Se observă o preocupare evi- dentă pentru redarea materi- alității fizice a lumii, prin fo- losirea unei tehnici mixte, de lianturi, cleiuri, nisipuri și ci- menturi diferite. „Poate cā Dubuffet m-a impresionat foarte mult cu ani în urmă și ceva din emoția în fața pin- zelor sale se observă în încercările mele” — mărturisește Victor Pavel. Pe de altă parte, îl interesează compoziția, or- ganizarea spațiului decorativ- ornamental, printr-o evidentă sinteză a liniei și forme plas- tice. Gustul său pentru reflec- ție, este prezent într-o crea- ție bogată și complexă, tipic abstractă, în care discernem o viguroasă influență a realității exterioare și a energiilor ele- mentare, a cerului, a apei, a spațiului. Se simte influența artei populare (Hora), influență care este adîncită și in- terpretată, cu tendințe spre un expresionism abstract.

Lucrările de grafică demon- strează același interes pentru organizarea autonomă a com- poziției și forjează o serie de aspecte ale piesajului de deal, în diferite variante, precum și încercări de viziune construc- tivă a elementului om.

ȘTEFAN PELMUȘ — promo- ție 1972, pare mai ardent, mai vizionar. Căutările sale, sin- tetică și concentrate, sint de un dramatism impresionant, produsul unei autentice febrili- tăți și tensiuni artistice, ca- re anunță un artist cu mari posibilități. „...sint înclinat să redau concentrarea lucrurilor; lucrările mele cred cā seamă- nă cu niște efervescente fizi- ologice, anatomice, exacerbate. De multe ori sint neliniștit, a- gitat. Această neliniște cred cā se reflectă în creația mea...”, afirmă Ștefan Pelmuș.

Ritmurile și contrastele sale, ce dezvăluie metamorfoza plastică a fluturului, se con-

struiesc cînd în paradoxale și grandioase arhitecturi, cînd în înfloriri efervescente. El înțu- iește pictura în starea sa cea mai pură, cu adevărat prima- ră; energie permanent dispo- nibilă și care se desfășoară cu juvenilă spontaneitate. Con- ceptul este structura de bază cu care manipulează acest tî- năr artist, iar tendința spre artă conceptuală este eviden- ță.

MARIA PELMUȘ — de ase- menea, promoția 1972, pare să aibă alt făgaș spiritual. Sin- tem în fața unei galerii de fi- guri umane cu totul originale, avînd înțelegerea deplină a staticului sau a acțiunii lor. Pe artistă o interesează sim- bioza între personajele anti- nomice zămislite și spațiul de- corativ în care ele se implan- tează. Lucrările ordonate după logica narativă a ciclului, al- ternează marile suprafețe ab- stracte de culoare cu apariția stranie — decupepe suprapre- ari — a cîte unui personaj singular, care pune stăpînire pe compoziție și care transmi- te o emoție adîncă.

O expoziție, deci, interesantă, care ne face să ne gîndim plini de speranță la viitorul celor trei plasticieni.

DEM. PAVELESCU

breviar cultural

Cititorilor le este, desigur, cunoscut faptul că județul Constanța s-a înfrățit recent cu regiunea Odesa; o primă urmare a începutului acestui gen de relații va fi, desigur, o mai profundă cunoaștere a culturii, a istoriei, a vieții, pe multiple planuri, din cele două zone înfrățite.

... O recentă călătorie la Odesa ne-a pus în contact cu frumoșii nebănuți, cu viața trepidantă a unui oraș de aproape un milion de locuitori, clădit pe magistrala unor secole care își au obârșia, ca și Tomisul, ca și Callatisul, în periplurile grecilor din vechime. Odesa este un puternic centru cultural — și faptul este vădit în ornamentica majestuoaselor clădiri în baroc și neoclasic, în bulevardele — adevărate esplanade — care merg spre limanul albastru al mării, în politețea cordială a oamenilor. Într-un cuvânt, în aerul, în atmosfera generală a urbei. Când spui Odesa spui „Cetate universitară”. În institutul de medicină botezat după numele celebrului oculist Filatov, în institutul politehnic, cu mulțimea lui de facultăți și de specialități care reprezintă tot atâtea direcții de cercetare ale vieții științifice moderne, în Universitatea „Mecinikov” după numele biologului rus de o atît de solidă reputație — învață peste 50.000 de studenți. Cifra enormă, dacă ne gândim că media populației celor mai multe orașe de pe glob nu depășește 40.000 de oameni. Dacă ar fi să recurgem la graiul sec — dar dător de sugestii — al cifrelor, am spune că în Odesa funcționează 14 institute de învățămînt superior, 15 institute de cercetare științifică, 30 de școli medii tehnice, de cele mai felurite profiluri, și aproape 140 de școli generale. Cît privește viața teatrală, dimensiunile ei sînt perfect sugerate de împrejurarea că odesiții au la îndemînă un magnific teatru de operă și balet, universitatea „Mecinikov”, replică arhitectonică la cel din Viena, un teatru ucrainean de dramă, un teatru rus de dramă, Teatrul tînarului spectator, o filarmonică de înaltă ținută, aproape 20 de cinematografe, 11 palate și case de cultură, la care se adaugă masiva clădire a bibliotecii publice, înzestrată cu un fond de peste trei milioane de cărți și publicații. crescînd anual cu cîte 200.000 de noi piese! Nimic mai firesc dacă ne gândim la venerația locuitorilor unui oraș în care a trăit Pușkin pentru cuvîntul scris. Aici au fost tipăriți Mickiewicz, Byron, Lermontov, Derjavin, aici a cărat în circă saci, pe cînd era hamal în port, Maxim Gorki, om care a descris ca nimeni altul viața de cîine a docherilor sub țări. Tot aici, atrași de strălucirea vie-

ții artistice a orașului, și-au început activitatea poeți ruși și ucraineni ca I. Nikitenko, Eduard Bagritchi, Valentin Kataev a cărui „Pinză în depărtare” a făcut să tresalte inimile romantice ale unei întregi generații de adolescenți dintr-o sumă de țări ale pămîntului, Konstantin Paustovski, prozator profund bine implantat în realitatea vieții sovietice, celebrul cuplu literar Ilf și Petrov, părinții lui Ostap Suleiman Maria Bender Bey și alții. Tradiția continuă — prezentul numără în Odesa, în cadrul filialei locale a Uniunii Scriitorilor Sovietici, 40 de membri, cu largă audiență la public, pe întreg cuprinsul țării: I. Eliazenko, I. Gaidenko, E. Bondarenko, V. Ivanovici, B. Iogvinenko, V. Berșadskii, V. Ghetmah și alții. Nu este însă aici vorba numai despre o adevărată lume a literelor; lumea artei, lumea picturii și sculpturii, lumea arhitecturii, influențate de forța fascinantă a peisajului, a Mării Negre, sînt la fel de prezente, trăiesc o viață la fel de vi-guroasă. Iată clădirea Muzeului de arheologie ridicată pe la 1883 de arhitectul F. Gonsiorovski: neoclasic limpede, volume masive, cărora colonada de la intrare le împrumută o zvelțețe proprie oricărui element afară de piatră, frontane întrecînd cu vîrful de granit vîrful verde brumat al brazilor din față; iată clădirea Muzeului Flotei, inaugurat acum zece ani, unde dezvoltarea marinei sovietice este înfățișată ochiului ca într-o splendidă dioramă; iată superbul edificiu al teatrului de operă, creație a renumitului arhitect vienez Felineo: baroc austriac, cupolă, rotundă cu coloane de marmură, portal cu arc, grupuri statuare de o parte și de alta a scăriilor de la intrare. Sala cuprinde 1700 de oameni, în condiții minunate de acustică. Pe tavan — scene din „Hamlet”, „Visul unei nopți de vară”, „A douăsprezecea noapte” — un Shakespeare desfășurat pe un cer de granit, plutind peste oameni, dominîndu-i cu forța magică a verbului său. Galeria de artă, cu piesele sale din Orient și din Occident, celelalte teatre, edificiile, bulevardele, străzile comerciale... O lume fremătătoare, meridională, străbătînd viguros istoria, urcînd în timp ca pe o scară magistrală, așa cum este monumentala scară a potemkiniștilor, imortalizată de Eisenstein în celebrul film „Crucișătorul Potemkin”.

SIMION TAVITIAN

Dobrogea — la cumpăna dintre miraj și real — a fost mult timp o țară de legendă; dar țara aceasta a născut basme și balade, a adăugat valorilor culturii o realitate folclorică. Producția populară, ca permanentă înregistratoare de autentic, explică plastic localizarea geografică a ținutului dobrogean: „Cine zice Dobrogea, / Zice-odată și marea; / Ea-i de Dunăre încinsă / Și de mare e cuprinsă /” sau: Sub soare-răsare / Cu fața la mare / Stă mindruța mea / Draga Dobrogea /” ori: „Dobroge, țară bogată / Cu marea tot turburată” / etc.

Poețul popular, același mare inspirat, în orice parte a țării s-ar afla, a reușit să realizeze, cîntînd marea, imagini izbutite, de o reală finețe artistică. Lirismul omului crescut în sălbatică singurătate a marginii de țară nu a vibrat doar la răsăriturile și apusurile de soare, sau la vederea albului imaculat de pescăruși. Ideile care au străbătut versul românilor sînt mult mai bogate. Fenomen natural de certă complexitate, marea din folclorul nostru este un foarte interesant motiv de cercetare, cu atît mai mult cu cît se integrează altor motive ale creației populare, cum ar fi cel al înstrăinării de ținuturile natale — tragedie cunoscută odinioară de țărani români în emigrarea lor peste Oceanul Atlantic; al sacrificiului femeii iubite; al luptei drepte împotriva cotropitorilor străini. (Iată o expresie a mării ca izvor de înstrăinare și suferință: „Cine n-a fost pe vapor, / Ala nu știe de dor; / Cine n-a trecut marea, / Nu știe ce-i boala grea...”).

Dintre multiplele variante ale producțiilor folclorice, care prezintă marea în sens tragic — loc de sacrificiu, de răzbunare, provocatoare de puternice răsturnări sufletești față de perspectiva sfîrșitului în mare — reținem titlurile: „Necola Neculcea”, „Cîntecul emigrării”, „Soarele și luna”. O profunzime reținută a durerii, o tînguire ce răzbate din adîncul sufletului celui care a rămas singur, recurge la elemente circumscrise mării pentru a exprima plastic substanța și culoarea: „Să știu, mamă, c-ai veni, / Drumul ți l-aș pardosi: / Piatră și nisip de mare, / Să vii, mamă, tot mai tare; / Nisip și piatră măruntă, / Să vii, măicuță, mai iute”.

Aspecte cutremurătoare se leagă citeodată de metafora mării. Într-un bocet, momentul funerar este pe o dimensiune imensă, sugerînd dispariția celui drag, în care trupul acestuia se confundă cu limitele universului: „Ce stai cu fața-n ceri, / Și cu spinarea-n mări? / Zorile s-au revărsat, / Tu la noi n-ai mai călcat. / Stelele toate-au pierit, / Soarele a răsarit”.

Revenind la încărcătura de simboluri, trecem prin filtrul accepțiunii noastre ideea de extremitate a mării. Cu me-

marea — motive și semnificații în lirica populară

sajul poetic recunoscut, cînd e vorba de literatura populară, întîlnirea frecventă a leit-motivului „nouă mări și nouă țări” este folosită tocmai pentru sublinierea depărtării sau limitelor de hotar.

În *Gruia Copilul*, „marginea mării” o găsim ca loc de făgăduință: „Și pe tin-te-oi în-sura / Dacă tu te vei lupta / Cu fata sălbateca / Din marginea mării”. Cu semnificație opusă, Chira o amintește în blestemul ei asupra răpitorilor: „Minca-v-ar pămîntul / Și v-ar duce vîntul / Peste nouă mări / Peste nouă țări, / În pustiu golit / Și nemărginit”.

Teodor Burada a descoperit în balada „Maica bătrînă”, o prelucrare pe tema „Mioriței”, făcută într-un mod original. Oaia bătrînă găsește pe cel căutat tocmai la tîrșmul mării, ajuns aici loc de refugiu pentru cel prigonit: „Ba eu l-am văzut / Și l-am cunoscut; / La malul mării, / În marginea țării, / La umbra de peri / De peri și de meri, / De păgîni gonit / De gloanțe rînit, / La pămînt trîntit!”.

Un caz particular în lirica mării îl constituie întîmplările și faptele legate de diferite credințe și obiceiuri. Un număr de colinde se referă la duhul mării, care în credința populară simboliza forțe ale raului, servind o vreme pentru explicarea unor primejdii reale. În variantele întîlnite, duhul nu este o prezență identică, el apărînd ca metamorfoză cînd a unor ființe dispărute „Că sîntem vreo nouă frați / Ce au fost toți săgetați / Dar nici unul n-am murit, / Căci în mare ne-am dosit”, cînd, intruchiparea unui singur flăcău scăpat de răzbunare, cînd sub forma unor animale marine. Dovadă a faptului că într-o perioadă ideea tîrșmului mării bîntuit de dureri rele a fost înrădăcinată în concepția poporului român, este că atît balada cît și descîntecele păstrează în structura lor marea ca loc blestemat (ne amintim cîntecul de desnădejde al Chirei). Aici, la tîrșmul mării sînt trimise bolile pentru a nu se mai întoarce niciodată: „Pe așchie sai / Și te du la mare! / Atunci numai te-ntoarce, / Dacă așchia se va întoarce!”.

Elementul concret — spurc-de mare — a dat posibilitatea creatorului anonim să introducă în poezia populară, în contrast cu duhurile rele, pe zina mării, completînd, ca și în basmul popular, formula binelui și a raului: „Mi-o deșteaptă și mi-o-n treabă: / — Ce ești, mătă-luță, dragă? / Ești nevastă ori ești fată / Ori zînă din ceriu picată / Ci sînt spuma de pe mare; / Cine mă sîrută moare”. Duhuri, zîne, spirite, la care se adaugă voinici și feți frumoși creează lumea basmului care se adaptează perfect farmecului mării.

Încercările la care sînt supuși voinicii în basmul popular au găsit corespondență și în lirica populară. Exemplificăm cu personajul Necola Neculcea (Cine-mi face mie / O frumoasă vie, / În mijloc de mare / Cum altul nu are! / Cu înalți haraci / Că așa-mi sînt dragi / Cu albi strugurasi”) și cu eroul din „Soarele și luna” (Viteaz dac-ai fi / Și te-ai bizui / De mi-oi isprăvi: / Pod pe Marea Neagră / De fier / Și oțel, / ... C-o scară de fier / Pîn'la naltul cer”).

Indiferent cum a intrat în folclor motivul mării, ca decor — cu prundurile, valurile și flora ei, ca refren — cu formulele ei consacrate („Mugurel de mare / Mie mi se pare...” sau „Solzișor de dulf de mare” sau „Prunduleț de mare / Sub soare răsare”) sau cu elementele de adînci semnificații, el e de găsit în pagini de mare vigoare artistică, ilustrînd mai toate genurile: doine, balade, colinde, cîntece. Într-un final de plugușor, întîlnim marea cu semnificație de bogăție („Dați-ne doi trei leișori / De bănișori, / Că doar nu-i marea / Cu sarea...”). Credem, însă, mai degrabă, că a circulat sub această formă ca zicală și apoi a fost înclusă urării de Anul Nou.

Se poate spune că, în timp, în cazul motivului mării au survenit unele modificări. Mutațiile funcționale ce au avut loc se datoresc în primul rînd evoluției viziunii creatorului popular asupra acesteia: de la tragic la senin. Tot mai puține drame colective și individuale cu răsunset se leagă de această imensitate. Inițial, marea constituia un loc de sacrificare, silită sau voită, loc de înstrăinare, era cu alte cuvînte o zonă de înfricoșare pentru om.

De asemenea, unele elemente cu funcție magică (vezi marea în descîntece, în legende), în timp, au fost părăsite, mai cu seamă ca urmare a unui complex de modificări intervenite în sistemul mai larg de pătrundere a culturii în masă, de creștere a puterii de înțelegere a unor fenomene reale, explicate prin mediarea științei. În ultimă instanță s-a instalat optica firească, în virtutea căreia marea este un „drum deschis”, o „mîndră cărare sub zare de soare”.

Comerțul, pescuitul, navigația — specifice unei țări, cu deschidere la mare — sînt surprinse în versuri precum acestea: „Pe mare-mi privește / Departe-mi zărește / O corăbioară, / Mică, sprinteioară, / Neagră și smolită, / De valuri bătută, / De valuri trîntită. / În ea se zăresc / Greci care sosesc, / De cei ce s-au dus, / Marfă de-au adus, / Fir de ibrișin, / Postav de cel bun”. Aspectele moderne intervin în mod natural în producțiile actuale: „Trec corăbii rînd pe rînd / Trec pescarii, trec, cîntînd / Pregătînd năvoadele, / Minuînd ispoalele / Încărcînd la paragat / Mării largi, fără de hat / Semănîndu-i plășile / Plășile, cirigile / Cu care prind peștele”. Producții întregi sînt adaptate condițiilor concrete de viață, care se răsfrîng în conștiința creatorului popular din zilele noastre.

Sigur, condițiile noi de viață vor fertiliza și pe mai departe o literatură populară marină, în care se va simți tot mai mult pulsul muncii creatoare într-un ținut al unor nemălinite prefaceri economice.

CONSTANȚA CĂLINESCU,
ION FAITAR

septembrie fără recurs

(Urmare din pag. 9)

părea ruptă din cot, așa cum vîslea pe deasupra scoicilor albe, neclintite ale fundului. — Hi, hi — primi distinct din stînga; hi, hi — chicotea Teddy Pescărușul întinzînd repetat spre el una din labele lui pîroase în care, ținut de clești, se bălăbănea un crab mare galben; apoi cu același braț împungea aerul, tot chiotînd, spre ceva păstrat mereu în spatele băiatului. — Să nu te atingi de el, Teddy, du-te, auzi? Du-te, îi arată povîrnișul coastei dar sub castonul soldătesc care umbrea fruntea nebunului în chip de cască, gestul fusese luat drept o invitație la ospăț și Teddy își aruncă fulgerător crabul în gură avînd grijă să-i păstreze cleștii afară.

Ca să revină pe mal trebuia să calce din piatră în piatră fără s-o poată evita pe aceea pe care Teddy părea să execute acum un număr acrobatic, aplecat astfel încît foarfecele crabului să brăzdeze netezi-mea apei. Nu-i era frică de el ci de crab, își luă inima în dinți și cu ochii ținți la convulsia foarfecelor, pornite parcă să cosească țepii rari ai unui obraz fără expresie, se trezi dincolo, păstrînd încă în nări mirosul greu și cald al hainelor nebunului. Se așeză jos, avînd grijă să rămînă mereu cu spatele la locul pe unde intrase, și Teddy dădu primul semn de nemulțumire plesnînd apa cu trupul galben, lungit nefiresc al crabului; apoi se așeză și el mormăind, cu obrazul înundat de scurte fîcieri aprinse ori cite ori

nemișcarea silită a băiatului părea să se curme. **Teddy Pescărușul** era primul om care se hrănea numai din mare, acum rupea crabul și-și infunda bu-cățile în gură cu gesturi largi, mai bogate decît s-ar fi cuvenit, nădăjduind poate să-l molipsească la mișcare cu demonstrația lui energică. Ei, ce-ar fii un picior murdar — reapărea Apostu, spărgînd cu creștetul oglinda apei ca să se așeze pe aceeași piatră înverzită a digului, avea pumnul întins, plin cu garizi și, ciudat, deși se străduia să rămînă țepăn în fața privirilor rugătoare ale lui Teddy, băiatul simțea pe limbă sucul gros dulceag al garidelui dus la gură de o altă mînă a lui, nevăzută. **Rosește, n-auzi? Hrana e o datorie de care trebuie să te achiți cu conștiința...** Pupilele dilatate ale Marelui exilat plesniră brusc odată cu saltul violent al lui Teddy care, biciuit pe dinăuntru de energia lui nemaipomenită,

scurpă resturile chitinoase ale crabului, sforăi ca un cal slobozit din dirloși și se avîntă pe pantă în sus lăsînd în urmă un freamăt de scaieți și bîzîit de viespi intrate în panică.

Îi amortiseră incheieturile de ședere nemișcată sau emoția hotărîrii îi făcea mișcările nesigure. Avea trei flori, cu cea care căzuse în apă ar fi avut patru, ajungeau și trei, și cu ochii arși de lumina soarelui incandescent, prins acum în lentile, mai mult bîjbîi drumul întors, ca printr-o văpaie. Spre cel căzut în plină lumină, cu fața pe care lipsa oricărei umbre o topea în spațiul aburos din juru-i. **Un picior murdar e tot o labă, să zicem, răspundea celălalt înainte de a luneca ușor pe taluzul înverzît al digului ca să se întoarcă astfel după atîtea zile de neconținută căutare, avea alături flori alburii de gușa porumbului.**

mai buna cunoaștere prin cultură

Circumscrie principiilor fundamentale de politică externă pe care le promovează România în relațiile cu toate statele lumii, activitatea de relații externe în domeniul cultural are și meritul de a fi constituit în ansamblul ei, o confirmare edificatoare a justetei convingerii guvernului român, potrivit căreia, fiecare țară — mare sau mică — poate și trebuie să contribuie prin eforturi și valori specifice la dialogul bi și multilateral al țărilor lumii, dialog care să ducă la mai buna cunoaștere reciprocă, la întărirea încrederii și respectului reciproc și — prin aceasta — la consolidarea climatului general de destindere, de pace și securitate.

Pornind de la aceste considerente, diplomația culturală a României promovează cu consecvență respectul demnității și al valorii fiecărei culturi cu conștiința că în varietatea lor fecundă, în diversitatea și influența pe care o exercită reciproc, toate culturile naționale fac parte în egală măsură din patrimoniul comun al umanității.

Conștiință de propriile sale nevoi ca și de acelea ale partenerilor săi, țara noastră a desfășurat o activitate susținută pentru încheierea unor instrumente juridice (acorduri, programe, convenții și alte aranjamente oficiale) care să asigure un cadru stabil și un volum de activități permanente în domeniul schimburilor cultural-științifice, pe bază de reciprocitate.

Astfel, în prezent, România are acorduri culturale guvernamentale în vigoare cu 48 de țări, programe și schimburi culturale și științifice cu 40 de țări, iar numărul convențiilor și al aranjamentelor speciale, încheiate între instituții cu profil educativ, cultural, științific și din domeniul informației se ridică la peste 150.

Prevederile acestor documente se referă la o gamă foarte variată de activități care își propun să difuzeze rezultate și informații din cele mai diferite domenii de activitate, să stimuleze vocațiile și să contribuie, într-un larg spirit de reciprocitate, la îmbogățirea culturilor prin confruntarea liberă a valorilor — element esențial în activitatea creatoare și continuă înnoiere spirituală a popoarelor.

Un loc important în preocupările legate de acest aspect îl ocupă educația morală și intelectuală a tineretului în spiritul păcii, al respectului reciproc și înțelegerii între popoare.

Printre mijloacele de realizare a acestor obiective se numără programele de studii în ambele sensuri (burse de durată scurtă și medie, stagii de specializare, schimburi de cercetători și de conferențieri etc.) — care permit un amplu schimb de persoane în domeniile educației și științei precum și al culturii și mijloacelor de informare, în special la nivelul studenților sau al post-universitarilor.

Este importantă, apoi, largă participare a intelectualilor români la reuniuni internaționale precum și prezența — nu mai puțin considerabilă — a specialiștilor străini la congrese și reuniuni cu caracter internațional, organizate în România, sau a numeroaselor personalități străine invitate în țara noastră.

La aceasta se mai adaugă, având o semnificație aparte, dezvoltarea turismului cultural și ampla circulație internațională a sportivilor.

În afara elementului uman, al schimburilor bilaterale, numeroase alte forme de activități s-au dovedit fructuoase în acest domeniu.

Catedrele și lectoratele uni-

versitare care desfășoară activitatea de predare a limbii și literaturii române în străinătate se ridică, de exemplu, la 120, dintre care 40 sînt încadrate cu profesori sau alți universitari trimiși de autoritățile române.

În același timp în România funcționează 24 de lectori străini în institutele de învățămînt superior (francezi, englezi, americani, indieni, chinezi, germani, austrieci, italieni, unguri, iugoslavi, polonezi, bulgari) în timp ce unsprezece licee românești sînt organizate pentru cursuri de predare în limbile franceză, engleză, germană, rusă, italiană și spaniolă (la București, Cluj, Craiova, Iași, Pitești).

Trei biblioteci străine — franceză, italiană și americană — desfășoară la București o bogată activitate culturală, în timp ce două biblioteci române au fost deschise, pînă în prezent, la Roma și New York. Există, de asemenea, perspectiva deschiderii unor asemenea instituții românești la Paris, Sofia, Budapesta, Varșovia, în Republica Federală Germania și Cehoslovacia.

Asociațiile de prietenie între România și celelalte țări se ridică în prezent la peste 20. În domeniul cărții se poate constata o creștere a interesului cititorilor străini atît pentru gîndirea politică și științifică din țara noastră cît și pentru creația literară.

De pildă, politica internă și externă a României socialiste a fost mai bine cunoscută peste hotare prin apariția în ultimii ani a unor volume de articole și cuvîntări ale tovarășului Nicolae Ceaușescu în numeroase țări. După antologia publicată în 1970 și 1971, în versiunile franceză, engleză și spaniolă de către prestigioasa editură franco-elvețiană „Nagel” și biografia semnată de J.P. Hamet la Editura „Seghers” (Paris), alte volume antologice au apărut în italiană (editura „Calendario dei popoli”, trei volume, în 1971, 1972 și 1973), în sîrbă („Mejdunarodna politika” în 1971), în japoneză (editura „Kobunsha”, două volume, în 1971 și 1972), în germană (RFG, editura „Rombach”, două volume, în 1971 și 1973), în Austria (autor: F. Siegert, 1973), în spaniolă (editura „Juarez”, 1972), în ebraică (editura „Bronfmann et Cohen”, în 1972), în engleză două volume (editurile „Abacus Press Ltd” și „Russell Press Ltd” în 1972, cu o nouă ediție în 1973), în neerlandeză (editura „Paris Montau”, 1972), numeroase proiecte similare aflîndu-se în atenția unor importante edituri din Europa, America Latină și de pe alte continente.

Răspunzînd interesului manifestat de cele peste 160 de edituri străine cu care întreține legături de colaborare directă, Editura Enciclopedică Română a furnizat numai în ultimii ani mai mult de 27 000 pagini de articole informative, pe baza unor comenzi primite de la parteneri din 34 de țări. Prezentarea istorică, social-economică și culturală a României în marile dicționare și enciclopedii ale lumii („Larousse”, „Quillet”, „Mayers”, „Brockhaus”, „Kokusai”, „Johoska”, „Ashemburg”, „Burke's Peeraage Ltd” etc.) a totalizat, la rîndul ei, 11 452 pagini, 2 600 de fotografii și peste 300 de dia-pozitive.

Pe de altă parte, cei mai reprezentativi scriitori români — clasici și contemporani — au cunoscut un real succes în librăriile lumii, în timp ce literatura străină a fost prezentă în România, numai în anul trecut, cu 73 de titluri traduse într-un tiraj total de peste 1 500 000 exemplare.

Expozițiile românești peste hotare (32 numai în primul se-

mestru al anului 1973) au familiarizat publicul străin cu preocupările actuale ale pictorilor, sculptorilor, graficienilor și artiștilor noștri populari, 28 de mari expoziții străine aducînd la rîndul lor mesajul unor preocupări din aceleași domenii ale creatorilor din Europa și America Latină. Pînă la sfîrșitul anului 1973, alte cîteva expoziții de artă plastică, pregătite de Consiliul Culturii și Educației Socialiste, precum și numeroase alte expoziții de carte, fotografii, artă populară ș.a. vor contribui, în continuare, la mai buna cunoaștere a realității românești peste hotare.

În aceeași categorie de manifestări se înscrie și prezența filmului românesc pe ecranele lumii.

Cu prilejul unor festivaluri internaționale sau al galelor filmului românesc, peste 20 de capitale ale lumii au cunoscut producția noastră de filme artistice și documentare, numeroase filme străine fiind, la rîndul lor, prezentate publicului românesc, în cadrul programelor culturale sau pe calea aranjamentelor comerciale. Colectivele dramatice și lirice (Opera din București, Teatrul Național, Opera română și Filarmonica din Cluj, Teatrul de comedie, corul „Madrigal”, ansamblul folcloric „Rapsodia Română” etc.) au efectuat turnee în peste 35 de țări, în vreme ce scenele bucureștene și cele din alte centre culturale importante ale țării, au primit peste 20 de ansambluri străine de balet, orchestre simfonice, de cameră, trupe de teatru și ansambluri folclorice din cele mai diferite zone ale lumii.

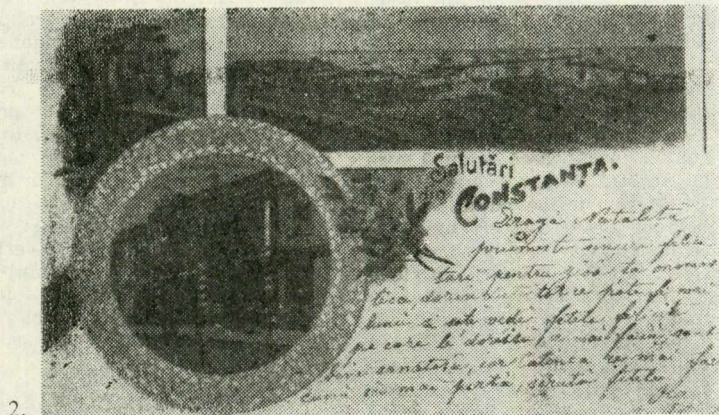
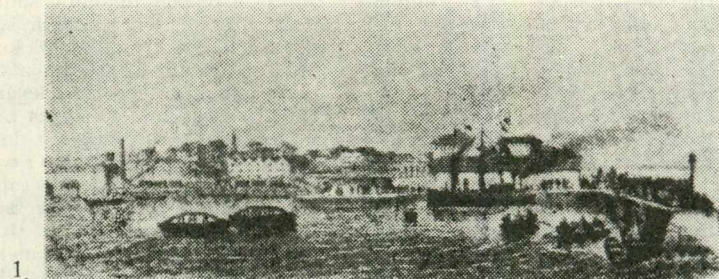
Aceste cîteva fapte și cifre ilustrează — parțial, desigur — amploarea schimburilor culturale ale României în cadrul unei politici orientate spre un dialog activ cu cea mai mare parte a culturilor lumii.

Un vast teren de afirmare a diplomației culturale românești îl constituie, de asemenea, ansamblul acțiunilor întreprinse în țara noastră pe planul relațiilor multilaterale și în primul rînd pe linia activităților UNESCO și a numeroaselor sale organisme guvernamentale sau neguvernamentale.

Așa cum arăta, de curînd, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, Conferința pentru securitate și cooperare în Europa „...trebuie să ducă la crearea condițiilor care să favorizeze rezolvarea largă a colaborării și a schimburilor economice, științifice, culturale și de altă natură, între toate statele din Europa, fără deosebire de orînduirea socială”.

Adăugînd acestei necesități obiective precizarea că guvernul român concepe colaborarea culturală ca o formă de combatere și respingere comună a tot ceea ce dăunează demnității umane și idealurilor progresiste ale națiunilor, de împiedicare a propagării prin intermediul mijloacelor de informare și a lucrărilor de artă a urîi față de om și a șovinismului, a concepțiilor retrograde de orice fel, care poluează conștiința tinerelor generații și sînt de natură să ducă la învrăjbirea între popoare — vom dobîndi imaginea întregă a înălțimii de etică internațională de la care își proclamă opțiunile, și în acest forum prestigios, România socialistă, angajată cu întregul său potențial fizic și spiritual în slujba cauzei progresului și civilizației pentru poporul român, pentru cauza păcii și securității în Europa și în lume.

TEOFIL BĂLAJ

călătorie în timp

PORTUL — IERI

Cîndva, poate va trebui scrisă odiseea portului Constanța. Pentru că a trecut prin numeroase prefaceri, a fost cînd mai mare și mai important, cînd un biet refugiu pentru barcaturile prinse de furtună în apropierea coastei tomitane. Încercările de amenajare a portului au fost făcute de englezi în 1857, cînd se pornește și construcția căii ferate Constanța — Cernavodă. Pe atunci, așa cum arăta Trevor Barclay — după nume trebuie să fi fost armean — conducătorul companiei constructoare, Constanța era redusă la „o mică adunătură de colibe mizerabile de lut”.

În 1877, portul construit de Barclay arăta modest de tot, așa cum ni-l înfățișează o imagine din *Illustrierte Zeitung* (1). Nici locuri de acostare și nici adăpost sigur în caz de furtună.

Perspectiva construirii unui port modern a apărut încă în 1873. Interesant, dar nu inexplicabil, este că reprezentanții moșierimii s-au opus. În ședința din 23 septembrie 1873 — decizi acum 95 de ani — D. Sturdza se întreba alarmat: „Ce vor deveni Galații și Brăila, cînd vom face port la Kûstendge și drum de fier, care conduce direct acolo mărfurile indigene și străine?”. Iar Petre Carp își exprimă deschis refuzul: „Nu vrem portul Constanța, căci e contrar intereselor și nevoilor reale ale României”.

Cît de suspect apare azi așa-zisul patriotism al acestor îmbuibai.

Dar portul a fost construit. Monumentul constructorului lui — inginerul Anghel Saligny — străjuiește — poate nu din cel mai bun loc — intrarea principală în incinta portului.

Autoritățile Constanței au fost deosebit de bucuroase că orașul lor va deveni poarta numărul unu a țării la mare, de vreme ce au editat cărți poștale cu imaginea proiectului noului port așa cum arată imaginea nr. 2.

Construcția nu s-a realizat nici simplu, nici ușor. Cîmpul pe care s-au construit instalațiile portuare a fost smuls mării ale cărei ape veneau pînă la deal. S-a cărat pentru asta și s-a aruncat aici o parte din pămîntul scos din taluzarea malurilor și din șanțul tunelului. O ilustrată din 1910 prezintă — în partea stîngă — imaginea celui mai mare din cele 3 lacuri care dăinuiau încă prin 1927—1930 și unde copiii se plimbau cu bărci improvizate din scînduri (3). În aceste lacuri se depuneau gunoarele portului, zgura din cuptoarele locomotivelor, pămîntul din șanțurile pentru temeliiile construcțiilor noi. Astăzi, în păienjenșul clădirilor, al căilor de acces și de transport, al stivelor de mărfuri, nici nu se mai bănuiesc măcar ochiurile de apă din incinta zonei uscate a portului de ieri.

I. B.

Notă: Imaginile 2 și 3 sînt din colecția ing. S. Dragomir.

Deși tentația de a lăsa plimba prin oraș era mare, ne-am împus un răgaz de-un ceas și ceva pentru odihnă. Către seară, am ieșit totuși și am colindat mai ales străzile înguste care au un farmec special. Am privit în vitrine florile viu colorate — confectionate din bomboanele fabricii Mario Pelini — am admirat arhitectura unor clădiri, ne-am oprit în fața unui cinematograf care ne invita — prin afișe — să vedem un film despre Dracula, am dat roată pieței Garibaldi, unde scena improvizată și scaunele rinduite cu grijă își așteptau oaspeții — artiști sau spectatori. Pentru că sint semne de ploaie, ne grăbim spre hotel.

Ploaie de-a binelea, ploaie măruntă... mocănească — după vorba noastră — care coboară necruțătoare de pe culmile — unele de peste 2000 de metri — ce înconjoară orașul. Luăm masa și, la ora nouă fără un sfert, pornim spre Teatro Comunale unde se mutase spectacolul. De altfel, de câteva ore, la megafone se anunța — în formule foarte politicoase — această schimbare pricinuită de capriciile vremii.

Strada din fața intrării în sală este pur și simplu ticsită de mulțimea celor doriți să urmărească evoluția celor două formații folclorice. Cu greu, reușim să pătrundem în hol, urcăm scara și ne instalăm confortabil într-una din cele patru rinduri de loji.

Interiorul teatrului din Sulmona — și am mai văzut unul identic la L'Aquila — amintește foarte bine de înfățișarea sălii vechiului nostru Teatru Național din București, bombardat și distrus de hitleriști în septembrie 1944. Publicul a inundat sala, holul, scările, coridoarele, lojile și a ajuns pînă în pod. Este nevoie de intervenția energică a poliției pentru a evacua acest mare surplus de spectatori care știu că nu pot vedea nimic, dar vor măcar să audă melodiile. Primarul Di Bartolomeo iese în fața clădirii și, la cererea cetățenilor, promite solemn că se va mai organiza un spectacol și pentru ei. Numai așa se mai liniștesc, dar rămân mult timp în stradă așteptînd și comentînd.

În cotidianul abruzzez **Il Mezzogiorno** din 28 iulie ziaristul Sergio Cicalati își intitula cronică pentru acest spectacol: **Il teatro gremito all'inverosimile testimonia il pieno successo della spettacolo folkloristico** (Teatrul ticsit în chip neverosimil atestă deplinul succes al spectacolului folcloristic). Și pentru că mă tem să nu devin subiectiv, cer cititorilor îngăduința să reproduc, în traducere, pasaje din această cronică: „...O mulțime de necrezut a umplut Teatrul pînă la refuz. De mult timp nu s-a mai văzut o sală atît de înghesuită. Mulți au fost obligați să stea în picioare în stâluri, iar alții au trebuit să se mulțumească să asculte muzica pe coridor. La intrarea în teatru s-au putut vedea aspecte obișnuite doar în stadioane: o mare mulțime îngrămădită cerea, încă după începerea spectacolului, să i se permită să intre și nu puțini au trebuit să rămână afară. O asemenea participare din partea publicului se datorește, neîndoielnic, căldurii cu care a fost primită întreaga delegație română și simpatiei cu care pretutindeni au fost întâmpinate manifestările „Săptămîinii”, pentru că aplauzele îndelungi de-a lungul spectacolului au reliefat satisfacția publicului sulmonez.”

„Prima parte a spectacolului, dedicată folclorului abruzzez a raportat un succes important. În particular, putem aminti printre cîntecele executate de către Corala Gran Sasso, „Ju Sant' Antoniu” remarcabil prin vîna comică și prin vervă și celebrul „Vola, vola, vola” („Zboară, zboară, zboară”) care a smuls numeroase aplauze pentru marea sa celebritate.”

„A doua parte a fost „il pezzo forte” (piesa forte) care a atras

interesul întregului public, smulgînd aplauze neîncetate la scenă deschisă. Grupul folcloric „Briulețul” din Constanța a dat viață unui spectacol cu adevărat entuziasmant, mai cu seamă prin vitalitatea pricepuților dansatori și prin viguroasa spontaneitate a tuturor celorlalți artiști. Spectacolul prezentat a purtat titlul „Flori din grădina patriei mele”. Coregrafia aparține maestrilor Ion Grigore și Vasile Mihai, conducerea orchestrei maestrului George Parnica, regia lui Mircea Adam. Între altele, piese folclorice locale (românești n.m.), maestrul Parnica a voit să includă și un potpourri de „cânzoni italiene”, bucăți ale prea celebrului repertoriu napolitan. Omagiul adus cîntecelor noastre tradiționale a plăcut în mod deosebit publicului care a aplaudat îndelung orchestra și pe simpaticul ei maestru, cerînd numeroase bisuri. Programul s-a încheiat cu un celebru dans folcloric român (este vorba de

durile Rapsodiei I de George Enescu. Apoi, fără pauză, în momentul intrării formației de dansatori, Parnica atacă — urmat de coechipierii săi — un dans dobrogean. Lumea începe să aplaude. Dansatorii se încălzesc. Dansul este tot mai plin de dinamism și de o vioiciune care se transmite publicului. Suitele de dansuri — alternînd cu numere solistice vocale și instrumentale (cimpoi, fluier, taragot) — aduc, în fața privitorilor în-cîntați, costume, melodii și jocuri din Dobrogea, Moldova, Transilvania, Maramureș, Muntenia, Oltenia, Banat. Aplauzele nu mai conținesc. Se aplaudă fiecare melodie, fiecare dans, fiecare serie de costume...

Pe scenă, a rămas numai orchestra. Parnica iese în față, face o ușoară reverență, zîmbind cu înțeles, își culcă obrazul pe vioară și începe să execute **O sole mio**... Spectatorii se ridică în picioare, aplaudă și cîntă cu toții iar Parnica îi dirijează. Se cîntă pretutindeni:

MEMORIAL SULMONEZ (III)

Căluș, n.n.) executat numai de bărbați și care, prin tradiție, încheie toate spectacolele românești. Este un dans entuziasmant care glorifică frumusețea, forța și sprinteneala. La capătul acestor însemnări, simțim nevoia să adresăm organizatorilor „Săptămîinii” rugămîntea ca, după epuizarea manifestațiilor prevăzute pentru această „Săptămîină”, spectacolul să poată fi repetat — dacă timpul permite — în piața Garibaldi, așa cum figurase inițial în program. Este sigur că un public încă foarte numeros se va îmbulzi în piață pentru a vedea ba chiar pentru a revedea un spectacol care indubitabil i-a entuziasmat pe toți, italieni și români, contribuind la crearea unei atmosfere de caldă prietenie. Articoul, completat cu trei fotografii — două scene de dans și chipul solistei Aneta Stan, „la brava solista”, cum o numeau cei ce-au ascultat-o — nu conține nici o exagerare. Asemenea note — despre spectacolele prezentate în alte localități — Roseta, L'Aquila, Chieti, Vasto — vor apărea și în alte cotidene, subliniind talentul și virtuozitatea artiștilor români și italieni.

De altfel, am trăit, împreună cu miile de spectatori italieni din serile următoare, aceleași emoții, aceeași bucurie frenetică în fața frumoasei arte folclorice. Artiștii italieni ne-au încîntat prin armonia cîntecelor executate cu un deosebit simț al nuanțării și ritmului, ca și prin echilibrul și eleganța dansurilor. Am înțeles acum că italienii, pe lângă alte virtuți, o au și pe aceea a armoniei, a echilibrului, a măsurii, care se evidențiază în muzică și dans, în arhitectura clădirilor, liniile și culorile operelor de artă plastică. Pare paradoxal că oamenii aceștia cu fire explozivă, impetuoasă, care se manifestă frenetic, sînt atît de măsurați în arta lor. Pentru că în adevăr, ca spectatori, italienii te copleșesc prin bucuria exuberantă pe care și-o exprimă fără rezerve. Îmi amintesc de seara spectacolului prezentat la **L'Aquila** — orașul reședință a regiunii abruzzese. Manifestarea s-a desfășurat într-o piață cu o latură în amfiteatru unde fuseseră așezate 12.000 de scaune. Temperatura coborise pînă la 5 grade. Cei îmbrăcați sumar tremurau binișor. Nici nouă, care venisem să urmărim și aici un spectacol devenit familiar, nu ne era prea cald. Ne aflăm în primul rînd de scaune, la distanță de 5-7 metri de scenă. Spațiul din fața noastră este ocupat de tineri elevi, muncitori, studenți care stau pe jos, în rînduri strînse, ca să se încălzească. Programul prezentat de formația locală este primit cu satisfacție. Artiștii sînt încurajați prin cuvinte și aplauze. În partea a II-a, orchestra Briulețul își face intrarea în acor-

în spatele nostru, pînă sus, în fața scenei, în dreapta și în stînga ei, pe garduri, la ferestre, pe balcoane, pretutindeni unde oamenii au reușit să-și găsească un locșor ca să poată urmări spectacolul. Și Parnica trece de la o canțonetă la alta. Iar cînd atacă primele măsuri la **Vola, vola, vola** (considerat și cîntec național al abruzzilor), entuziasmul ia proporții paroxistice. Se cîntă, se aplaudă, se ridică miinile la aprobare, se a-runcă flori... În viața mea n-am fost martor al unei asemenea adevărate euforii a cîntecului, stare care ne copleșește și ne face să ne ridicăm de pe scaune.

Observ în dreapta pe tovarășul **Petre Nicolae, conducătorul delegației constănțene**, care venise între timp însoțit de tovarășul Botar de la Institutul român de relații cu străinătatea, și de alți membri ai delegației.

La sfîrșit, se oferă artiștilor cupe și flori, se aplaudă mult, se cîntă.

Ne despărțim de gazde, care se întrec în mulțumiri și felicitări și pornim spre Sulmona, lăsîndu-i la L'Aquila pe artiști cărora li s-a oferit o masă festivă... Pe drum dau cale liberă gîndurilor. E miezul nopții, dar nu mi-e somn. Sînt extrem de fericit... Mă conving tot mai mult că limbajul artei sfîrșimă toate barierele, pătrunde în inimi, le încălzește, la apropie, le înfrîțește. Cu o seară mai înainte, tot la L'Aquila am urmărit spectacolul cu actul V al piesei **Ovidiu de Alecsandri**, în versiunea latină a lui N.I. Barbu și în interpretarea studenților bucureșteni. Aici, în locurile pe unde își va fi purtat Ovidiu pașii, replicile sună parcă familiare. Publicul urmărește atent, emoționat și aplaudă cu generozitate în final. Momentul însuși era solemn și atitudinea spectatorilor exprimă acest aer de solemnitate. La Sulmona, după mîntușăria chiar a profesorului Barbu, publicul s-a dovedit la fel de receptiv.

Dar programul săptămîinii prieteniei a fost mult mai bogat și mai variat. Ni s-a oferit posibilitate să vizităm orașe (L'Aquila, Pescara, Chieti, Vasto), stațiuni montane (Campo di Giove și Scanno), întreprinderi, s-au organizat întîlniri — adesea mai puțin protocolare —, s-au vizitat muzee, s-au organizat mese oficiale cu toasturi, în care s-a exprimat dorința unei mai mari apropieri, a unei colaborări mai bogate, multilaterale, dar unde cîntecele au apropiat oamenii, le-au răscolit sentimente și amintiri, i-au făcut să părăsească aerul protocolar și să-și arate așa cum sînt: veseli, deschiși, dornici de prietenie, de pace, de înfăptuiri utile tuturor. Și aici, mica orchestră condusă de Parnica și soliștii vocali au contribuit cu talentul și pasiunea lor la realizarea unei atmosfere

de bună dispoziție, au stîrnit interes și admirație pentru cîntecul românesc și pentru canțoneta italiană, izvorite parcă din același cer senin, din aceleași inimi generoase, vesele și optimiste.

În asemenea ocazii, am cunoscut pe Mario Marconi, directorul bibliotecii sulmoneze, omul cu vorbă domoală care dezvăluia însă o inteligență sprintenă și o mare bogăție de cunoștințe bine rînduite în sertărașele minții; l-am cunoscut pe Angelo Scalzitti, directorul revistei și cenaclului **Circolo Letterario**, cu figura deschisă, zîmbind permanent, delicat, cu un aer de feminitate și de familiaritate care are apropiat și îndeamnă la convorbire prietenească. În seara unei recepții la L'Aquila, în fața noastră, a apărut o figură puțin bizară, dar interesantă: un bărbat brunet, cu corp slab și foarte elastic, cu ochi mici, negri și deosebit de vioi, dintre care izbucnește însă un nas ovidian sub care a lăsat să creas-

că o mustață deasă tușinată. De sub gulerul unui sacou negru, ieșea un soi de colier: un lanț de metal de care atîrna un fel de emblema: trei C așezați ca folie unui trifoi și încercuți de un C mai mare. Cu ghitară agățată de gît, cu un picior, sprijinit de marginea unui scaun, a început să cînte, cu o voce de tenor deloc spectaculoasă, dar caldă și insinuantă, canțone abruzzese. Lîngă el s-a așezat apoi o femeie rotufeie, măruntică. A început să-l secondeze. Și melodia merge domol, armonia te învîluie. În sala, pînă atunci gălăgioasă, nu se mai aud decît cîntecele lor în care simți căldura, melancolia, dragostea de viață, dorința de dragoste. Meserii îi înconjoară aplaudînd. — Ce însemnă emblema aceasta? — „A... aici este numele meu: Cavaliere Claudio Crisci, Corsaro. Io sono il corsaro di Vasto.” Și fața îi este inundată de un zîmbet stîngăresc. — Și doamna? — „La mia moglie (soția) Lina.”

După cîteva zile, aveam să-l revăd pe il Corsaro, la el acasă, pe țărmul Adriaticii, la al său „ristorante tipico” de lîngă „porto di Vasto”, unde am servit masa. S-a dovedit o gazdă perfectă, iar donna Lina, o gospodină neîntrecută. Între prinderea lor, mică dar elegant amenajată, este deservită de Corsar, soția lui și cei patru copii. Și gazdele fac totul ca să te simți bine. La sfîrșit, ni s-au distribuit „cartoline” cu imagini reprezentînd țărmul Adriaticii cu silueta acestei așezări pitorești, cu reproducerea unui tablou reprezentîndu-l pe Corsar în costum de „cavaliere” avînd în colț un fel de stemă: o lingură și o furculiță așezate în X, ornate cu frunze de salată și cu două rămurele de măsline cu fructe. Galant, corsarul împarte autografe pe aceste ilustrate.

La Napoli, după ce am admirat panorama orașului de pe mare, la restaurantul „Zi Terezia” (Mătușă Terezia), directorul lui, un tînăr scund, cu fața rafaică, ne întrebă mereu dacă ne simțim bine, dacă sîntem bine serviți, dacă am dori să mai revenim. Iar la sfîrșit, adoptînd o mină de surpriză și bucurie, că a avut ca oaspeți „rumeni”, ne oferă ca amintire, cite un pix și o „cartolina” cu vederea restaurantului așezat chiar pe cheiul portului. În asemenea clipe nu m-am putut stăpîni să nu mă gîndesc la armata de lucrători din restaurantele de pe frumousul nostru litoral și să remarc înclaudat cît de mult face un

gest modest, de atenție prietenească, discretă, care te cheamă măcar cu gîndul spre asemenea locuri unde ai petrecut cîteva ore plăcute.

„Și iați-ne și-n „seara de pe urmă ce-o petrecem împreună”. Am sosit de la Napoli obosiți de drum lung, dar mulțumiți. Îmbrăcăm ținuta de seară. Mergem la teatru. Spectacolul promis „peste program”, spectacolul de adio, se va ține aici și nu în piața Garibaldi. Aceeași ploaie capricioasă se joacă și în seara asta cu dorințele noastre. Sala teatrului este arhiplină. Sulmonezii au venit să-și ia rămas bun de la „Brulezul” — așa-i spun ei — singurul care populează scena de data aceasta. N-aș fi crezut că entuziasmul, la tensiunea la care-l constatasem înainte, poate fi încă mai puternic. Se aplaudă, se cîntă, se strigă „bravo i rumeni”, se cere bis. Si Parnica împlinește în măsura cuvenită dorința acestui public extraordinar. Cînd execută „A rivederci Roma”, spectatorii înțeleg aluzia discretă și izbucnesc în aplauze, urale și strigăte: „A rivederci cari amici rumeni!” Apoi cîntă împreună cu orchestra, pe urmă cer să se biseze „Vola, vola, vola”. De data aceasta sala e electrizată...

Ne desprindem cu greu de clipele acestea. Cortina se lasă încet, oamenii continuă să aplaude. Artiștii noștri se strecoară prin mulțimea care vrea să le strîngă miinile, să le pipăie costumele, vrea să-i vadă, să-i mai asculte. Masa oficială de despărțire păstrează ceva din veselie de la teatru. Se rostesc toasturi, se schitează proiecte de viitor, se strîng miini, se adresează mulțumiri și urări... Nici n-am apucat să adormim, că sîntem în picioare, grăbiți să ne facem bagajele și să ne rînduim în mașini. Drumul spre Roma... Admirăm din nou privilegiu Sulmonei — care încă nu s-a trezit din somn —, a munților, a satelor agățate de crestele lor sau ascunse prin văi... Formalitățile la aeroport trec repede. Ultimele strîngerii de mină, ultimele îmbrățișări și promisiuni reciproce...

De sus, mai privim o dată panorama Cetății Eterne, apoi țărmul dantelat al Italiei și norii ne obligă să ne întoarcem la colectivul nostru, acești „bravi rumeni” și să depănăm amintiri. Parnica vine în vizită în salonul nostru. Și cîntă. Dar cîntecele lui sînt melancolice. Se simte că și el a lăsat, ca noi toți, o bucătică de inimă, pe plaiuri sulmoneze; și el, ca noi toți, simte că, de inimă i s-a lipit o bucătică din inima gazdelor care ne-au primit și ne-au înconjurat cu atîta caldă prietenie.

Și după ce mai cîntă un **Vola, vola, vola**, se retrage să-și organizeze companionii pentru coborîre.

Pe aeroport ne întîmpină mulțime de prieteni. Stringem miini, răspundem repede întrebărilor și ne grăbim spre mașini. Adrian Rădulescu mă invită — îi fusesem oaspete și la plecare. Iată-mă acasă...

Primul obiect pe care-l scot din bagaj este discul cu cele cîteva cîntece abruzzese, dăruit de Gianii Guastella. Il așez pe discul picupului. Melodia „Vola, vola, vola” inundă încăperea și țîșnește afară pe fereastră de la balcon. **Vola, vola, vola!**

TRIDENT

CAHIERS

A apărut primul număr al revistei trimestriale de critică, estetică și istorie literară „Cahiers roumains d'études littéraires”. Tema căreia îi este dedicat în principal, L'écrivain et la société contemporaine, solicită colaborarea unor teoreticieni cunoscuți: Edgar Papu, Romul Munteanu, Adrian Marino, Nicolae Balotă, Mircea Zăciu și Traian Herseni. Remarcăm în special studiul lui Romul Munteanu „Biographie, oeuvre, société et la critique sociologique” și ne alăturăm concluziilor sale finale: „A ce stade, marqué par une extrême diversification des systèmes de la critique littéraire, la critique sociologique ne peut parvenir à une totale compréhension du rapport entre l'auteur, l'oeuvre et la société sans avoir recours à d'autres méthodes. Dans ces conditions, nous espérons que la nécessité critique totale se fera ressentir comme une des urgences de notre époque”.

În celelalte compartimente revista ne mai oferă „La chronique des traductions”, un grup masiv de prezentări de cărți sub genericul „Comptes rendus”. (Semnează: Al. Piru, Ov. S. Cărmăneanu, Mircea Iorgulescu, Al. Călinescu ș.a.m.d.) și un „Kaléidoscope”, unde Ion Dodu Bălan aruncă o scurtă privire asupra unei teme importante: „La Roumanie dans le circuit des valeurs spirituelles universelles”.

FORMULARI MEMORABILE

Am mai avut cuvinte de laudă, în acest colț de pagină, pentru fidelitatea și subtilitatea cu care poetul Ilie Constantin recenzează în „Luceafărul” cărțile de poezie (când nu aparțin colegilor de redacție...). Ne grăbim acum să atragem atenția și asupra competenței cu care prozatorul I.C. recenzează cărțile de proză. I.C. sesizează caracteristicile unei cărți de proză, procedând la o analiză minuțioasă prin prizma a cel puțin două aspecte esențiale — autenticitatea ideilor și a personajelor, trăinicia construcției epice — și izbutind să definească ceea ce are cu adevărat original un autor. Dar, așa cum se poate remarca din ultima serie de cronici literare, care au în vedere cărțile de proză, I.C. se dovedește un critic adevărat mai ales prin capacitatea de a face radiografii exacte, și de a converti rezultatele investigațiilor sale în formulări esențiale și memorabile. Iată câteva din aceste formulări, desprinse din comentariile lui I.C. la „Sfârșitul bahic” de Petru Popescu:

— „În fapt, tânărul romancier se lasă contaminat în mod primejdios de înclinația spre caricatură, prin simplificarea excesivă a vieții reale, specifică respectivei perioade literare, și nu doar literare; într-atât încât totul devine un joc de măști, macabru...”

— „Fascinația scrisului său... e și de ordin stilistic (calitatea scriiturii, în condițiile unei construcții epice deficitare, e cu atât mai izbitoră în Sfârșitul bahic)... E farmecul acelor fraze melodioase, odihnitoare, stăpinit poematic, fraze înălțându-se ici-colo în schițe de estetică superioară și poezie...”

EPIGRAMELE LUI AL. CLENCIU

Absolut fioroase sînt cele mai multe dintre epigramele cari-

caturistului Al. Clenciu. Emblema sub semnul căreia sunt adunate între copertile unei plachete (Editura „Litera”) nu e florea, ci ghilotina. Execuțiile sunt fără cusur. Victimele? Poetul Ion Bănuță, autorul Panoramelor: „Așa-i când soarta nu te cruță! / Întărit de o reclamă, / Am luat volumul lui Băluță / Și m-am făcut de... panoramă!”; poetul Ion Larian Postolache, purtător al unei haine din piele de vițel: „Prieten, adevăr zic vouă: / Învăpăiatul menestrel / Arată-n haina de vițel, / Ca un poet la... poarta nouă!”; Ion Băieșu, autorul comediei „Preșul”: „Urmorist de cert nivel, / Scriitorul I. Băieșu, / După Tanța și Costel, / Ne mai duce și cu... Preșul” ș.a.m.d. Uneori, violența de limbaj scoate catrenele lui Al. Clenciu dintre hotarele, convenționale, ale epigramei. Avem de-a face cu scurte pamflete: „Mai sînt căle, am constatat, / Lipsiți total de har și vină, / Care-au lătrat la Cincinat / Și-acum se cred dulăi de stînă!” (Unui pretins epigramist); sau: Cînd îl zăresc plimbînd de zgardă / Cățelu-i înecat în păr, / Nu știu la care cap de coardă / Se află jăvra-n adevăr!”

În aceste condiții „profesiunea de credință” a epigramistului Al. Clenciu se explică cu supra de măsură: „Să nu mă socotiți călău, / Cînd mă ridic solemn și spun: / Epigramistul este bun / Doar în măsura-n care-i... rău!”...

A INCOMODA PRIN STIL SAU PRIN LIPSA DE STIL?

Ne asociem opiniilor despre necesitatea scrisului frumos, a unui stil, în critică, exprimate de Nicolae Manolescu într-un comentariu despre ultima culegere de studii și articole a lui M. Ungheanu: „Pădurea de simboluri”. Pentru a conchide prea frumos („M. Ungheanu are prejudecata că stilul critic e o prejudecată”) Nicolae Manolescu dezvoltă cu argumente convingătoare ideea că neglijența exprimării nu poate fi justificată nici prin teoriile cele mai subtile. M. Ungheanu crede, se pare, că e mai avantajos să fii un autor fără stil, pentru că stilul ar fi o cale de a place cititorului și, eventual, de a nu-l incomoda. Replica lui N. Manolescu este superbă: „Numai că, decît a incomoda prin lipsa stilului, este totuși preferabil a incomoda prin stil. Și, în definitiv, se face aici o confuzie între stilul fără podoabe, direct și energic, și exprimarea necorectă, improprie...” și înainte de toate „ar fi bine să învățăm să

scriem gramatical”. (România literară din 6 septembrie).

RIDEȚI CÎT MAI MULT

De un umor neprevăzut este „Poeta medicului” din „Flacăra” (nr. 35). Sub pateticul generic „Războiul sănătății” medicul nesemnă (!?) care dă sfaturi prin corespondență în această revistă recomandă unei paciente următoarele: „exerciții de gimnastică pentru tonifierea mușchilor obrazilor”: 1) Cu capul dat pe spate, răsuciți-l spre dreapta; apoi mișcați buzele spre dreapta, asemenea bărbaților care se bărbieresc pe obrazul stîng. (Trebuie să stîrnesc aici hazul: în primul rînd, a mișca buzele „spre” dreapta nu echivalează decît cu o biată strîmbătură; în al doilea rînd, ce înțelege pacienta dacă a văzut numai bărbați care se rad cu mașina electrică? În al treilea rînd, unde a văzut medicul tagma bărbaților „care — corect: cînd — se bărbieresc pe obrazul stîng”? Există și bărbați care se rad și pe obrazul drept? — n.n.). Mai departe: „Așezați arătătorul mîinii stîngi sub bărbie, iar degetul mare pe obrazul stîng; 2) Apăsăți obrații cu palmele”. (Păi, „figura” cu degetele mîinii stîngi ce rost mai are dacă trebuie să apăsăm obrații „cu palmele”? Mai departe: „Cu buzele lipite, surideți, apoi, tot cu palmele pe obrați, țuguiți buzele ca la fluierat”; 3) Întindeți buzele ca și cînd ați suge un biberon și realizați exercițiul de 50 de ori (ne scapă nuanța: între a „țugui buzele ca la fluierat” și a le „întinde ca și cînd ai suge” e o diferență, probabil, însemnată... — n.n.). 4) Pronunțați rar și apăsător, alternativ de 20 de ori, vocalele i și o. Și o ultimă recomandare, cea mai importantă: rideți cît mai mult”. Este și ceea ce facem, acum, după ce cunoaștem, în întregime, „exercițiile de gimnastică pentru tonifierea mușchilor obrazilor”.

NUMĂR INCHINAT CALĂTORIEI

Într-un număr recent al Tribunei, închinat călătoriei și cunoașterii prin călătorie (nr. 35) sunt de citit cîteva articole excelente: „Neapole — opt zile infernale” (fragment din studiul „Experiența italiană”) de Ion Oarcășu, „Acropole” de Constantin Zărnescu, „Olanda lui Sadoveanu” de Ion Marcoș, „Ve-

IERBAR

Ne permitem să extragem din Ierbarul mai frumos decît toate poemele lumii, alcătuit în spațiul rubricii sale din „Contemporanul” (nr. 37) de Geo Bogza, cîteva nume de plante. Nume stranie care se povestesc pe sine, care parcă fac parte dintr-o limbă necunoscută, deși au ieșit din aceeași fantezie necesată a genului popularului român: cervană, hasmațuchi, sachi, studenită, odolean, nipră, coprină, surguci, îndrușaim, răsfug, tapoșnic, sadină, schinduc, siltur, bălbisă, leordă, obligea, pōchivnic, podbal, roiniță, sovîrî ș.a.m.d. Nume-metafore, de o prospețime și o forță fără egal: chica-voinicului, maseaua-ciutei, sâgeata-apei, umbra-îepurelui, laptele-cucului, dintele-dracului, iarbafierelor, șapte-degete, colțul-babei, limba-peștelui, unghia-găini, traista-ciobanului ș.a.m.d.

CRITICA SENTIMENTALĂ

Foarte delicat este criticul Petru Poantă. Cel puțin așa reiese din textul cronicii sale la „Petrecere cu iarbă” de Florența Albu

• Grozav lucru e să știi ce nu știi.

• Inima e o carte rară. N-o dați pe mina analfabeților.

• Tânărul s-a îmbogățit peste noapte. Vai de zilele lui...

• Era un actor atît de prost încît nici soției nu-i dădea replicile cum trebuia.

• Degeaba ai sabie, dacă te incurcă teaca.

• Arta e ca piinea. E făcută de unii, dar trebuie să o aibă toți.

RODICA TOTT

(Steaua, 1-16 septembrie). Gri-juli, nu cumva să credem noi altceva. Petru Poantă ne asigură repede că Florența Albu, deși a rămas „o prezentă relativ discretă în spațiul liricii feminine (în spațiul liricii „masculine” — nici atît...), cînd euforic-senzitivă, cînd contemplativă, Florența Albu a păstrat „întotdeauna un echilibru sufletesc și o calmă seninătate”. În căutarea unei formule memorabile, care să definească poezia Florenței Albu, domestică, confesivă, criticul Petru Poantă apelează la „fondul” nostru sentimental: „Lîngă ea visezi și te simți în siguranță ca lîngă o inimă bună”. Mai poți să zici ceva?

ECOURI TARDIVE

Pe simpaticul Cititor care semnează, sau mai bine-zis nu semnează, „Ecouri tardive” din „Ateneu” (nr. 8), îl anunțăm pe această cale că la întrebarea „de ce Editura Univers nu ne oferă mai repede o selecție din opera lui Dylan Thomas s-a răspuns încă din anul... cînd C. Abăluță și N. Stoescu, sedusi de versurile „acestui atît de important artist al secolului nostru” au publicat, în românește și engle-

zește, un volum intitulat „Vi-zuine și rugă”. În orice caz lauda pe care Cititor o aduce traducerii de către Mihai Elin a celor zece poeme din „Luceafărul” e îndreptățită și o nouă selecție din versurile lui Dylan Thomas ar fi binevenită.

TALENTUL MEDICULUI

Tot în „Ateneu” (același număr de revistă) Alexandru Radian, doctor în medicină, care a introdus în chirurgia oculară numeroase inovații recunoscute ca atare în lume, răspunde foarte frumos la una din întrebările lui Sergiu Adam cu privire la ceea ce s-ar putea chema talentul medicului: „Cînd eram la începuturile chirurgiei oculare, care este o chirurgie de mare finețe, de bijuterie, mi se părea că nu am suficientă manualitate, că nu-mi merg degetele. Atunci am rugat pe cineva să mă învețe să croșetez și am croșetat, am croșetat serios, cîteva ani, ca să-mi educ degetele, să fie flexibile, să mă asculte. Nu știu cît talent am, dar sînt sigur că fără străduință n-aș fi izbutit nimic”.

CARIATIDE

Cine izbuteste să facă abstracție de grafica nu prea îmbietoare a suplimentului de cultură „Cariatide”, editat de ziarul „Flacăra roșie” din Arad, este invitat să se oprească asupra citorva eseuri sau articole cu adevărat interesante („Un mod românesc de a fi în civilizația universală” — de prof. univ. dr. Victor Iancu; „Cronica literară” — de Marcel Petrișor ș.a.m.d.), să nu ocolească reportajul „Un sat podgorean în zările lumii” — de George Simbăteni, sau, la alegere, dintr-o foarte bogată recoltă, să citească textele lirice semnate de Mihai Beniuc, Al. Jebeleanu, Mircea Micu, Rusaliu Mureșanu, Ilie Măduța. Nu mai puțin, merită să-i rețină atenția schița „Întîlnirea din pădure” — de George Ciudan.

LIVIU ERGAN

firul ariadnei

• Dacă tăcerea ar fi într-adevăr de aur, toate femeile ar fi mute.

• E foarte dărnice. Îți plătește biletul de autobuz, dar numai pînă la stația unde coboară el.

• Nu o imitați pe Scherezada. De unde știți că poveștile dv. or să placă?

• Vreau să văd și eu omul care l-ar interpreta prost pe Iago.

• Toate actele noastre trebuie să fie de... identitate.

• Nu și-a găsit un drum în viață, ci o potecă.

• Toți vrem să purtăm tichie de mărgăritar. Bineînțeles, nu pentru tichie...

• Cunoaște-te pe tine însuși înainte să te cunoască alții.

• Nu de lege trebuie să te temi, ci de cel care-o calcă.

• Cum o mai duc? Ca turul din Pisa.

• Cine te laudă prea mult n-o face de drag.

• Deși au aceleași idei, fiecare și-o susține pe-a lui.

DIN LIRICA SUD-AMERICANA

NICOLAS GUILLEN

(Cuba)

poți?

Poți să-mi vinzi aerul care trece printre
degetele tale
și-ți biciuiește fața și-ți răvășește părul?
— Poate ai putea să-mi vinzi cinci pesoși de
vint,
sau mai mult, poate să-mi vinzi o furtună?
Poate mi-ai vinde aer fin,
aerul (nu tot) care cutreieră
prin grădina ta corolă după corolă,
prin grădina ta după păsări,
zece pesoși de aer fin?
Aerul se rotește și trece
ca un fluture.
Nimeni nu-l are, nimeni.
Poți să-mi vinzi cerul,
cerul care-i albastru uneori,
sau cenușiu alteori,
o parcelă din cerul tău,
din cel pe care l-ai cumpărat, gindești tu, o
dată cu arborii
din livada ta, așa cum cumperi casa cu
acoperișul?

Poți să-mi vinzi un pesos
de cer, doi kilometri
de cer, o bucată, din care poți tu,
din cerul tău?
Cerul e în nori
Și norii înalți trec.
Nimeni nu-i are, nimeni.
Poți să-mi vinzi ploaia, apa limpede
ca lacrimile și care-ți umezește limba?
Poți să-mi vinzi un pesos de apă
de izvor, un nor plin.
creș și blind ca un mieluşel,
sau poate apa din ploile de pe munți,
sau apa din bălțile
lăsate ciinilor.
sau o limbă de mare, poate un lac,
o sută de pesoși de lac?
Apa cade, se scurge.
Apa se scurge, trece.
Nimeni nu o are, nimeni.
Poți să-mi vinzi pământ, noapte adincă
a rădăcinilor, dinți de dinozauri
și varul împrăștiat al scheletelor?
Poți să-mi vinzi selve îngropate, păsări
moarte,

pești de piatră, sulf vulcanilor,
mii de milioane de ani
în spirală urcând? Poți,
să-mi vinzi pământul poți,
să-mi vinzi pământul poți?
Pământul tău e și al meu.
Toate picioarele îl calcă
Nimeni nu-l are, nimeni.

FELIX PITA RODRIGUEZ

(Cuba)

cronică pentru viitorul poet

Asta este cronică pentru un viitor poet.
Ascultați.
Însemnările sint pentru cei ce miine
vor privi spre noi ca spre trecut și amintire.
Pentru tine, tinere poet,
ce într-o noapte de iulie caldă ca asta,
peste treizeci de ani,
în timp ce mina ta va semăna pe hirtie
vers cu vers,
un poem ce va răsări ca o floare fără nume
și fără culoare, din nostalgie.

Pentru că ai să te gindești la noi,
poetii ce pentru tine vor fi ca trecutul și
amintirea,
cei ce sintem acum aici.
pe pământul sacru al patriei ce se naște,
între puști și consemne de victorie,
în rindurile poporului și ale Revoluției,
scriind poemele ce nu vor putea să mai fie
scrise

miine
ce nu vor mai putea să fie scrise niciodată.
De aceea,
în această noapte caldă de iulie din 1961,
gîndindu-mă la tine, tinere poet ce în altă
noapte de iulie,

peste treizeci de ani,

te vei înclina peste hirtia pe care se va fi
născînd
vers cu vers, un poem,
scriu această cronică pentru a-ți cere iertare
pentru enormul nostru privilegiu.

În românește de DUMITRU FARA

JAVIER SOLOGUREN

(Peru)

sub ochii dragostei

Ești mereu tu în mijlocul unei neîntrerupte
cascade

de smarald și de umbre, ca o lungă
vorbă de dragoste, asemeni unei pierderi
nesfîrșite

Ești mereu tu și mă ții la picioarele tale
ca un lanț alb de fulgere
ca o statuie-n mare, ca un trandafir
topit în somnuri scurte de zăpadă și umbre,
ca o aprinsă-mbrățișare de miresme în
centrul lumii.

Ești mereu tu ca o roată de dulce-ntunerie
înfiindu-mi inima cu muzica-ți adincă,
cu o privire care aprinde tăcute virtuți
sub penele cerului, ca o iarbă de aur
pe-o stea tremurătoare, ca ploaia peste valuri,
ca fulgere furie și vinturi lungi pe mare
în golul unui suflet unde zăpada se prelinge
peste-o fereastră făurită din embleme sonore
de toamnă.

Ca zorile în noapte, ca un mănunchi înalt de
date
din cea mai de sus tăcere ești mereu tu, îți e
mereu regatul

Ca un frumos trup solitar scăldat de amintire
ca un frumos trup semănat cu singurătate și
fluturi.

ca un tors cald și sonor, ca doi ochi
în care-mi galoapează orbește destinul și
cîntecul de foc.

foc constelația ce ne dezleagă pe buze
picătura cea mai limpede a flăcării iubirii și
a nopții.
cuvîntul arzător în care dragostea țîșnește
încă.

GABRIELA MISTRAL

(Chile)

mîinile muncitorilor

Aspre miini asemenea
moluștelor sau lighioanelor
culoare de fum, pîrjolite
cu arsuri de salamandă
și infricșător de frumoase
înălțîndu-se proaspete sau căzînd obosite
Frămîntă și frămîntă lutul,
rostogolesc într-una piatra aspră,
învîlmășite cu noduri de cinepă
sau pitulate cu sfilă în bumbac,
de nimeni privite, de nimeni văzute,
doar de Pămîntul minunat.
Se aseamnă cu ciocanul lor
sau cu tirnăcopul, niciodată cu sufletul,
uneori, în zvîrcoliri nebune,
cu niște șopirle tăiate,
și apoi, copac ciopîrjit,
văduv de ramurile-nalte
Le aud țesînd la război:
le privesc încinse la gura cuptorului:
Nicovala le lasă întredeschise
și suvoil de griu cu pumnul strîns.
Le-am văzut la gura minelor
și-n cariere de piatră albăstrii
Au vislit pentru mine în luntre
mușcînd din valul năvăș,
și groapa mi-o voi face pe măsură,
deși nu mi-au văzut încă spinarea
În fiecare vară țin
în răcoros ca apa
Apoi scarmănă și netezesc
bumbacul și lina,
și în scutecele copiilor,
și-n straietele eroilor cîntă.
Toate dorm mîzgălite
de substanțe și semne
Părintele Zodiac le atinge
Centaurul și cu Balanța
Și cum, adormite, continuă
să sune sau să taie stuf
Isus le ia și le păstrează
într-ale lui pînă în zori!

În românește de DOMNIȚA DUMITRESCU

• Vedere din Nesebar

călătorie solară pe litoralul bulgar

Cine a trecut prin satele care
duc spre Balcic știe ce înseamnă
o casă-zîmbet. Știe ce înseamnă
o casă-lumină, o casă
cu inima deschisă de trandafiri
multicolori, măturie că mina
omului înobilează locul cu
toate însemnele iubirii de ar-
monie și frumos. Case de soare
și petală și mireasmă în-
veșmîntînd aerul cu aburi
înalti. Case cu ochi albaștri,
case cu ochi verzi, portrete
îmbietoare alcătuiind o compe-
titivă galerie: a frumuseții.
Gospodari trebăluind de zor le
împodobesc figurile, cu tandre-
țe le împodobesc, încît piatra
sau cărămida se face duioasă
și blindă, încît fața casei în-
cepe uimitor să semene cu
chipul stăpînului. Curățenia și
îngrijirea casei țin de virtuțile
de preț ale localnicilor.
Dincolo de dealuri — marea.
Făptură tulburătoare de ne-
mărginită lumină, mare încon-
jurată cu dealuri împădurite.
Verdele și albastrul într-o îm-
preunare ideală, de vis și de

mintirea a nenumărate mărtu-
risiri omenești. De aceea, poa-
te, într-un amurg tăcut, aflîndu-
mă într-una din grădinile
unui castel celebru, am auzit-o
respirînd omenește. Vuietul
mării — vuietul sufletului o-
menesc, aproape atît de pre-
gnantă aici, unde oamenii și-au
închinat mării întîmplările lor
cele mai adevărate.
Călătorești apoi mai departe,
într-un vis cu mare și plante
prelungi și foarte curînd visul
se cheamă Nisipurile de Aur.
Oameni arși de soare și zîm-
bitori ne întîmpină pretutînde.
Cărute cu desene țără-
nești, pe fond verde sau roșu,
trase de măgăruși sînt gata să
te poarte pe străzi înguste
străjuite de arbori feluriti. Un-
deva, dintr-o clădire de pia-
tră, se aude o melodie tîngu-
toare, orientală.
Mai departe, la circa un sfert
de ceas de mers cu automo-
bilul, portul Varna apare ca
o nouă și adincă deschidere la
mare. Intemeietorii orașului.

escale contemplative

taină, din care curg dimineți
limpezi în unduire, amieze
fastuoase, amurguri de flăcără
mov. Localitatea estivală Al-
bena se reliefează cu bogăția
ei de corturi și căsuțe porto-
calii și albastre. Alături, sta-
turile impunătoare ale noilor
vile, unele abia în construcție.
Și, departe, în zarea opusă.
Capul Caliacra apare ca o pri-
veliste de pe alte tărîmuri, al-
cătuire de azur coborîtă în
mare, tîmplă de fericit duh al
apelor. Caliacra, cîntată de
vînturi, adorată de soarele
blind...

Drumul duce spre Balcic, ora-
șul de forma unei scoici uria-
șe, în care apele mării și-au
întipărit suflarea pentru eter-
nitate. Străzi și case dispuse
în amfiteatru, cu treptele ase-
mănătoare versurilor unui
poem modern, scris cu piatră
și sare. Dar mai ales sărbă-
toare marină. Oraș-sărbătoare,
cu golfuri romantice, cu gră-
dini învîluite misterios în
marea. Intemeietorii orașului,
milesienii secolului VI î.e.n.,
i-au spus Dionysopolis, după
numele petrecărețului zeu al
vinului și al viței de vie. Dio-
nysopolis, cetate cu inimă ma-
rină, cu istorie aproape baladă,
aproape poveste de dragoste
întîmplată sau neîntîmplată.
Oamenii atîtor secole au sărutat
cu privirea apele aceleiași ca-
pricioase mări, s-au înfiorat de
frumusețea stranie a acelorași
golfuri, și poate gîndurile și
sentimentele lor au fost —
pentru o clipă — aceleași. La
rîndul său, martoră a unei is-
torii fierbinți, marea poartă a-

de asemenea, milesieni din se-
colul VI î.e.n., i-au spus cetă-
ții de pe malul tragic Odessos.
adică oraș la mare. Secole de
stăpînire otomană își mai pă-
strează și astăzi urmele: clă-
diri în stil oriental, obiceiuri
pitorești, culoare specifică.
S-au dat lupte pe mare și lo-
cutorii vechiului port s-au
dovedit neclintîți în a-și apăra
neafîrnarea. Muzeul maritim
se mindrește cu vechi și cele-
bre vase de luptă, măturii pu-
ternice de eroism și iubire de
libertate.

Străzi prelungi, tipic portuare,
două institute de învățămînt
superior, foarte multă tineretă
și din nou trandafiri de toate
nuanțele. Perla orașului Varna
o constituie parcul maritim,
îmbrățișînd, pe toată lungimea
ei, faleza. Și aici marea e lim-
pede, îmblîzită în golfuri, pre-
lungită cu dealuri asemenea
unor repetate punți solare. Din
nou, verdele și albastrul —
împreunare ideală, din care
curg dimineți străvezii, amie-
ze fastuoase sau amurguri de
flăcără mov. Căci vara, bine-
făcătoare ca și zîmbetul prie-
tenos al oamenilor întîlniți
pretutîndeni, unește în dărni-
cia sa apele cu pădurile, dea-
lurile cu marea, cerul cu pămî-
ntul. Fiori calzi, purpură
dantelată și, pe lingă toate, do-
rința fierbinte de a reveni —
iată darurile dobîndite în aceas-
tă neuitată călătorie solară.

MARIANA FILIMON

Colegiul de redacție: ION BĂDICĂ (redactor-șef), NICOLAE MOTOC (redactor-șef adj.).

ȘTEFAN CAREJA, GH. DUMITRAȘCU, MARIN PORUMBESCU, FLORICA POSTOLACHE, ADRIAN RADULESCU, EM. ȘTEFĂNESCU

Tomis, revistă bilunară editată de Comitetul pentru cultură și educație socialistă al județului Constanța, B-dul Republicii nr. 28, telefon 13416 — 21368. Căsuța poștală nr. 112

Rugăm să ni se trimită manuscrisele dactilografiate. Cele nepublicate nu se restituie.

Tiparul: I. P. „Dobrogea”, Constanța.